YAŞAM

AYLIK SANAT EDEBİYAT DERGİSİ
haziran '84
34
150 TL

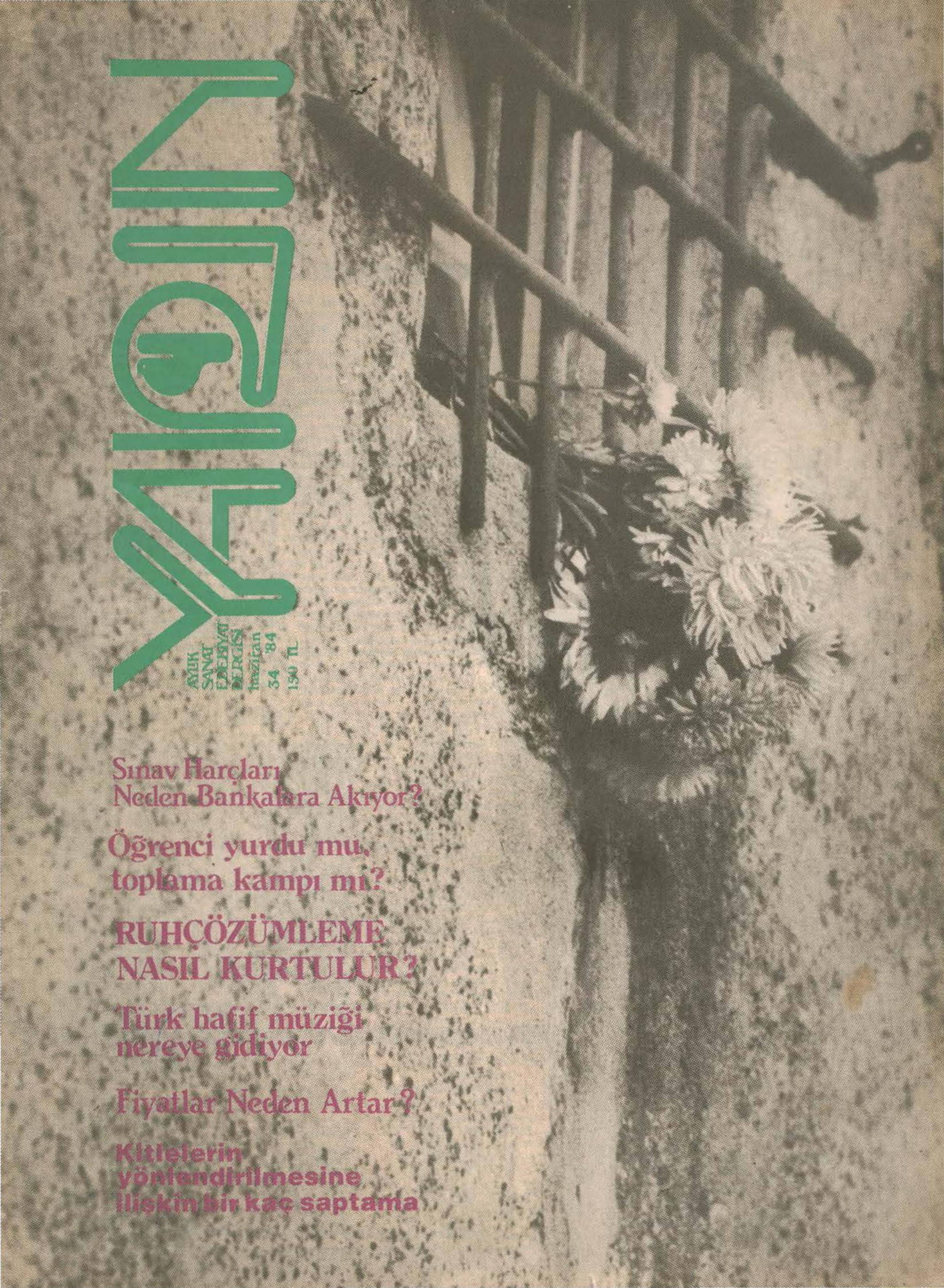

Sınav Harçları Neden Bankalara Akıyor?

Öğrenci yurdu mu, toplama kampı mı?

RUHÇÖZÜMLEME NASIL KURTULUR?

Türk hafif müziği nereye gidiyor

Fiyatlar Neden Artar?

Kitlelerin yönlendirilmesine ilişkin bir kaç saptama

EDEBİYAT

MARCOS ANA'DAN ŞİİRLER (Türkçesi: Özdemir İnce) 3
KEMAL SÜLKER/Nazım'ın Masalları 4
BERANGER'den şiir (Türkçesi: Alaattin Bilgi-Metin Demirtaş) 9
ALPAY KABACALI ile yazarın kazancı ve genç yazar üstüne bir söyleşi 12
MAHMUT DOĞAN/Şiir 17
BUKET UZUNER/Öykü 20
KEMAL DURMAZ/Şiir 32

EĞİTİM – ÜNİVERSİTE

Dr. M. TAHİR HATİBOĞLU/Sınavla Büyümek 6
YARIN/Sınav Harçları Neden Bankalara Akıyor? 7
ÜNİVERSİTEYİ TANIYALIM - NE UMULUYOR NE BULUNUYOR (SBF ve MSÜ GSF) 8
NEZİH TAVLAŞ/Tatlı Kâr Getiren Bir Sektör : Dersanecilik 10
İZMİR BORNOVA YURDU: Öğrenci Yurdu Mu, Toplama Kampı Mı? 23
ÜNİVERSİTEDE KÜLTÜR-SANAT (Eskişehir Anadolu Ü, AÜ Tıp, Grup İmece, İÜ 5. Geleneksel Kültür Şenliği, Niğde Eğitim Yüksek Okulu) 26
ABD ÜNİVERSİTELERİNDE DÖNEN DOLAPLAR 28

KÜLTÜR

SEMİH ACAR/Gençlik, geçmiş ve gelecek 11
Uluslararası İstanbul Festivali 12 Yaşında 24

PSİKANALİZ

ATAMAN TANGÖR/Ruhçözümleme Nasıl Kurtulur? 14
GÜNDÜZ VASSAF ile psikanaliz, freudculuk ve gençlik üstüne söyleşi 16

EKONOMİ

TUNÇ TAYANÇ/Fiyatlar Neden Artar? 22
SİNAN SÖNMEZ/Kitlelerin yönlendirilmesine ilişkin birkaç saptama 21

DESEN-KARİKATÜR

ROLANDO PERES 3
EMİN BEBEK 6
MURAT ÖZMENEK 7
MUSA ÖZ 10
HATAY DUMLUPINAR 11
TEKİN SÜLLÜ 13
BOZKURT BELİBAĞLI 14
FERRUH DOĞAN 21
AVNİ ODABAŞI 27
ERHAN BAŞKURT 32

MÜZİK

SİNA ONUR/Türk hafif müziği nereye gidiyor? 18

SİNEMA

Sinema Günleri '84 23 Nisan-6 Mayıs tarihleri arasında yapıldı 24

YARIN'dan...

demokratlık

Demokratlık uyanıklık ister. Demokratlığın ve uyanıklığın ölçütü ise, her zaman aynı değildir. Değişkendir; siyasal dönemlerin gereklerine göre farklılaşır. Sözgelimi şu günlerde göstermemiz gereken uyanıklık, bundan dört yıl öncesine göre çok farklıdır, çok daha üst düzeyde olmalıdır. Demokrasinin kurumları ve ilkelerine sahip çıkma bilinci, bugün çok daha önem kazandı. Ne zaman demokrasinin kurumları çöküntüye uğrasa, demokrasinin ilkeleri kenara itilse, *demokrasi bilinci*, üstünde daha uzun durulup daha uzun konuşulacak, üstüne titrenilecek bir kavrama dönüşür. Bu köşede bıkmadan yineliyoruz, demokrasi için savaşım verilmeden hiçbir şey için savaşılmaz. Demokrasi bu anlamda bir öğretmendir; onunla kurduğumuz ilişki ne denli etkin olursa, o denli çok şey öğrenir, toplumsal yaşamın gelecekteki aşamalarına o denli iyi hazırlanırız. Bir kez daha belirtiyoruz ki, demokrasi kazanılmadığında onu tepetaklak etmeye bir fiske yeter. Bugüne dek çok da önemli değil gibi görünen kimi kurumların yaşatılmasının can pahasına olduğunu, demokrasinin ayaklar altına alındığı Arjantin, Şili gibi ülkelerdeki namuslu demokratlar çok iyi örneklemiyor mu? Özverinin, yalnızca demokrasi için bile olsa, gösterilmesinin tam sırası değil mi? Öyleyse, aşağıdaki satırlara dikkat!

Yarın'ın son sayılarında, pekçok kamu kuruluşunda, başta da üniversitelerde gözle görülür biçimde belirginleşen bir yönelişe dikkat çekiliyor. Sözkonusu kuruluşlarda işbaşında olan yönetimler ve kimi "öğrenci ve çalışan grupları", bu kurumları yeniden dört yıl öncesine döndürmek için elbirliği etmiş durumdalar ve en önemlisi, göz yumuluyor... Gazi Üniversitesi'nin hemen tüm fakülteleri. DTCF, ODTÜ, Beytepe, Ege Üniversitesi, AÖS başta olmak üzere, hemen tüm öğrenci yurtları, şimdilik ön planda Ankara Belediyesi olmak üzere, pekçok belediye ve pekçok kamu kuruluşu, kapatılmış olan bir partinin "yandaşlarıyla" doldurulup baskı altına alınıyor. Yeniden harekete geçtiler ve tırmanıyorlar. Buna dur denilecek. Dur denilmesi için de, bu gelişmeye gözü kapalı kamuoyunun dikkatinin toplanması gerekiyor. Kamuoyunun dikkati, sözkonusu baskı, saldırı ve keyfi uygulamaların teşhir edilmesiyle uyandırılabilir. *Yarın* bu gelişmeleri en küçük ayrıntısına dek teşhir etmek için kolları sıvadı. Tüm demokratları, günlük basını, başta Cumhuriyet gazetesini, bu gelişmeleri teşhir etmeye çağırıyoruz. Demokrasi düşmanları teşhir edildikçe gerilemek zorunda kalırlar, unutmayalım!

Geçen sayımızda bu köşede abonelerimize yaptığımız bir duyuru vardı. Bu duyuruda, Ocak ayından bu yana giderek artan biçimde, bazı abonelerimize dergilerinin ulaşmadığını saptadığımızı belirterek, sorunun tümüyle *Yarın*'ın dışında, PTT'den kaynaklandığını bildiriyorduk. PTT Genel Müdürlüğü'ne yaptığımız başvurular sonucu, bu aksaklığın giderileceğine inanmak istediğimizi de hemen ardından ekliyorduk. Ne yazık ki, bu duyurunun ilgilileri olan abonelerimiz, bu satırları okuyamadılar. Çünkü *Mayıs* (33) sayımız, hemen hiçbir abonemize ulaşmadı. Yanı sıra, bazı kitapçılara PTT yoluyla gönderilen paketlerin de yerlerine ulaşmadığını ve bazı illerde *Yarın*'ın Mayıs sayısının okunamadığını öğrenmiş bulunuyoruz. Biz işin arkını bırakmadık. PTT'ye yaptığımız başvuruları en üst makamlar düzeyinde sürdürdük ve sorunun düzeltileceği konusunda "söz" aldık. Sorunun nereden kaynaklandığı şu anda "meçhul". Ama keyfi olduğu açık. Saptadığımız anda da, sorumlularının cezalandırılması için her yola başvuracağımızı burada belirtiyoruz. Elinizdeki sayıda ya da daha sonraki aylarda bu aksaklık sürdüğü takdirde, son altı ay içinde uğradığımız tüm zararların PTT tarafından maddi ve manevi tazmini için yasal yollara başvuracağımızı da duyuruyoruz. Bu arada, tüm okurlarımızdan PTT adına özür diliyor ve bize başvurdukları takdirde eksik sayılarını kendilerine göndermek için elden geleni yapacağımızı yineliyoruz. Gösterdiğimiz sabır ve inadın, *Yarın*'ın en son okuyucusu tarafından da paylaşılacağına inancımız, her zamanki tek güvencemiz. *Yarın*'ın hiç durmadan genişleyen bu okuyucu kitlesinin desteği sonucu, geçen sayımızda gerçekleştirdiğimizi duyurduğumuz yüzde 20'lik tiraj artışının karşılığını bulduğunu ve aynı düzeyi elinizdeki sayıda da sürdürdüğümüzü belirtmek istiyoruz.

Saygı, sevgi ve dostlukla....

□ SAHİBİ
Sami Alptekin

□ SORUMLU YAZI İŞLERİ YÖNETMENİ
Semih Gümüş Acar

□ TEMSİLCİLİKLER
İsveç: Gürhan Uçkan, Box 38045, 100 64 Stockholm
İzmir: 847. Sokak, 8/313 Konak - İzmir

□ DAĞITIM
Yetkin Dağıtım

□ ABONE KOŞULLARI
Yurtiçi/Yıllık 1500 TL.
Altı aylık 800 TL.
Yurtdışı/Yıllık 30 DM.
Altı aylık 16 DM.
Yurtdışı tek fiyatı 3 DM.

□ İLAN FİYATLARI
Kapak/
Tam sayfa: 50.000.- TL.
Yarım sayfa: 25.000.-TL.
Çeyrek sayfa: 12.000.-TL.
İç sayfalar/
Tam sayfa: 30.000.- TL.
Yarım sayfa: 15.000.- TL.
Çeyrek sayfa: 8.000.- TL.

□ TEKNİK İŞLER
Dizgi : Norm Dizgi
Film : Barok Ofset
Baskı : Sistem Ofset
Grafik düzenleme: Yarın

□ YÖNETİM ADRESİ
Hanımeli Sok. 15/15
Sıhhiye - Ankara

□ YAZIŞMA VE HAVALE ADRESİ
Yarın, P.K.: 723 Kızılay-Ankara

YARIN

marcos ana

Türkçesi: ÖZDEMİR İNCE

MARCOS ANA, İspanyol şairi. 1921 yılında doğdu. On sekiz yaşında girdiği hapishaneden kırk yaşında çıktı.

* VARLIK yayınları arasında yayınlanacak olan "DÜNYA ŞİİRİ ANTOLOJİSİ"nden.

Yaşam mı?

Söyle bana neye benziyor ağaç.
Üzerinde kuşlar uçtuğu zaman
nasıldır bir ırmağın şarkısı.

Denizi anlat bana. Anlat bana
engin kokusunu tarlaların.
Yıldızları. Havayı.

Ufukları anlat bana,
bir yoksul kulübesi gibi
kilitsiz, anahtarsız ufukları.

Nasıldır öpmesi bir kadının
söyle bana. An biraz da
aşkın adını: anımsamıyorum artık.

Kokar mı geceler hâlâ
ayışığında mutluluktan titreyen
aşıkların kokusuyla?

Kalmadı mı yoksa geriye bir şey
şu çukurdan, şu mezar ışığından
ve volta taşlarının türküsünden başka?

Tam yirmi iki yıl oldu... Unuttum
nasıldı boyutları, nasıldı
kokusu ve rengi dünyanın...

Rasgele yazıyorum: "deniz" ve "kırlar"ı.
"Orman" diyorum, ama unuttum artık
nasıldı boyu bosu bir ağacın.

Konuşuyorum, canlandırmak için hayalimde
yılların gözlerimden sildiği şeyleri.

(Sürdürmek olanaksız artık : çünkü
duyuyorum gardiyanın ayak seslerini.)

Açıklıyorum

Bağışlanma falan istemiyorum. İstemiyorum
benzi sararmış sesin bir dirhemini bile,
sırtımdaki yaşam yüküne bir bağışlanma.

Nefret ediyorum yerlere kapanan güçsüz sesten
ve diz çöküp salya sümük ağlayan yürekten,
nefret ediyorum tozlara bulanan alınlardan
ve o bin parçaya bölünen düşüncelerin ışığından.

Bağışlanma falan istemiyorum. Kavuşturmuyorum
yakarmak için titreyen ellerimi.
Gurur ormanları tutuşur sözlerimde
karanlık öcün kapıları yıkılsın diye
insanlar kurtulsun diye çarmıhlarından
ağlayıp sızlanmadan- direndiğim zaman.

Bağışlanma falan istemiyorum. Gösteriyorum
İşte elinde bir baltayla insanların yaşamında
egemenlik süren o gaddar kadavrayı,
ve şimdi de başkalarına örnek olsunmuş diye
mızrak ucunda gezdirmek istiyor benim kesik başımı.

Bağışlanma falan istemiyorum ben.
Sahiplerine veriyorum bayrakları.
Geçiriyorum işte elden ele
yenik yüreğini mahpus halkımın.

Özyaşam öyküsü

Çok korkunçtur benim günahım:
yıldızlarla doldurmak
istedim insanın yüreğini.
İşte bu yüzden parmaklıklar ardında
tam on dokuz kış
yitirdim gençliğimi.
Çocuktum attıklarında hapse beni
ardından ölüme mahkum edildim,
soldu yapraklarımın ışığı
taş duvarlar arasında.
Ama izi yoktur damarlarımda
o "İntikâm meleği"nin gölgesinin:
Benim düşler gören acımın
İspanya'dır tek çığlığı.

Desen : ROLANDO PERES

NAZIM'IN

Kemal Sülker

İlk Keman

Bir varmış, bir yokmuş, gökte yıldızlar daha genç kız gözleri gibi parlak, dağ başları karsız, denizler kıyıları kemirmemiş, güneşle ay gerdeğe girmemişken, ülkelerden bir ülkede bir sarı saçlı, gök gözlü kız varmış. Kızın saçları pırıl pırıl, gözleri ışıl ışıl mış amma, kulakları ses duymazmış. Suya düşen ışıklar gibi güzel bir kızın böyle ses duymaması anasına babasına dert olmuş. Ülkenin en bilgili büyücüleri, alınları kara sapanla sürülmüş bir tarla gibi çizgili kocakarılar ne etmişler, ne yapmışlarsa fayda vermemiş. Sarı kızın, küçük pembe birer istiridye kabuğuna benzeyen kulakcıklarına ses duyurtamamışlar.

Bu kızın saçları güneş sarısı, gözleri gök boyası olur da, sevgilisi olmaz olur mu hiç? Bizim, kulakları ses duymayan sarı kızın da bir yavuklusu varmış. Yavuklu denince kızın da oğlanı sevdiği anlaşılırsa, bu sözü yerinde kullanmadım demek. Doğrucası, sarı sağır kızı seven bir delikanlı varmış ama, sarı kızın delikanlıya baktığı yokmuş. Bir kızın bir oğlanı sevebilmesi için onun sesini duyması gerek değil midir? Sarı kız ses duymayınca sevebilir mi?

Günlerden bir gün, nerden geldiği nereye gittiği, kaç yaşında olduğu bilinmeyen ak sakalı dizlerinde, gözleri kör bir koca kişi sarı kızın kapısını çalmış. Sarı kızın babası güler yüz, tatlı dille karşılamış bu uzak yolların konuğunu. Ortasına kırmızı güllerden nakışlar işlenmiş sininin başında dereden tepeden konuşurlarken dertli baba dert yanmış konuğuna; kızının küçük pembe istiridye kabuklarına benzeyen kulaklarının ses duymadığını anlatmış.

Nerden geldiği, nereye gittiği, kaç yaşında olduğu bilinmeyen, ak sakalı dizlerinde, gözleri kör konuk, dertli babayı dinlemiş, dinlemiş, sonra:

— Ben senin sarı kızının kulaklarını açabilir, onlara ses duyurabilirim demiş. Ancak bunun için üstünde iki güvercinin yuva kurduğu bir ağaçtan kesilmiş bir tahta isterim.

Dertli baba sevinmiş bu söz üzerine. Ertesi gün ormana giderek, üstünde iki güvercinin yuva kurduğu ağacı bulmuş, dallarını keserek, koca kişiye istediği tahtayı getirmiş. Koca kişi bu tahtayı yontmuş, içini oymuş, ona o günedek kimsenin görmediği bir biçim vermiş, sonra dertli babaya dönerek:

— Şimdi kızının sarı saçlarından teller kesip getir, demiş.

Baba sarı kızın saçlarından kalın bir altın örgü kesip getirmiş. Koca kişi altın saç örgüsünü beşe ayırıp bunlardan dördünü o günedek kimsenin görmediği bir biçimde oymuş olduğu tahtanın üstüne germiş, geriye kalan bir tutamı da bir küçük dal parçasına iki ucundan bağlamış, sonra dertli babaya dönerek:

— Şimdi bana bir delikanlı yüreği getir, demiş. Seven bir yürek...

Dertli baba kapı kapı dolaşarak seven yürek aramaya başlamış. Fakat, sesi duymayan sarı bir kıza ses duyurmak için kim yüreğini verir? Sonra seven yürek sanıldığından çok az göğüste vardır.

Dertli baba kapı kapı dolaşıp yürek ararken sarı kızın yavuklusu, nerden geldiği, nereye gittiği bilinmeyen koca kişiye gelerek sarı sevgilisine ses duyurmak için yüreğini vermeye hazır olduğunu söylemiş. Ve ortası kırmızı gül nakışlarıyla işlenmiş sinide duran bir bıçağı alarak kendi elleriyle kendi göğsünü yarmış. Ak sakalı dizlerine inen koca kişi bu yaralan göğüsten delikanlının kanlı yüreğini çıkarak, tellerini sarı kızın altın saçlarından, tahtasını üstünde bir çift güvercinin yuva kurduğu ağaçtan yaptığı, o günedek görülmemiş ilk kemanın içine koymuş.

İçinde yavuklusunun kanlı yüreği atan bu ilk kemanı alarak sarı kızın penceresi altında çalmaya başlamış.

Kızın küçük, pembe istiridye kabuklarına benzeyen kulakları birdenbire açılmışlar, duymuşlar sesi..

İşte o gündenberi keman sesi, ses duymayan kızların kulaklarına sevdanın sesini duyurmak işini üzerine almışlar.

1934 yılını tutuklanma, duruşmaya çıkma ve benzerisıkıntılı günleri geride bırakan Nâzım Hikmet 1935 yılına hızlı bir yazar çalışkanlığıyla girdi. Unutulan Adam piyesi, Şehir Tiyatrosu'nda sahneye kondu ve başrolünü Muhsin Ertuğrul üstlendi. Piyesin gördüğü ilgi, Nâzım'a olan sevgi ünlü Akbaba Dergisi sahip ve yöneticileri Orhan Seyfi ile Yusuf Ziya Ortaç'ın kafasında tam Babıâli'ce bir buluşun doğuşuna yol açtı:

Nazım Hikmet, gülmece alanında yazı yazar ve bunları Akbaba'ya verir miydi?

Öneriyi olumlu karşılayan şair, kendine göre yazı planı hazırlarken Akbaba yöneticileri, okurlarına haberi verdi:

"Şair Nâzım Hikmet bu sayıdan itibaren yazıcılarımız arasına girdi. Akbaba'nın her nüshasında onun canlı, güzel yazılarını lezzetle okuyacaksınız." (14 Mart 1935, sayı 63)

Nâzım'a ilgi giderek artıyordu. O yılın Ağustos ayında "Büyük Harpten Sonrakiler" adlı antoloji yayınlandı. Feridun Fazıl Tülbentçi'nin bu yapıtında Nâzım'ın şu şiirlerine yer verildi: Hasret, Salkım Söğüt, Bahri Hazer, Mavi Gözlü Dev...

Oysa bu şiirler, bu kadarıyla Nâzım'ı tam anlamıyla ve şair kişiliğiyle tanımlamaya yetmiyordu. Nitekim Nurullah Ataç, hemen eleştirisini yazdı:

"... İnsan şaşırıveriyor; bunların dördü de Nazım Hikmet'in eserinde ikinci derecede eserlerdir; belki Bahri Hazer sanatını gösteren bir numune sayılabilir. Fakat öbürleri ne fikirlerini, ne sanatını anlatır." (Tan, 16 Ağustos 1935). Nurullah Ataç'ın hemen eleştiriye geçmesi, onun Nâzım hakkındaki inancından kaynaklanıyordu. Ataç "Bence Türkiye'de şimdiye kadar gelen şairlerin en büyüğü Nâzım Hikmettir. Bittabi onun yazdığı zaman ile edebiyatımız en yüksek çağını bulmuştur" demişti bir yazısında. (Varlık, 1 Ekim 1935, sayı 54)

Yusuf Ziya (Ortaç) "Edebiyat Bakalorya Kitabı" adını taşıyan ve öğrencilere dönük kitabında (Kanaat Kütüphanesi, 1935)" son edebi neslin başlı başına bir şahsiyeti olan Nâzım Hikmet şiirde büsbütün yeni "'nev'i şahsına münhasır" bir çığır açmıştır." diyordu (sf. 175).

İçişleri Bakanlığı'na bağlı Basın Yayın Genel Müdürlüğü de aynı yılda Fransızca bir antoloji yayınladı:

MASALLARI

Bir Yürek Türküsü

Bu bir yürek türküsüdür. Sevişmek gibi acı, sevişmek gibi tatlı, sevişmek gibi karanlık ve aydınlık bir türkü...

Bu bir yürek türküsüdür. Çok uzak günlerde söylenmiş...

Çok uzak günlerde rastlamış o gözler birbirine. Yıldızları ışıklı salkımlar gibi sarkan bir geceymiş. İki yalın kılıç gibi delikanlının gözleri. İki üzüm tanesini andırırmış gözleri genç kızın. Delikanlı yoksul bir kayıkçıymış. Genç kız; biricik çocuğu şehrin en zengin adamının. Şehrin en zengin adamının kızı, yoksul kayıkçının kayığına binerek çıkmış denizde dolaşmaya. Deniz, sonsuz bir sevda gözü gibi Deniz, ışıl, ışıl... Deniz...

Delikanlı kayıkçı kürekleri sandıkça, genç kızın yüreğiymiş yakamozlanan. Şehrin en zengin adamının kızı, oltaya tutulan pulları yaldızlı bir balık gibi, kayıkçının gözlerine takılmış. Almış sözü kayıkçının gözleri, genç kızın gözlerine şu sözleri söylemişler:

— Bakma bana zengin kızı. Ben bir yoksul kayıkçıyım. Dalgalara göğsüm gibi dayanan bir kayık, dalgaları kollarım gibi kucaklayan bir çift kürek ve karayele gönlüm gibi açılan bir yelkenden başka bir şeyim yoktur benim.

Bakma bana zengin kızı. Ne senin başına değerli taşlardan taç takabilirim, ne kollarına altın bilezik. Seni altında yatıracak bir çatım bile yok. Bakma bana zengin kızı. Ben bir yoksul kayıkçıyım...

Genç kızın gözleri kayıkçının sözlerini dinlemişler, dinlemişler. Onlar susunca bunlar almışlar sözü şöyle demişler:

— Senden kim altın bilezik istedi yoksul balıkçı?.. Değerli taşlardan yapılmış taçları taşımaktan yorulmuştur başım.. Senden istediğim bir çift demirden kolla, yele yelken gibi açılmış başı boş bir yürektir. Al beni yoksul kayıkçı. Götür uzaklara. Başıma yıldızlardan taç dilerim, kollarıma yakamozdan bilezik.. Al beni yoksul kayıkçı. Götür uzaklara..

Yoksul kayıkçı bırakmış kürekleri. Gönlü gibi başı boş yelkeni açmış. Yel üfürmüş, su götürmüş. Yıldızlı tan yerlerinde kayık ufala ufala kaybolmuş ve bir daha dönmemişler geri.

Bu bir yürek türküsüdür. Çok uzak günlerde söylenmiş bir türkü. Ve bugün yalnız kayıkçılar bu türküyü söyleyerek, yıldızlı gecelerde, deniz kızlarını çağırırlar...

Bu bir yürek türküsüdür. Sevişmek gibi acı, sevişmek gibi tatlı, sevişmek gibi karanlık ve aydınlık bir türkü...

Bir Fotoğrafçı Vitrini

Ne adını biliyordu, ne sanını duymuştu. Onu bir gün bir kıyıdan bir kıyıya işleyen vapurlardan birinin güvertesinde gördü. Hava güneşliydi, deniz durgun. Güneş genç kızın altın saçlarında idi, gök gözlerinde.

O, ona baktı. Ona baktı o.. Bu bakışma bir saniyelikti belki. Delikanlıya bir yıl gibi geldi bu biricik saniyecik.

***

Günler geçti bu bakışmanın üstünden.

Yağmurlar başladı. Yağmurların ardından kar. Delikanlı, güneşli bir yaz sonunda gözlerinin içinde ışıldıyan altın saçlarla gök bakışları unutmuştu çoktan...unutmuştu çabucak...

Çoktan unutulanlarla, çabucak unutulanlar günün birinde anılırlarsa, onları ananlar için kötü olur. Delikanlı için de çoktan unutulan, çabucak unutulanın günün birinde anılması kötü oldu.

Karlı bir günde şehrin en kalabalık sokağından geçiyordu. Paltosu yoktu. Yakasını kaldırmıştı. Öğle yemeği yiyememişti, akşama ne yiyeceğini düşünüyordu. Gözleri mağazaların camekanlarında..Mağazaların camekanlarında pırıl pırıl ışıldıyan eşyalar.

Birden durdu. Durduğu yer bir fotoğrafçının camekânıydı. Orda küçük kartların ortasında büyük, koskocaman bir kadın başı. Bu baş bir yaz sonunda gözlerinin içine bakanındı.

Durdu. Baktı..

Ne kadar durdu, ne kadar baktı. Bilmiyoruz.. Yağan karın altında çok durdu, çok baktı ki, gece bekâr odasına döndüğünde başının sırmalar olduğunu görebildi ve ince, iğneli bir ürpermenin gövdesini kapladığını duyabildi.

***

Bu delikanlının giyecek paltosu olmazsa karlı günlerde fotoğrafçıların câmekânlarındaki kadın başlarına bakmamalı. Hele bu baş, bir yaz sonunun çoktan; çabuk unutulmuş güzelinin başı ise...

Delikanlıyı ev sahibi bir hafta sonra bir belediye hastahanesine kaldırttı.

Delikanlı bir fotoğrafçı vitrinine karlı bir günde saatlerce bakmasından 15 gün sonra bir belediye hastahanesinde öliverdi..

***

Gazeteler onun öldüğünü yazmadılar. Gazeteler onun öldüğünü yazmadıkları için bir fotoğrafçı vitrinindeki resmin sahibesi bu ölümü duymadı. Gazeteler, bir belediye hastahanesinde ciğerlerini üşüten yoksul bir delikanlının öldüğünü yazsalardı bile; bir yaz sonu, saçları güneşle ışıldayan genç kız, gözlerinin içine biricik saniyecik baktığı delikanlı olduğunu nasıl bilebilirdi?

Buginün Türk Yazarları Antolojisi. Türk şiirini de batıda tanıtmayı amaçlıyan antolojide yer verilen şairler şunlardı: Ahmet Haşim, Yahya Kemal, Ziya Gökalp, Kemalettin Kamu, Faruk Nafiz, Nâzım Hikmet, Ahmet Kutsi, Necip Fazıl, Behçet Kemal, Yaşar Nabi ve Ahmet Muhip.

Nâzun için yazılanlardan bir bölümü şöyleydi:

"Türk şiirine yeni bir deyiş, yeni bir duyarlık getirmiş, muktedir olduğu sanat yeteneklerini ve kendi araçlarından şaşılacak derecede üstadı olmak vasfını bırakmaksızın büyük halk yığınlarının anlayabileceği bir dille şiirlerinde kendisini ifade etmiştir."

Bakanlığa bağlı resmi bir kuruluşun antolojisinde başka şairlere yer verilmemesi, bu arada Nazım'ın övülmesi bazı kişilerce eleştiri konusu olmuştu. Ancak bazı yazarlar da bu eleştirileri baklı bulmuyordu. Şair Faruk Nafiz, kendi kuşaklarına "en güçlü tecellisini gösteren" birizmin Nâzım Hikmet'te de kuvvetle yer aldığını bildiriyordu (Yedi Gün, 25 Eylül 1935); Mahmut Esat Bozkurt ise "sade yeniliği bakımından değil, dilinin pürüzsüzlüğü, temizliği, içtenliğinin sınırsızlığı ve fikirlerinin kuvveti, temizliği bakımından" Nâzım'ı öteki şairlerin tümünden ilerde bulduğunu yazıyordu. (Perşembe dergisi, sayı 27, 1935).

***

Nâzım Hikmet, Akbaba dergisi dışında ünlü yayımcı ve gazeteci Sedat Simavi'den bir öneri aldı 1935 yılı başında:

"Her sayıda Yedigün dergisinde bir yazına yer vermeye hazırım. Ne yazmak istersin?"

Nâzım, şu yanıtı vermiş:

"Ben şair bir âşığım. Sevdalıyım, aşksız yaşayamam. Sana gönlümün derinliklerinde oluşan sevda masalları yazayım."

Sedat Simavi'nin mutluluğunu Nâzun hiç unutmamıştı. Ne vakit konu açılsa "Sedat'la bu kadar dostluğumuz var, beni parasız bırakmamaya çok çalışmıştır. O günkü sevincini, gözlerinin ışıltısını şimdi de görür gibi oluyorum."

Ve Nâzım, ilk Sevda Masalını Yedigün'e vermişti.

***

Bu masallarda elli yıla yakın bir geçmişin bugün konuşulan dille yazılmış masallarındaki şiir dokusu o dönemin genç kızlarını büyülemişti. Masal türünde yaygın olan sözcük yinelemeleri, anlatım arılığı ve kolaylığı tümüyle egemendi. Hayal gücü, çok eski masallardakini aratmıyor, ama sevdalıların insancıl duygularına ağırlık veriliyordu. Dilin ustası Nâzım, onüç masalında ayrı ayrı sevdaları dile getirdi. "Altın Olta" başlıklı masalla biten bu dizi Yedigün okurlarının çok sevdikleri, yinelemeleri dillerinde tazelenen aşk fısıltıları olmuştu. Altın Olta'da "Erkek dişiye dedi ki", ya da "Ve dişi erkeğine derdi ki" tümceleri, o yılın kış ve ilkbahar söyleşilerinde lise ve üniversiteye giden genç çiftlerin birbirine düşüncelerini aktarma aracı durumuna gelmişti.

İşte bu masallardan ilk üçü...

Doğum dışında yaşamın her evresi sınavlıdır. Türkiye'de sınavla büyünür, yaşanır; sınavla adam olunur. İşin aslına bakılırsa doğum da sınavladır. Üstelik daha büyük sınav vardır. Çünkü, doğuran yoksul doğum yerin yoksun ise, sınavlarda peşin başarısızlık söz konusudur. Örneğin, Van'ın Başkaya'sında doğanla Ankara'ın Çankaya'sında doğanın sınavı bir olur mu? Vurguncuzade ile vurguncuzede doğum sınavında aynı sonuçları alırlar mı? Kuşkusuz hayır. Öyleyse, ülkemizde sınav doğumla başlar.

EMİN BEBEK

SINAVLA BÜYÜMEK

Dr. M. Tahir Hatipoğlu

BOL SINAV BOL YARIŞ

Varsıl aileler daha ilkokul öncesinde çocuklarını yarıştırıyorlar.Bu yarışla yabancı dille eğitimyapan okullara girilir. Ne var ki, doğuranı ve doğum yeri farklı milyonlarca çocuğumuz, bu sınavların adayı bile olamazlar. İlkokul sonrası sınavlar kıran kıranadır. Taylar hazırdır. Fındık, fıstık ve et yiyenler ile kuru ekmek, kuru soğan, kuru fasulye yiyenlerin yarışıdır. Yarış öncesi koşullar ayrı , yarışlık koşullar aynıdır. Sınav sonucu et yiyenlerden yanadır. Et yiyenler anadolu liseleri ile özel liselere, ot yiyenlerden başarılı olanlar ise devlet liselerinin yatılı olanlarına. Bu sınav gelecek sınavların göstergesi sayılır. Altı yıl sonrasının büyük sınavının başarılıları yine bunlardır. Başarısız taylara tepinmek, çırpınmak ve silkinmek kalır. Ortaokul sonrasında bir sınav daha vardır. Bunu lise sonrası sınav izler.

Lise sonrası sınav "büyük sınav" adını alır. Meslek seçimi bu sınavla yapılır. Dananın kuyruğu burada kopar. Büyük sınavın sahibi-i âlisi Türk Yükseköğretiminin iki büyüğünden birisi Bay Günalp'dir. Asıl büyük, bilindiği üzere Bay Doğramacı. Bay Günalp yükseköğretime girişin, Bay Doğramacı çıkışın başıdır. Önemli olan bu iki başı kazasız belasız geçmektir. Büyük sınavdan sonra ana büyük Bay Doğramacı'nın sınavları gelir ki, koşa koşa bitiremezsin. Üniversite sonrasında da sınav vardır. Artık sıra, iş bulmak için, her kapıdaki sınava ginneye gelmiştir. Nerede sınav sen oradasın. İşin ilginci, bu sınavın da sahib-i âlisi Bay Altan Günalp. Kısacası iki büyük arasında top gibisin. İkisinin kucağında büyüyorsun. Kucakları geniş ola..

İş bu kadarla bitmiyor. Usunuz esti Yök Üniversitesine asistan oldunuz. Her ünvan alışta yine bu iki Türk büyüğünün elindesiniz. Eğitim sırasında Bay Doğramacı, akademik sınav aşamasında Bay Günalp ensenizdedir. Doçent ve profesör olmak niyetinde iseniz, yaşınız 40, 50, 60 olabilir; hemen Bay Günalp'e başvuracaksınız. Yaş başka bu iş başka.. Bay Günalp, "bir kalemtraş, iki yumuşak kalem, bir yumuşak silgi" getirmenizi isteyen bir yazı ve gün verecektir elinize. Olur ya, koskoca üniversite hocası bu, dalgındır, unutkandır, yumuşak silgiyi, yumuşak kalemi ve kalemtraşı getirmeyi unutabilir; anımsatmakta yarar vardır.

Sınavla büyüme buna denir. Akademik yaşamı seçtin ise altmış yaşına değin Bay Günalp'in sınav eşiğinden geçeceksin. Tanrı O'na uzun ömür, adaylara kısa ömür versin demek en doğrusu galiba.

SINAV İÇİN EĞİTİM

Görüldüğü gibi sınavlı bir dünyada yaşıyoruz. İki adamın iki başı arasında dönüp duruyoruz. Sürekli sınav. Bol sınav, bol yorgunluk ve bol eziklik. Az gelişmiş ülke insanlarının beyinlerini dondurmak, işlemez hale getirmek, onurlarını kırmak, ezik yapmak için bundan daha iyi bir yöntem düşünülemez.

Sınav, eğitim süreci sonunda bilginin belgelendirilmesidir. Önce eğitim sonra sınav gelir. Şimdilerde iki sözcük yer değiştirdi; önce sınav sonra eğitim, kısacası "sınav için eğitim". Böyle olunca, çocuklar, üretici, yaratıcı, düşünücü eğitim alacaklarına; ezberci ve kalıpçı eğitim almak durumundalar. Günümüz eğitim dizgesinde kalıpçılık geçerli.Kalıpçı eğitim başarının anahtarını verdi mi size, anahtarı çevirmek ve içeriye ginnek kalıyor.

"Sınav için eğitim" ilkesinin geçerli olduğu toplumumuzda, iyi öğretmen yerine iyi sınav uzmanına ya da iyi kalıpçıya gerek var. Ne yazık ki, devlet babanın elinde iyi kalıpçı yok. Kalıpçılar nerede? Bunlar sokakta, evde, özel bürolarda ve dersliklerde. Sırası gelmişken iyi kalıpçıların bulundukları özel dersliklerden söz edelim biraz da. Kapatılmaları söz konusu olunca, bir yaygaradır koptu; fakir fukara, esnaf, dar gelirli memur çocukları okuyor, kapatılmaları yarar yerine zarar getirir vs. Bu görüş ilk bakışta doğru gibi. Ancak, şurası bir gerçek ki, eğitim dizgesindeki çarpıklıklar buraya da girmiştir. Fakir fukara çocukları 40-50 kişilik dersliklerde zayıf kalıpçıların elinde yetişiyor.Oysa, iyi kalıpçılar aynı dersliklerde 4-5 kişilik gruplara ders veriyor. Doğrusu budur. Az paralılar kalabalık sınıflarda toplanıyorlar ve dersliğe para biriktirilmi sağlıyorlar. Acı ama, gerçek yine bu...

KALIPÇILAR BÜYÜK KENTLERDE

Kalıpçılar büyük kentlerde, Ankara ve İstanbul'da. Anadolu'dan üç-beş kuruş toplayanlar buralara gelirler. Bilmedikleri bu kentte bir yere bir göğe bakarlar; kalıp öğreten derslik var mı diye önüne gelene sorarlar. Sonra, adı büyük harflerle yazılı bir büyük dersliğe dalarlar. Bilmezler sokak aralarında gizli-açık iyi kalıpçıların olduğunu, bilseler de erişemeyeceklerini. Onlar için büyük kentin insanı büyük, kızları güzel olur. Anadolu'lu genç bir büyük insanlara bir de güzel kızlara bakar.

Ders araları zevklidir. Güzel kızlarla iki çift "lâf" etme fırsatı olur. Ve dünya O'nundur. Yan bakana o da yan bakar. Paralar her ay verilir, aylar geçer; iki büyükten birinin düdüğü çalar, koşarlar sınava. Yaşam acımasızdır. Her şey garipten öte. Kent öyle, güzel kızlar öyle, eğitim öyle, sınav düzeneği yine öyle...

SINAV BABASI

İskelenin, kabadaymınbabası olur da, bunca insana egemen olan sınavın babası olmaz mı? Kuşkusuz olur. ÖSYM Başkanı Bay Günalp sınav babasıdır. Bu baba çok sevecendir. Her eve konuk olur. On yılda ginnediği, dalmadığı ev yoktur. Herkesin cebinde, cüzdanında gezer. Giremediği tek yer yürekler olsa gerek.

Bay Günalp konuşmayı, TV'de görünmeyi, radyoda spikerliği, gazetelerde boy göstemeyi çok sever. Yerini tutacak üçüncü büyük olmadığı için hep kendisi konuşur. Tutkular, zevkler ve renkler tartışılmaz; O'nun da tutkusu TV ve radyo. Kilçük çocuklar bile, şimdiden alışmak için, çizgi film yerine O'nu izliyorlar. TV'de Bay Günalp'in bir tek rakibi var, o da, Sakatlar Başkanı ve meslektaşı Bay Ege. TV ikisi içindir. Türkiye'de kaç büyük var ki... Ancak, Bay Günalp şimdilik baskın, belki bunun nedeni ana büyük Bay Doğramacı'ya daha yakın oluşudur.

Bay Günalp hekimdir. Bu göreve gelişinde hekimliğine ve Bay Doğramacı'ya yakınlığına borçludur. Hekimlikle sınavın ne ilgisi var demeyin. Sınav öncesinde kaç saat uyunacağı, hangi yemeklerin yeneceği, nohut gibi ağır makinalı yemeklerden kaçınılacağı, hangi ilaçların alınacağı, yumuşak kalem ve silgi alınması vb. hekimlik işleridir. Bir baba böylesine candan olabilir. Yumuşak silgi ve kalem üretenleri de düşünmüştür Günalp hoca. Profesör adayları da yumuşak silgi getirsin demesi, boşuna olmasa gerek...

HAKKARİ ve TUNCELİ

Bay Günalp yumuşak huylu ve sevecendir. Savcılık belgesinde yüzde yüz "yumuşak iyi huylu birisidir" yazar. Konuşkandır, sevecendir, tatlı bakışlı ve gülüşlüdür. Ne ki, son yıllarda kötü bir huy edindi. O da sınav sonuçlarını çarpıtmak, kamuoyunu yanıltmak.

Bay Günalp geçen yıl Tunceli ve Hakkari'li öğrencilerin başarıda ilk sırayı aldıklarını söyledi. Bilgi İşlem Merkez Başkanı da Anadolu Liseleri sınavında Muş ili birinci dedi. Ne bileyim, bu büyüklerimizin sözüne göre, bu üç ilden birinde okumalı... Büyükler yalan söylemezler. Ama, yalan söylettirilebilirler. Sanırız bu da öyle bir şey. Bu üç ilimizin çocukları hangi fakültelere girdiler bir açıklansa da dudaklarımız uçuklasa. Öyle ya, on yılda bir tek Hakkari'li öğrencinin, kendine en yakın ve en düşük puanla girilen Diyarbakır Tıp Fakültesine giremediği gerçeği yanında, uçuk olmaz da ne olur. Çeneler yalan söyler, sayılar söylemez. 1983 yılının başarılı ilk 50 öğrencisinin 16'sı fen, 13'ü Anadolu, 13'ü özel lise çıkışlıdır.

Mayıs ayında 1984 1. basamak sonuçları açıklandı. Sonuç şöyledir; Sınava giren adayların İstanbul'dan %64'ü, Bursa'dan %63'ü, İzmir'den %63'ü, Ankara'dan %60'ı, Hakkâri'den %14'ü başarılı olmuştur. Hakkari'li yüz öğrencinin 86' sı daha ilk yarışta elenmiştir.

SONUÇ

Günümüzün genci sınavla büyüyor. Doğumla başlayan sınav ölümle bitiyor. Eğitim, eğitmek için değil, sınav için yapılıyor. Bilgiyi deşme, arama, yaratma yöntemi, yeni, hazır bilgiyi kalıplara dökme yöntemine bırakmıştır. Kalıpçılık ve kalıp, bu iki öge, toplumun benimsediği terimler olmuştur.

Yarışçılar arasında uçurum giderek artıyor. Belli meslekler belli aile çocuklarının tekeline geçmiştir. Bütün bunlar yetmiyormuş gibi "paran kadar oku" denmiştir.

Önünüzde bir "sınavlı gençlik" yığını vardır. Bu gençler tay iken başladılar sınava, at oldular bitmedi. Özetle, onlar bittiler. "Ömür biter yol bitmez" kamyon sözü, gençliğin alnına yazılmış "gençlik biter sınav bitmez" oldu. Ne mutlu sınavla büyüyenlere....

Sınav Harçları Neden Bankalara Akıyor?

Orta öğrenimini bitirmekte olan her öğrenciyi, daha bir yıl önceden sarar Üniversite Giriş Sınavı'nın heyecanı. "Gelecek yıl ben ne yapacağım," diye düşünerek, gazetelere yansıyan haberleri okur, sınav sorularını yanıtlamaya çalışır, alınan puanları inceler.

Sınava girenyüksek öğrenim adayı sayısı arttıkça, yarış daha da kızışır. Sistem de, "yarış"tan payına düşeni almaya yönelik bir başka "yarış"ı başlatır. Üniversite sınavlarına hazırlık kursları, özel dersaneler, önceki yılların çözümlü sınav soruları, yetenek ve bilgi geliştirme (!) yayınları, vb. bu büyük "yarış"ın yarışmacılarına sunulan ürünlerin yalnızca bir bölümüdür.

Piyasaya mekanizması, büyük bir piyasadan payına düşeni kapma yarışına girer, doğal olarak. Üniversite sınavına giren öğrenci sayısındaki artışa bakılırsa, daha uzun süre de sürecektir bu yarış.

"Serbest" girişimciler, sınava girecek adaylara ürün sunma yarışına durup dururken girmemişlerdir; devlet onlara bu olanağı yaratmıştır. Eğitim düzeninin bozukluğu, dengesiz dağılımı, boş geçen dersler, nitelikten çok niceliğe önem veren yapısı, bu yarışın asli unsurlarını oluşturmuştur. Daha da oluşturacaktır...

Sınava giren ve girecek olanlar, sınava girmenin bile para işi olduğunu bilirler. Devlet'in yeterince sunamadıklarını edinmek için ödenecek para bir yana, sınava katılmak için bir de "sınav harcı" yatırmak gerekir. Bizim sözümüz de bu "sınav harcı" üzerine.

Teknik deyimiyle Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı (ÖSYS) iki aşamalıdır. Birinci Basamak Sınavı (ÖSS = Öğrenci Seçme Sınavı) ile İkinci Basamak Sınavı (ÖYS = Öğrenci Yerleştirme Sınavı).

Her iki sınav için Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından, adayların nasıl başvuracaklarını, nelerin gerekli olduğunu, vb. bilgileri içeren kılavuzlar hazırlanır.

Kılavuzların içinde birer tane de banka çeki yer alır. Birinde, Türkiye İş Bankası A.Ş., Güvenevler Şubesi, H.No 260 yazar, ötekinde de Yapı ve Kredi Bankası A.Ş., Güvenevler Şubesi, H.No 555.

Sınava girecek adaylar, Birinci Basamak için de, İkinci Basamak için de sınav harçlarını yalnızca ve yalnızca bu iki bankaya yatırmak zorundadırlar. Neden yalnızca iki banka?

Bu soruya ÖSYM'nin vereceği yanıt, "hesabımız o bankalarda da.." olacaktır ve böyle bir yanıtın yeterli olmadığını herkes bilir. Kamu bankaları dururken, hatta söz konusu iki bankadan çok daha yaygın örgüte sahip olan bankalar varken, neden T.İş Bankası ile Yapı ve Kredi Bankası?

Şimdi, "canım, nasılsa bir bankaya para yatırılacak, durup dururken olay çıkarmanın anlamı var mı?" demeyin. Elimizdeki bilgilere göre, 1982 yılında yapılan Birinci Basamak Sınav'a yaklaşık 408 bin aday başvurmuş. O yılın Birinci Basamak Sınav harcı da 2000 TL imiş. Çarpın bu iki rakamı, ne çıktı? 816 milyon lira, değil mi? Aynı işlemi, 1983 için de (o yıl Birinci Basamak Sınav harcı 3000 TL), bu yıl için de (bu yılın Birinci Basamak Sınav harcı 4000 TL) yaparsak, bulacağımız rakamlar, sırasıyla söyle olacak: 1 milyar 83 milyon lira, 1 milyar 748 milyon lira. Son üç yıl için de söz konusu iki bankaya yatan paralar bunlar.

Bu rakamlara İkinci Basamak Sınavı için yatan harçları da (1982'de 1250 TL, 1983'te 1500 TL, bu yıl daha ilân edilmedi ama, sanırız 2000 TL olacak) ekleyin ve T. İş Bankası ile Yapı ve Kredi Bankası'na, örneğin 1984'te Devlet -yoksa ÖSYM mi- zoruyla yatırılan paranın 2 milyar lirayı bulacağını görün.

Şimdi gene soralım: Neden yalnızca T.İş Bankası ile Yapı ve Kredi Bankası?

"Eeeh.. o kadar aday sınava giriyor, kılavuzlar soru kağıtları, vb. malzeme hazırlanıyor, gözcüler,falan filan" diye düşünürseniz, "hata ediyorsunuz" deriz. Yapılan hesaplamalara göre, ÖSYM, bankaya yatırılan paraları hemen kullanmıyor, yaklaşık altı ay süreyle, azalarak da olsa, bankada yatıyor paralar. Faiz alıyor -sahi ne kadar faiz alıyor bu hesaplar, birisi açıklasa da, öğrensek-, krediye dönüşüyor, kârlar sağlıyor.

Öyle olmasa, söz konusu iki banka neden pazardan pay kapma yarışına girsinler, neden sınav harcını kendilerine yatıranlara ücretsiz "rehber", "kılavuz" vermek için harcama yapsınlar, reklam kampanyaları açsınlar..

Çözüm mü? Elbette en iyisi, "sınav harcı alınmasın" demek, ama üniversitenin paralı olması tartışılır, ciddi ciddi ücretler belirlenirken, bunun "ham hayal"dan öteye geçmeyeceği açık. O zaman diyorız ki, "madem ortada yaklaşık 2 milyar liralık bir pazar var, madem serbest piyasa mekanizmasına toz kondurulmuyor, madem "hür teşebbüs" başımızın üstünde, öyleyse bu pazarı da bütün bankalara açalım, ÖSYM zahmet etsin, diğer bankalarda da birer hesap açtırsın -böylece riski de dağıtmış olur-, adaylara sınav harcı yatıracak ikiden çok seçenek sunsun -sınavda bile beş seçeneği oluyor soruların-, bankalar arasındaki yarış da bir iyice kızışsın, sınava girecek adaylara hepsi bir şey vermeye kalkışsın ve sonunda adaylar kazançlı çıksınlar."

Hem böylesi, serbest piyasa mekanizmasına da daha uygun, değil mi?

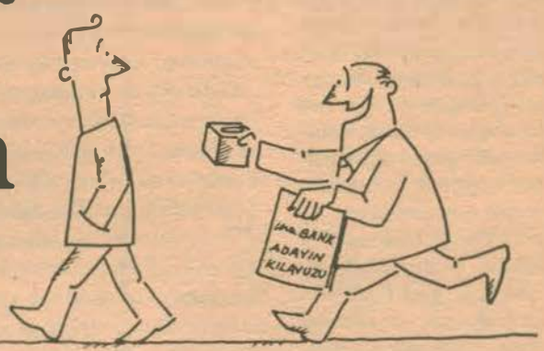

MURAT ÖZMENEK

murat

Üniversite Sınavı'na Başvurular ve Üniversite'ye Girişler, 1974 — 1984

Yıl	Başvuran Aday Sayısı[1/]	Üniversite'ye Giren Sayısı[1/]
1974	229	47
1975	280	79
1976	316	51
1977	356	46
1978	380	47
1979	435	51
1980	468	51
1981	421	66
1982	408	101[2/]
1983	361	113
1984	437	!

1/ Rakamlar bin olarak ifade edilmiş ve yuvarlanmışlardır.
2/ Açık öğrenim uygulaması başladığından, Üniversite'ye giren öğrenci sayısında artış olmuştur.

Üniversiteyi Tanıyalım

Ne Umuluyor,

Umduğunu değil, bulduğunu..." olgusu her ne kadar günlük yaşamunızda yeterme yohındaysa da, bunu eğitim sistemine uyguladığunızda hiç de "olağan" sayılamayacak durumlarla karşılaştıyoruz. SBF öğrenci adayı için de, bulacaklarının umduklarından epeyce farklı olması, doğal olarak "olağan" sayılamaz.

Gerek öğretim kadrosunun, gerek üzerinde kurulu olduğu yapının niceliksel (kimi zaman da niteliksel) yetersizliğe karşın, Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne alınanöğrenci sayısı her yıl biraz daha artıyor. YÖK'ün kuruluşundan bu yana geçen ikibuçuk yıla yakın süre boyunca 25 öğretim üyesinin görevine son verilirken, 29 öğretim üyesi bilimsel çalışma için gerekli koşulların bulunmadığı gerekçesiyle okuldan ayrıldı. YÖK'ün hışmına uğramayan ve okuldaki çalışmalarını sürdürmeyi yeğleyen öğretim üyeleri ise, derslerinde, zorunlu olarak bir stenografı aratmayacak düzeyde başarıyla (!) not tutan 500 öğrenci ile başbaşa kaldılar. Öğretim üyesi eksikliği kendini o derece gösteriyor ki, görevli profesörün ders saatlerinin doluluğu nedeniyle 1. Sınıf Kamu Yönetimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü öğrencilerine iktisat dersinin temel kavramlarını öğretmeye çalışan araştırma görevlisi, kendi doktora tezini vermek için uğraşmaya başlayınca, bu bölüm öğrencilerinin bir dönemdeki derslerinin üçte ikisi boş geçebiliyor. Kendi derdine düşen araştırma görevlisi ise, işlerini tamamlayıp dönünce, bir ay içinde hem iktisat öğretmenin, hem de iki vize ve bir final sınavı yapmanın ürkütücülüğü ile karşılaşabiliyor. Bu durumda öğrencilerin karşılaştıkları ürkütücülük ise, bundan çok daha büyük oluyor kuşkusuz.

***

Teksirle çoğaltılmış ders notları ve fotokopilerin arasına sıkışmış bir öğrenci yardımcı kaynaklara ilgi duyacak olur ve birkaç kitap incelemeyi düşünürse, başvuracağı yer Fakülte Kitaplığı olacaktır kuşkusuz. Oysa istediğiniz kitapların adlarını bildirdiğiniz görevlinin, "bunlar yok" karşılığını vermesi pek de küçük bir olasılık değildir. Birçok kitabın okul yönetimince ya da kimliği belirsiz kaynaklarca yasaklanmış olmasıdır bunun nedeni. Üstelik bu kitapların büyük çoğunluğu kitapçı raflarında görebileceğiniz, parasını verip satın alabileceğiniz kitaplardır.

Öğrencilerin ellerine geçen kısıtlı paranın önemli bir bölünü fotokopicilere gidiyor. Okulun çevresinde, her birinde 3-4 makine bulunan iki fotokopiciden birinde en az 5-10 dakika sıra bekledikten sonra, bir arkadaşınızın ders notlarını çoğaltma olanağı her zaman var. Okul çevresine öğrencilere "hizmet veren" kurumlar yalnızca fotokopiciler değil. Eğer bir SBF öğrencisi iseniz ve boş olan zamanınızı 70 kişi alabilen ve ne zaman açık ne zaman kapalı olduğu anlaşılamayan kantinde geçirmek istemezseniz, okulun çevresindeki 6 kahve, 2 birahane ve bir pastaneden birisini seçebilirsiniz. Ya da okulun "kalitesini" korumak amacıyla, fiyatı bir yıl içinde 30 liradan, önce 50, sonra 70 liraya yükseltilen yemeğini, sığınak olarak kullanılmak amacıyla yapılmış yemekhanedeyemekteistemezseniz, 2 kebapçı ve 5 lokanta da sizler için bulunmaktadır.

***

Bir zamanlar ders dışı sosyal etkinliklerinin yoğunluğu ve çeşitliliği ile tanınan SBF öğrencileri, okul yönetiminin sanki eski günlerin öcünü alırcasına takındığı tutum nedeniyle, elikolu bağlı oturmak sorunda kalıyor. Geçtiğimiz ders yılında bin bir çabayla açılabilen resim sergisi de, bir resmin önünde en fazla üç öğrenci bulunabileceği yolundaki, dekan yardımcısının imzasını taşıyan duyuruyla hatırlanıyor.

Uluslararası İlişkiler Bölümü, özellikle Dışişleri Bakanlığı'nda görev alacak elemanları, yani "diplomatları" yetiştirmek amacını taşır. SBF'nin özellikle bu bölümü görevini öylesine "fazlasıyla" yerine ge-

2 00 bini aşkın liseli gencin, belalıları üniversite sınavlarıyla tam anlamıyla " boğuştuğu" günler içindeyiz. Tabi bir o kadarının bu boğuşmanın ilk raundunda nakavt olduğunu da unutmuyoruz. Sokaktaki her yüz kişiden biri üniversite sınavlarına giriyor. Bu gençlerin bir de aileleri ve yakınlarını düşünün, ülke nüfusunun ne denli önemli bir bölümünün nasıl bir "meşgale" ardında olduğunu görebilirsiniz. Nasıl bir derttir bu, milyonları ardında sürükleyen? Nedir üniversite, üniversite öğretimi? Üniversiteden neler umuluyor, neler bulunacak? Biz üniversite sınavlarının sıcaklığını koruduğu şu günlerde, tüm ülkede, kendi olanaklarımızla bir araştırma yapalım dedik. Aslına bakılırsa, geçen sayımızda yeralan, dergimiz yazarlarından, araştırmacı Tunç Tayanç ile yaptığımız söyleşi, "yüksek" öğretim kuruluşlarının aslında birer "orta" öğretim kuruluşundan farksız olduğunu tüm açıklığıyla sergiliyordu. Bu kez Yarın'daki arkadaşlarımızla araştırmamızı sürdürdük ve bu araştırma sonuçlarını sizlere sunuyoruz. İlkin başlıca anabilim dallarını, daha sonra da bu anabilim dallarını en iyi örnekleyecek birimleri seçtik. Sözgelimi bu sayımızda, siyasal bilimler için en iyi örnek olabilecek olan Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni ve güzel sanatlar dalında elbette en önemli örnek olan Güzel Sanatlar Akademisi'ni seçtik. "En iyi" örnekler bunlar! Liseli gençler; Yüzbinlercenizin düşlerine giren yüksek öğretim kuruluşlarının içyüzlerini okuyun ve birbirinizi ezmeyin!

"SBF'nin gidişinin hiç de içaçıcı bir gelecek vadetmediği anlaşılıyor..."

Fındıklı Parkı'nın yanındaki o koca bina, duvarların içine hapsettiği, kendi kendini ve öğrencisini tükenen eğitiminin çıkmaz sokağında durmuş, martı sesleriyle boğazı seyrederken, anlam veremediği bi garip çelişkiyi yaşıyor.

Güzelsanatlardalındaki akademik eğitimin ölçütleri rönesanstan günümüz karaştırılmış ve Almanya'da "Bauhaus" döneminde (1919-1933) teknoloji ve sanat kesişimindeki akademik eğitimin temelleri atılmıştı. Günümüzde ise, Batıdaki akademiler artık akademik eğitimin duvarlarını da yıkarak, halk sanatları ve prima (ilkel) sanatlarla bir bireşime doğru gitmeye başladılar. Bu süreçte, mitolojideki sanat tanrıcası "Athena"nı kalkanındaki baykuş motifi bütün dünyada "Güzel Sanatlar Akademisi" adına simge oldu. Ve bu arada, baykuş simgesiyle tanınan güzel sanat akademileri arasında, İDGSA'da yeraldı. Bu, sanatın evrenselliğinin de bir göstergesiydi. Ayrıca akademi kurumlarındaki çalışmalar, sanat ekolleri sayfasına "akademizm" olarak geçiyordu.

Akademi'nin geçmişteki yetersiz konumu yeni bir reformna gebeyken, Osman Hamdi'nin, Atatürk'ün ve okuldaki değişik refonnları gerçekleştiren sanatçıların ve ekipmanlarının tüm çalışmaları gözardı edildi.

"Bugünkü durumuyla Akademi, gelişmeye kapalı kültürsüzlük yığılmasını yıkıp çağdaş bir yaşam anlayışının altyapısını oluşturma görevini yerine getiremez..."

Akademik eğitimde yetiştirilen insanın, yaratıcı, bireşimci ve ayrıştırmacı bir kafa yapısına kanalize olarak, analitik çözümler yapması bekleniyor. Bu ise, öğrencileri okul içinde sınırlandıramama sonucuna götürüyor. Bu ölçütler, belli bir kuramsal temellenmeye oturtulan pratik içinde gerçekleşebilecek olgulardır.

Birincisi; okuldaki kuramsal dersler yetersiz kalıyor.

İkincisi; bu yetersiz kuramsal temele oturtulmaya çalışılan pratik çalışmalar, atölyeler içine hapsedilmekle kalmayıp, atölyelerin yetersizliği ve öğrencinin istediği atölyede çalışmaması da bunlar eklenince, kantini dolduran öğrencileri'n dramatik durumu gözler önüne seriliyor.

Okul atölyelerin'ın kapısında kağıtlar asılıdır: "Yabancı öğrenciler

tirmektedir ki, Dışişleri Bakanlığı'nın yılda 5-10 kişilik eleman ihtiyacına karşılık, Uluslararası İlişkiler Bölümü'ne her yıl 100 öğrenci alınır.

Yine Uluslararası İlişkiler Bölümü ve okulun diğer bölümleri için en ağırlıklı derslerden biri olması gereken yabancı dil dersleri, görünüşe göre epeyce etkin bir biçimde sürdürülür. Oysa bu ders ortalama 70-80 kişilik sınıflarda, kasetli-kulaklıklı bir sistem için hazırlanmış "Kernel" dizisinin ilk üç kitabının okutulması biçiminde gerçekleşir. Yabancı Dil derslerine girip girmemek arasında büyük bir ayrım ortaya çıkmamaktadır. Bu durumda da bu derslere hiç girmeden mezun olmak olasıdır. Yabancı Dil eğitimi konusunda görüşlerini aldığımız öğrencilerin büyük çoğunluğu, ortaokul ve liseden bu yana kapatılamayan bu eksikliği çeşitli kültür derneklerine ya da özel kurslara giderek kapatmaya çalıştıklarını, böylece iş bulma olanaklarının biraz olsun artabileceğini söylüyorlar.

Türkçe ve Beden Eğitimi gibi derslere gelince, zorunlu olmasına karşın Türkçe derslerine çok az öğrenci devam etmektedir. Beden Eğitimi dersinin yıl boyunca geçirdiği evrim ise, çok daha ilginç. Ders yılının başında "teorik" olarak yapılması kararlaştırılan ders için ayrılan derslik, derse girmesi gereken öğrenci sayısının ancak yarısını alabilecek durumdayken, önde birkaç sıra zor doluyordu. Bu durumda derslerin uygulamalı olarak yapılmasına karar verildiyse de gelen giden bu kez daha da az olduğu için derslerin yapılmasından vazgeçildi. Bir teksir çıkarıldı ve öğrencilere sınavlarda bu teksirden sorumlu oldukları bildirildi.

SBF'nin bu gidişin hiç de içaçıcı bir gelecek vadetmediği anlaşılıyor. Dekan Necdet Serin'in okulun kuruluş yıldönümü mesajında belirttiği gibi, SBF'nin "şanlı" bir tarihi vardır. "Şanlı" bir gelecek ise, ancak ilerici ve demokrat öğrenci, öğretim üyesi ve çalışanların ortak çabalarıyla kurulabilir. ●

Yolun Düşerse

Yolun düşerse kıyıya bir gün
Ve maviliğini denizin
Dalgın, seyre dalarsan
Dalgalara göğüs germiş olanları
Anımsa!
Anımsa yüreğin sevgi dolu
Ve selamla
Çünkü onlar fırtınayla çarpıştı
Eşit olmayan bir savaşta
Ve yitip gitmeden
Dipsizliğinde engin'in
Sana liman gösterdiler uzakta.

Çevirenler: Alaattin Bilgi
Metin Demirtaş

BERANGER'den

MURAT ÖZMENEK

giremez!" Buradaki "Yabancı öğrenci" kavramı, başka okulun öğrencisi değil, başka bölümün öğrencisidir. Kurum en başta kendi öğrencilerine yabancılaşmıştır; çünkü, bölüm atölyeleri kendi öğrencilerine yetersiz kalmaktadır. Sanatçının uzmanlık alanındaki eğitimi, diğer sanat dallarıyla olan ilişkisinin kopukluğuna yolaçmaz. Sözgelimi, mimarlık eğitim, bir uzmanlık alanı olarak tek başına ele alınamaz. Bir mimarlık öğrencisinin endüstri tasarımı, resim, heykel, grafik, geleneksel türk sanatları ve diğer bölümlerle ilişki içine girerek, bu dallardaki renk, plastik etki, işlevsellik gibi konuların özünün bir bireşimiyle mimari yapıtı ortaya koyması gerekir. Fakat artık bu gerçekleşemediği için, bugün kentlerimiz ve binalarımız her türlü estetik çizgiden yoksun, çevresi ile uyumsuz bir kişiliğe bürünmüştür.

Ayrıca, akademi içindeki bazı disiplinlerin, akademi dışındaki üniversitelerin öğretim üyeleri tarafından verilmesi gerekiyor. Söz gelimi, endüstri tasarımı bölümünün anatomi ve ergonomi dersleri, Teknik Üniversite ve Tıp fakülteleri ile olan kopukluk yüzünden, gecikiyor ya da yapılamıyor. Üniversiteler arasındaki iletişim kopukluğu, giderek okul içindeki bölümlerarası iletişim kopukluğunu getiriyor ve buna öğrencilerin çıkarlarıyla ters bürokratik engeller de eklenince, sonuçta birbirlerinden habersiz kendi alanlarında sınırlı kalmaya mahkum öğretim kurumcukları oluşuyor.

Bir başka konu, akademi ve çevresinin her türlü estetik çizgiden yoksun olmasıdır. Kendi binası içinde, öğrencilerine plastik bir etki örneği veremeyen bir kurumda, bu plastik etkiyi yaratacak olan öğrencinin yetiştirilmesi de sonuçsuz kalacaktır. Öğrencinin okuduğu okulu ve çalışma mekanını düzenlemesinin engellemesi, sanat eğitimine ters düşen bir olgudur.

Akademi, geleneksel sanatlarımızı korıma görevini de yerine getirmiyor. Tarihi binaların restorasyon işlerinde kullanılacak, eski el sanatlarımızı uygulayacak sanatçılar yetiştirmiyor ve tarihi binalarımızın restorasyon çalışmaları "korkunç" sonuçlar doğuruyor. Avrupa'da, artık uygulanmayan halk sanatları Akademiler içinde yaşatılarak, tarihi binaların restorasyonunu doğrudan akademiler alıyor. Bunun yanında, Akademi, Batı sanatını da yerli yerine oturtamıyor ve bu kümelerin kesişiminde kültürsüz bir yapılanmayı hızla kuruyor.

Ve kütüphanede şunlar yazıyor: "Kütüphanede ders çalışma ve kitap okuma dışında herhangi bir işlem (proje çizimi, boya ile resim yapma) yapılması yasaktır." Bu, Akademinin özüne ters düşen bir mantığın umutsuz çırpınışlarıdır. Ders bitiminde kilitlenen atölyelerde öğrencinin çalışmaları engelleniyor. Diğer akademilerde, okul yirmi dört saat açıktır. Atölyelerin kapıları kilitli değildir. Ve örneğin, resim, heykel atölyelerinde yoklama yapılması gibi komiklikler yoktur. Çünkü, kişilerin karar verme ve doneleri kullanma mekanizmaları sınırlı değildir. Akademiye bir teknik okul formasyonuyla yaklaşan mantığın yapmak istediği bölüm atölyesi, okul kantini ve Osman Hamdi salonundan bahçeye çıkış kapısı arasındaki koridorlarda birbirlerin tüketen robotları yetiştirmek mi?

Akademik sanatın güncelliğimize girmediği bir ülkede sanat eğitiminin bugünkü boyutta kalması sonucu, Akademi'nin üstlenmesi gereken, Türkiye'deki gelişmeye kapalı kültürsüzlük yığılmasını yıkıp çağdaş bir yaşam anlayışının altyapısını oluşturma görevi yerine getirilemez. Bugün Akademinin güncelliğe herhangi bir katkısı sözkonusu değildir. Çünkü güncelliğimiz, içine kapanık ve tüketimci karakterini yoğun bir biçimde koruyor. İnsanlarımıza bugün kolay kolay tüketemeyeceği değerleri sunmamız gerekiyor. Altyapımızın oluşması için yetiştirilecek olan sanatçılar, düşün adamları ve pilot bölge durumuna getirilmiş kurumların kurulması, öncelikli görevlerimiz arasındadır. Bu doğrultuda Akademi'nin görevi ise, estetik çizgilerle kuşanmış çevreyi pilot bölgelerde ve okul ile okul çevresinde sunarak, bu anlayışsanatçısının, kuramcısının Akademi içindeki bölümlerin bireşiminden doğan çevre tasarımını ve bu tasarımın evrensel çağdaş kafasını sunmaktır.

Özgür düşünceli, kendi güncelliğini kendisi planlayabilen kafaların yetişebileceği bir okul isteminin pratiğe geçebilmesi, öğrencilerin bugünkü tüketimci güncelliklerinden sıyrılabilecek düzeye gelmelerine bağlıdır.

Martılar, Fındıklı Parkı'nın yanındaki Boğaz kıyısındaki taş duvarlara, nokta nokta çığlık atarken, yaşama nokta nokta güzel şeyleri koyalım. İnsan için, yaşayarak ve insanı tüketmeden... ●

• Kağan Güner

Ne Bulunuyor?

Tatlı kâr getiren bir sektör DERSANECİLİK

Nezih Tavlaş

Dersaneler, birbirlerinden ve üniversitelerden kaçırdıkları "değerli" hocalarıyla bezenmiş "muhteşem" kadroları, kurs ücretini taksitle alanları, "sınavı kazanamazsan paran geri" diyenleri ile sınavlar ülkesinin doğurduğu bir sektör; kimine göre yararlı bir sektör, kimine göre de yararsız.

Günümüzde dersanecilik çok gelişmiş bir düzeyde, ilkokuldan başlayarak yüksek öğrenime değin her kademede öğrenciye seslenen bir dersane bulunmakta. Bizim ele alacağımız, liseli ya da lisesiz öğrencileri üniversite sınavlarına hazırlayan dersaneler. Bu kuruluşların müşterilerinin çoğunluğunu normal müfredat programı uygulayan liselerin öğrencileri oluşturuyor. Bu öğrenciler gördükleri "normal" eğitimden olsa gerek, temelden alamadıkları bilgi ve becerileri, dersanelerin birkaç ayda verebileceğine inandıklarından, her ay binlerce lirayı dersane kasalarına ödüyorlar. Kurslara gelen öğrencilere sözü edilen temel eğitim yerine, sabitliği sınavlarda sorula sorula kanıtlanmış bazı kavramlar ve el çabukluğu öğretiliyor. Bundan birşeyler alamayanlar, dersanelerin gelecek dönemki müşterilerini oluşturuyorlar. Bu müzmin öğrencilere bir dahaki yıl "uygun" indirimler yapılıyor.

Her dersane öğrencisinin sınavı kazanacağına ilişkin bir kural olmadığı, kurs yöneticilerinin "talihsiz" olarak nitelediği ve sayıları oldukça fazla olan "dersini almış" gençlerimize bakarak anlıyoruz.

7 bin 800 ile 35 bin lira arasında değişen kurs ücretleri, birinci ve ikinci aşama için ayrı ayrı belirleniyor. Öğrenciler bu parayı taksitle de ödeyebiliyorlar. Herşeyin taksitle satıldığı günümüzde, kursların da taksitle olmasını olağan karşılamak gerek.

Kurslar kendi içlerinde "ağırlık" lara ayrılmış, fen ağırlıklı kurslar, matematik ağırlıklı kurslar gibi. Bu "ağır" görünümlü kurslarda siz kendinizde neyi eksik görüyorsanız, gidip sizde eksik olan dersin ağırlıklı olduğu kursa paranızı yatırıyorsunuz.

Dersane yöneticileri, küçük odalara sığdırabildikleri kadar öğrenciyi doldurup, öğrencilerinin okullardaki havadan uzaklaşmamalarını sağlıyorlar.

Öğretim müesseselerinin hemen yanı başındaki kahve, pastane, biracı gibi yerlerin, dersanelerin çevresinde mi türediklerini, yoksa dersanelerin mi onların yanında açıldığını anlayabilmek oldukça güç. Dersanelerden çıkan, daha doğrusu hiç girmeyen öğrenciler üniversitelere buralarda "hazırlanıyorlar".

Dersaneler hakkında bilgi almak için öğrenci ve sorumlularla konuşmak istiyoruz. Öğrencilere, "kurslara niçin geldiklerini, ne öğrenebildiklerini, kurslara gelemeyenlerin şanslarının ne olduğunu, üniversite sınavları için ne düşündüklerini vb." sorduk.

Öğrencilerden ilginç yanıtlar aldık. Bir öğrenci, "üniversite sınavları için ne düşünüyorsun," diye sorduğumuzda, "İnsan heyecanlanmamalı ve dertsiz olmalı," yanıtını veriyor. İşte yanıtlar:

■

GÖZDE YOLCU (17) "HERKES BECERİSİNE GÖRE AYRILMALI"

• *"Atatürk Lisesi'nde okuyorum. Kurslara sınıf geçmemde yardımcı olması ve üniversite sınavına hazırlık olsun diye geliyorum. Kursun bir aylığı 2 bin 800 lira, bu parayı ailem ödüyor. Kurslara gelemeyenlerin şansı çok daha az.*

İki basamak hikayesi çok yanlış bence. Liseden başlanmalı, herkes önceden hazırlanmalı ve kendi becerisine göre ayrılmalı.

Zamanı buldukça kitap okuyorum ve müzik dinliyorum "

PAKİZE YALÇIN (16) KURSA GELEMEYENLERİN ŞANSI YOK!"

• *"Kimya Meslek Lisesi'nde okuyorum. Kursa üç ayda 8 bin 400 lira veriyorum, parayı ailem karşılıyor. Okulda öğretilen matematik ve fizik yetersiz olduğu için geliyorum kurslara. Burada öğrenci-öğretmen ilişkileri daha rahat, istediğimizi sorabiliyoruz. Okulda anlamadığımız yerleri söylemeye çekiniyoruz. Burada istediğin kadar sorabilirsin. Kurslara gelemeyenlerin şansı yok bence.*

Sınavın iki aşamalı olmasını istemiyorum, tek aşamalı olsun. Boş zamanlarımda da sınava hazırlanıyorum, başka bir şeyle ilgilenmenin olanağı mı var?"

■

NACİ SERBEST (22) "SINAV SİSTEMİ ÖZÜNDE SAKAT..."

• *"ODTÜ'de okuyorum, bölümümde başarılı olmadığım için tekrar sınava gireceğim. Derslerden ayrı kaldığım için kurslara geliyorum. Kurs ücreti ilk aşama için 8 bin, ikinci aşama için 12 bin lira. Bu ücreti ailem ödüyor. Kursta öğrendiklerimi çok iyi bir çalışma ile pekiştirerek başarılı olabilirim sanıyorum. Kurslara gelemeyenlerin şansı gelenlere oranla daha az, belki başarabilirler.*

Türkiye'de uygulanan sınav ve eğitim sistemi özünde sakat ve yanlış bir sistem. Şu anki sınav sistemi devletin siyaseti gereği, ona uygun bir biçimde gerçekleşiyor, bence bu yanlıştır.

Ders dışında sporla uğraşıyorum, tiyatroya gidiyorum, klasikleri okuyorum."

Dersaneler hakkında en sağlıklı bilgiyi alabileceğimiz kişilerin, dersane müdürleri olduğuna karar veriyoruz.

Ankara'da faaliyet gösteren belli başlı dersaneler'in adlarını saptadık. Altı dersaneye gittik, biri dışında hiçbirinin müdürüyle görüşme olanağı bulamadık.

Dersane müdürleri, sözbirliği etmişçesine, "görevlerinin" dışındaki yerlerdeler. Dersane çalışanları müdürlerinin dersanelerde bulunmadığı ve nerede bulunduklarının bilinmediği konusunda görüşbirliği içindeler. Aklımıza bir dersane müdürünün dersane dışında nerede bulunabileceği sorusu takılıyor. Ve sonunda, **Bilim Dersanesi** Müdürüyle şu konuşmayı yapabiliyoruz.

■

— Dersaneniz hakkında bilgi almak için geldik.

— *Amacınız nedir?*

— Amacımız insanları aydınlatmak. Dersanenizin eğitim politikasından sözedermisiniz. Ne gibi bir amaç güdüyorsunuz?

— *Şimdi dersanenin amacı zaten belli, öğrencileri yetiştirmek. Bizde çok çeşitli kurslar var. Kolejler için, askeri okullar için..*

— Ben üniversite sınavlarına ilişkin olanları soruyorum.

— *Bizim dersanenin çalıştığı tek alan bu değil, diğer alanlar da var.*

— Dersanelerin eğitim sistemimizdeki yeri ne, yani ne gibi bir işlev görüyorlar?

— *Okullarımızda öğrencilerimize dersler veriliyor. Onlar kendi programlarında yetiştiriliyor. Ancak yarış var, sınav yarışı var. Daha iyi çalışan, daha iyi hazırlanan sınava katılıyor ve tabi ki kazanmak istiyor. İşte biz de öğrencileri daha iyi yetiştirmeye çalışıyoruz.*

— Dersanelerin toplumda eşitsizlik yarattığından ötürü kapatılmaları isteniyor. Siz ne düşünüyorsunuz bu konuda?

— *Şimdi, bir kısım kişiler dersaneler eşitsizlik yaratıyor diye atıyorlar bir fikir. Aslında dersaneler bu eşitsizliği kapatmaya çalışıyorlar.*

— Ne gibi?

— *Şimdi Türkiye'nin çeşitli kesimlerinde, diğer okullarında öğretmen kadrosu aynı değildir. Ailelerden gelen bazı faktörler var, onların gelişmesini engelliyor. Her ailenin yapısı da aynı değil. Birçok ailede karı-koca çalışıyor büyük şehirlerde, çocuklar başıboş kalıyor. İşte dersaneler bu türlü ailelerin çocuklarını yetiştiriyor ve onları toplumda kazandırıyor. Sonra yıllardır aynı paraya, ders başına 78 liraya ders veriyoruz, çok az bir para bu.*

— Peki, dersanelere gelemeyenlerin şansı ne sizce?

— *O, öğrencinin özel gayretine bağlıdır. Öğrencinin özel gayreti varsa, temeli de yeterliyse ve yeniliği takip ediyorsa, testleri takip ediyorsa, gelmeden de kazanabilir.*

— Dershanenizdeki öğrenci sayısı kaç?

— *250 ile 300 arasındadır.*

— Bir öğrenciniz ortalama kaç lira ödüyor kurslara?

— *Bir öğrencinin ödediği ortalama para 20 bin lira civarındadır.*

— Müesseseniz geçen yıl ne kadar vergi ödedi?

— *Orada vergi levhamızda asılıdır.*

— Ben rakamı 855 bin olarak okuyorum.

— *Diğer ortaklarda var. Bir de her ay muhtasar olarak, 400 bin civarında öder.*

— Bir de şunu öğrenmek istiyorum. Normal liselerde okuyan ya da okumuş gençlerin öğretimleri boyunca alamadıkları bir takım bilgi ve becerileri dersanenin bir kaç ayda verebileceğine inanıyor musunuz?

— *Şimdi okulları suçlamıyorum. Çünkü okulların hepsi aynı değildir. Öğretmenlere bağlıdır, hatta aynı okulda sınıfların da durumları aynı değildir. Bazı sınıfların öğretmen kadroları daha iyidir. Öğrenciler gayret göstermezse, bunu kimse veremez.*

— Demin şunu sormuştum. Öğrencinin yıllarca alamadığı bilgiyi, birkaç ay içinde dersanede alabilmesi nasıl oluyor?

— *Şimdi bir defa dersanede çalışan öğretmenler tecrübeli ve konuya hakim, öğrenciye ne vermek gerektiğini iyi biliyor. O bakımdan öğrenciyi yormadan, onun durumunu bilerek veriyor ve sonuçta da verimi iyi alıyor. Yani zaman harcamıyorlar.* ●

Gençlik, geçmiş ve gelecek...

Semih Acar

> Toplumsal ve siyasal savaşımı küçümseyip değersizleştiren bir kültürün egemenliği kurulmaya çalışılıyor ve deniyor ki: her şeye yeniden başlamak gerekir... Oysa hiçbir şeye yeniden başlanmaz; her yeniyi önceleyen bir geçmiş de vardır.

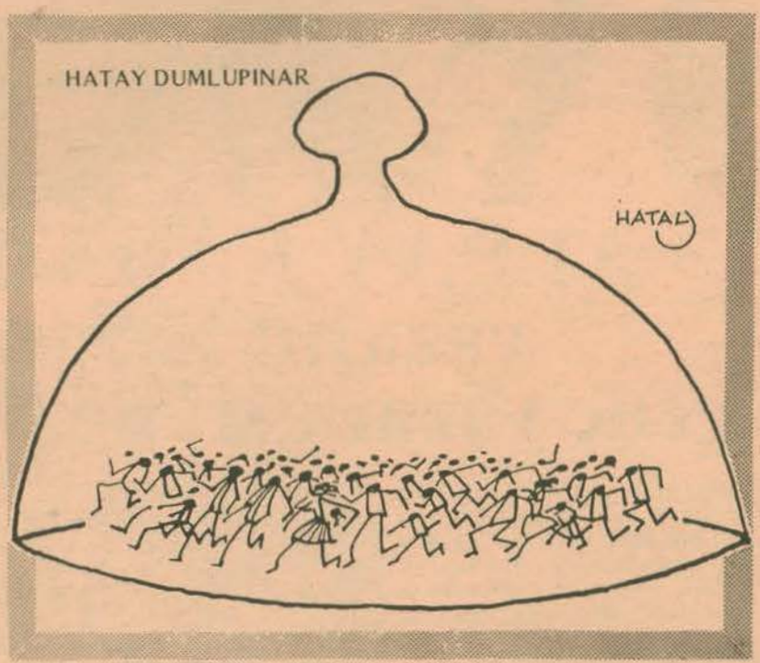

Geçmişini bilmeyen bugününü bilmez. Bugünümüzü tanımak ve geleceğimizi görmek istiyorsak, geçmişimizi bilmek zorundayız. Geçmişi bilmek yetmez; onu bilinçli olarak kavramak ve özümsemek gerekir. Özümsemek süzgeçten geçirmektir; bir kısmını alıp bir kısmını eleyerek. Elenenler yararsız, işlevsiz, hastalıklı, yanlış olanlar; yani bilimsel bilgiye dayalı bilincimizle ölçüp biçip tarttıktan sonra ayıkladıklarımızdır. Alınanlar ise, yararlı, işlevli, sağlıklı, doğru olanlardır. Bu özümseme yöntemine sahip olmadan bugünü yaşayamayız, yaşamla kontak kuramayız. Yaşamla kontağımız doğal, toplumsal, kültürel ve siyasaldır. Bu özümsemeyi yapmadan bunlardan kopuk kalırız; bunlar candamarlarımızdır, koklerimizdir; ölürüz. Bu aynı zamanda, geçmişe topyekün sahip çıkmanın da yöntemidir.

Geçmişi bilmek bilinçli bir düşünsel eylemdir. Bunun için de ilkin onu tanımak gerekir. Şimdi, yukarda yaptığımız soyut başlangıçtan sonra, tek ayağımız üstünde doğrulmaya başlayalım. Geçmişe bir bütün olarak, hiçbir parçası dışarda bırakılmadan sahip çıkılmalıdır. Bu sahip çıkma yöntemi, öznel etkenlere bağlı olarak değişmez. Nesneldir ve doğru olan tek yöntemdir. Çünkü tarihe sahip çıkılmaktadır ve tarihi bilimle öğrenmenin kaçınılmaz ve zorunlu koşulu, nesnelliktir. Öznel düşüncelerimizden, isteklerimizden, iradenizden, önyargılarımızdan uzaklaşarak, belirli dönemleri saptarız. (Tarihsel ve toplumsal nedenleri olan dönemleri.) Bu dönemlerin kendilerinden önceki dönemlerle ilişkilerini açığa çıkartıp bu ilişkiler bağlamında kendilerini çözümleriz, bugüne uzanan anayol ve tâli yollarını gösteririz, eleştirisi çıkarırız. Ve böylece dönemler birbirine , tümü de bugüne bağlanır. Tarihsel sürecin böyle kavranışı, hizim bugünümüzü her bakımdan anlamamıza yolaçar.

Geçmişimiz sorunlarla ve sorunların neden olduğu yanlışlarla doludur. Sorunsuzluk cennetten başka bir yerde bulunmaz, yani yanlışsız bir geçmiş de olmaz. Gençlik ise, geçmişin yanlışları içinde önemli bir yeralmıştır. Bu yanlışları tüm açıklığıyla tartışmak, enazından şimdi olanaksız. Hem dışımızdaki sınırların darlığından, hem de böyle bir tartışmayı eşit biçimde sürdürmek için gereken koşullar oluşmadığından. Kendi içimizdeki bir tartışma için, kendi içimizdeki tüm sözü olanların tartışma içinde eşit biçimde yeralmalarını gerekli görmemiz, bizim siyasal tutumumuzun doğal sonucudur. Fakat tartışılabilecek noktaların tartışılmasını atlamak ya da ertelemek de o denli yanlıştır. Biz böyle bir tartışmayı olabildiğince başlatmak, Yarın'ın bu tartışmada söylenecek sözünü dile getirmek niyetindeyiz.

***

Son on yılımız içinde, daha da çok gençliğin, toplumsal durumu ve siyasal gelişimi adamakıllı çözümlemeden savaşımın içinde yeralması ne denli pahalıya malolmuştur biliyoruz. Sonuçlarını yaşadığımız için biliyoruz. Yaşadıklarımız içinde, iradeciliğin nesnel durumla çarpışmasının sonuçları da vardır. Gençliğin savaşımının, şu anda içinde bulunduğumuz dönemdeki konumunu, belki de en özlü böyle tanımlayabiliriz. Son on yıllık dönemimiz içinde yaşadıklarımızı gerçekliğe uygun bir bilgiye dönüştürebiliyorsak, yaptığımız bu tanımlamanın da aynı gerçeklikte bir karşılığı olacağı kuşkusuzdur. Aynı tanımlamanın, çıkartacağımız dersler için de belirleyici bir yeri vardır.

Bu yanlışlarımızın başkaları tarafından görülüp gösterilmeye başlanması tehlikelidir, buna izin verilmemelidir. Bu önemli. Geçmişle hesaplaşmasını sözde yüksek düzeyli tartışma biçimleri ve "özgün" bir terminoloji altında yürütme yoluna girerek, son on yıllık dönem içinde yaşananları küçümseyip değersizleştirmeye çalışanlar son günlerde öne çıkmaya başladılar. Hesabı öncelikle gençlikle kesmeye çalışıyorlar. Son ayların yeni gençlik dergileri de araçları. Bir tek çıkış noktaları var: Geçmişin topyekün "tu kaka" edilmesi. Hangi yollardan geçerlerse geçsinler, hep bu çıkış noktasına dönüyorlar, yani aradıkları yere.

Toplumsal ve siyasal savaşımı küçümseyip değersizleştiren bir kültürün egemenliği kurulmaya çalışılıyor ve deniyor ki: her şeye yeniden başlamak gerekir!.. Oysa hiçbir şeye yeniden başlanmaz; her yeniyi önceleyen bir geçmiş de vardır. Gençliğin son üç yılın kültürüyle koşullu kesimine iletilen bu mesaj, tekelci burjuvazinin son yıllarımıza damgasını bastığı kültürünün bir uzantısıdır kuşkusuz. Yepyeni bir gençlik yaratılmaya çalışılıyor ve bu gençliğin 80 öncesini karalaması, sonra da yoksayması isteniyor. Yapay kuşak farklılıkları yaratılarak, 80 öncesi gençliğin yenisini onaylamasını, yenisinin de eskisini "mahkum" etmesini sağlamaya çalışıyorlar. Alışılageldiği gibi, yanlışları topladıkları noktalar hep aynı: Dogmacılık, eylemcilik, bireyin hiçe sayılması, darkafalılık vs. Ve bunlara karşılık, gelecek ideallerine değil, bugününe kıskançlıkla sahip çıkan yeni bir kuşak... Bunun toplumsal bir karşılığı olduğu da belli. Gençliğin bu kesiminin dört yıl önce hemen tümüyle yüksek öğrenimin dışında olduğu ve bunun olası sonuçları düşünülürse, karşılığını nasıl bulacağı da ortaya çıkar. Bunlar, tüm özellikleriyle, burjuva düşünce tarzının ifade biçimidir. Sözkonusu gençlik dergilerinin ve ideolojilerinin burjuva ideolojisinin uzantıları olduğu yolundaki saptamamızın nedenlerinden biri de şimdi burada tartıştıklarımızdır.

Ayrıu çevreler gençliğin ve geçmişin karalanması ve reddini sürdürecek. İlerici gençliğin geçmişte kalan toplumsal ve siyasal etkinliği yanı sıra, demokrasi, barış ve toplumsal ilerleme idealleri yadsınacak, küçümsenecek, hafife alınacak. Geçmişin değerlerine karşı, "bugün için yaşa, yaşadığın gün için öl", bir davranış biçimi olarak egemen kılınacak..

***

Tek ayağımız üstünde doğrulmuştuk. Tartışmamızı derinleştirdikçe, iki ayağımızı da yere basmaya başladık. Böyle yapmamız kaçınılmazdı. Gençliğe, kendimize yönelen saldırıya karşı uyanık olmak için, her iki ayağımızı da sağlamca basmamız gerekiyor. Yapacağımız müdahalelerin önkoşulu budur. Yoksa, geçmişe saldırı tarihe saldırı niteliğine büründü ve önümüzdeki günlerde bu daha da belirginleşecek. Tarihimize saldırılması, doğrudan varlığımıza, varlık nedenlerimize saldırılmasıdır ve yitirecek tek varlığımız da odur, o kalmıştır; yanlışları ve doğrularıyla. Ve her zaman doğruları görmek daha kolaydır. Biz Yarın sayfalarında, yanlışlar üstünde tartışmayı sürdüreceğiz. Doğrulardan nasıl yararlanacağımızı da tartışacağız ama, öncelik yanlışlarda. Yanlışların da bizim olduğu bilinciyle. ●

Fotograf : OSMAN SAFFET AROLAT

ALPAY KABACALI ile yazarın kazancı ve genç yazar üstüne bir söyleşi

YARIN □ Sayın Kabacalı, bu konuşmamızda "Türkiye'de Yazarın Kazancı" adlı kitabınızda incelediğiniz konuyu ele alacağız. İstiyoruz ki, 20. yüzyılın başından günümüze kadar bu konuda sağlanan gelişmeleri -belirgin örneklerverakamlar üzerinde durarak- gözden geçirelim.. Yüzyılımızın başında durum neydi?

KABACALI ■ Ülkemiz, 20. yüzyıla Abdülhamid'in saltanatı döneminde girdi. Dolayısıyla siyasal baskıların alabildiğine etkin olduğu, sansürün göz açtırmadığı, jurnalciliğin kurumlaştığı bir dönemden söz ediyoruz. Bu yıllarda yalnızca kalemle geçinmek imkânı yoksa da, suya sabuna dokunmamak şartıyla, kimi yazarların gazetelerden telif ücretleri aldıklarını görüyoruz.

□ Kimler ne kazanıyordu o yıllarda?

■ Örneğin Hüseyin Cahit (Yalçın), Sabah gazetesinden makale başına 45 kuruş alır. Gençliğinde. Sonradan anılarında, "bu benim gibi ün yapmaya başlamış bir genç için küçümsenemeyecek bir paraydı." diye yazacaktır. Oradan İkdam gazetesine geçer ve 600 kuruş aylık alır. Bu, iki gazete arasındaki rekabetten kaynaklanan bir ücret artışıdır. Halit Ziya (Uşaklıgil) ise İkdam'dan hikaye başına 1-2 lira almaktadır. O zaman için iyi bir telif ücreti... Saated gazetesi ise, Mahmut Sadık gibi ünlü bir yazarına ayda 16 lira ödemektedir.

□ Hüseyin Rahmi (Gürpınar), o dönemin çok daha fazla kazanan bir yazarı idi sanıyorum.

■ Abdülhamit yönetimi, Hüseyin Rahmi'yi de susturmuştu. Ahmet Rasim'i Maarif'e, Hüseyin Rahmi'yi Nafıa Vekâleti'ne çevirmen olarak atamışlardı, 1000'er kuruş aylıkla. Yazı yazmasınlar diye... Ancak 1908 İkinci Meşrutiyet'inden sonra yazma özgürlüğüne kavuştu Hüseyin Rahmi. Ve romanları tutuldu, iyi para etti. Şıpsevdi romanı tefrikası için Sabah gazetesinden 500 ya da 700 altın lira almış. Astronomik bir rakam. İkdam'da tefrika edilen her romanından 300-400 altın lira aldığını söyler. Sonraları öteki gazeteler 800, 1000 liraya kadar yükseltiyorlar romanlarının tefrika ücretini.

□ Bu kazançları bir ev almasına yetiyor muydu?

■ Sanıyorum bir yıllık kazancıyla dayalı döşeli birkaç ev alabilirdi. O yıllarda en yüksek kazanç elde edenler, memurlardı. Yüksek rütbeli memurların aldıklarına bakalım: 1900-1909'da müsteşarlar 100-125 lira, daire müdürleri 23-60 lira, "mümeyyiz" denilen şefler 21-26 lira alıyorlar. 1909'da para "ayarlama"sı yapılıyor. Müsteşarlar 60-75, müdürler 20-40, Şefler 20 lira alır olmuşlar. Ancak, Hüseyin Rahmi'nin tek örnek olduğunu gözden uzak bulundurmayalım.

□ Neden tek örnek?

■ Romanları halk arasında çok tutuluyor, gazeteye okur sağlıyor. O zaman gazetelerin tirajını artıran tek etken, yazar ya da yazarlar.

□ Gazetecilerin kazancı nasıl?

■ Hüseyin Rahmi'nin romandan, Halit Ziya'nın hikayeden telif ücreti elde etmeleri 'istisnai'dir. O dönemde bağımsız roman ya da hikaye yazarı yoktur. Yazarlar, aynı zamanda gazetecidir, gazete yazarıdır. Yazarlık kazancı denilince, gazeteden yazı başına, haftalık ya da aylık olarak alınan ücret akla gelir. Bir genelleme yapacak olursak, biraz önce sözünü ettiğimiz "şefler"in eline geçen aylığın yarısı kadar kazanırlar. Ancak padişahtan "ihsan" alan gazetecilere de rastlanır.

□ Bunlar arasında bugün imzasını bildiğimiz kişiler var mı?

■ Ulunay var, Refii Cevat Ulunay. 1909'da Tanin'de saray muhabirliği ile gazeteciliğe başlamış. O günlerde İstanbul'a gelen Sırp ve Bulgar krallarını izlemiş ve gazetesine haberler yazmış. Krallar gittikten sonra Saraya çağrılmış ve "misafirleri ağırlamak" karşılığında, padişah ihsanı olarak 35 altınla dolu bir kese verilmiş kendisine.

□ Yine bu yıllarda elçiliklerden para alan gazetecilere de rastlıyoruz..

■ Elçiliklerden para alanlar var. Mesela Mihran Efendinin Saadet gazetesi. Ayrıca, yayınlanmasına izin verilen gazetelerin bir çoğuna da (tabii gazete sahibine) padişah kesesinden ödeme yapılıyor. 1891'de Servet-i Fünun dergisine Dahiliye bütçesinden yardımda bulunulması yolunda bir karar alınıyor. Bu karar Takvim-i Vekayi'de, yani Resmi Gazete'de yayınlanıyor. Birkaç yıl sonra da bütün gazetelere aylık bağlanıyor.

CUMHURİYETİN İLK YILLARI

□ Cumhuriyet dönemine gelelim... Cumhuriyet'in ilk yıllarında durum neydi?

■ O dönemde adını duyurmuş ve tabii gazetecilikten yetişmiş yazarlar, iktidarla iyi geçindikleri sürece çeşitli yollardan korunuyorlar. Sözgelimi Ahmet Rasim, işsiz ve parasız kalınca Ankara'ya gidip İsmail Müştak Mayakon'u buluyor ve ona diyor ki: "Ekmek yuvarlandı, ben de ardında koştum. O kaça ben kovalaya buraya kadar geldik..." İsmail Müştak, durumu Atatürk'e anlatıyor. Ahmet Rasim, ilk ara seçimlerde mebus seçtiriliyor.. Mebus seçtirilen, elçi olarakgörevlendirilen birtakım yazarlar var. Yani devlet koruması... Ancak, basın dünyasının durumu iç açıcı değil. Özellikle 1928'de yeni harflerin kabulünden sonra önemli bir bunalım başlıyor. Gazetelere devlet yardımı yapılıyor. Yayıncılık, can çekişiyor.

□ Bu ortamda bir yazar ne kazanıyor?

■ Yalnızca yazarlıkla geçim sağlanamıyor. Hüseyin Rahmi yine tek, istisna. Yazarlık ikinci meslek olarak görülüyor. Yazarlıkta, gazetecilikte direnen bir Mahmut Yesari bile gülünç telif ücretleri alıyor.

□ Nazım Hikmet ne kazanıyor bu yıllarda?

■ Şiir kitaplarıyla geçinemiyor elbet. İpekçi'lerin film şirketinde çalışıyor, senaryolar yazıyor. Plakları var ama, bunlardan fazla bir şey kazandığını sanmıyorum. Babıâli'de Orhan Selim takma adıyla yazılar yazıyor, dergi sekreterliği yapıyor. "Günde on iki saat/sayfa bağlamak/ayakta dikilip/anası ağlamak/sapına kadar çalışmaktayım," der bir şiirinde. Orhan Selim imzasıyla yazdığı yazılar için de "iki papel" aldığını belirtir.

Onun bir şiirine konu aldığı Kemal Ahmet adlı gazeteci-yazar da 40 lira aylıkla Haber gazetesinde çalışmakta, gazete idarehanesi olarak kullanılan rutubetli medresede yatıp kalkmaktadır. (Basın Müzesi, hala yerli yerinde duran bu eski medresede açılmalıydı. Çok daha ilginç olurdu!) Verem olur, sefalet içinde ölür Kemal Ahmet.

□ Sonradan ün kazanacak genç şairler, yazarlar ne iş tutarlar o dönemde?

■ Ahmet Hamdi Tanpınar, Güzel Sanatlar Akademisi'nde öğretmen. Cahit Sıtkı, işsiz. Sonradan Anadolu Ajansı'nda bir çevirmenlik bulacak, oradan 157 lira aylık alacak. Ahmet Kutsi Tecer, öğretmenlikten Talim ve Terbiye Kurulu üyeliğine gelmiş. Tanpınar'la Cahit Sıtkı, ondan yardımlar beklerler. Tanpınar, bir mektubunda Cahit Sıtkı'nın Akademi'ye kütüphaneci olarak atanmasına yardımcı olmasını ister..

□ O yıllarda tiyatro yazarlığının iyi para getirdiği söylenir.

■ Yazılan oyunun sahnelenmesi ve tutması şartıyla.. Çünkü gişe geliri üzerinden yüzde ödeniyor. Sözgelimi 1932'de Nazım Hikmet'in Kafatası piyesi beş defa temsil edilmiş, telif ücreti 141 lira 35 kuruş tutmuş. 1933'te Bir Ölü Evi adlı oyunu yedi defa oynanmış, buna karşılık 136 lira ödenmiş. Kitapla kıyaslanırsa yüksek. 1950'ye doğru Cevat Fehmi Başkut, çok tutulan oyunu Paydos'tan büyük paralar kazanıyor: Ankara temsilinden 3.000, İzmir'den 2.000, İstanbul'dan 6.000 küsur lira. Atina temsiliyle birlikte toplam 14-15 bin lira. Bu tek piyesten sağlanan kazanç denilebilir ki, tahmini olarak tabii, 1945-50 arasında Türkiye'de yayınlanan bütün romanlara ödenen telif ücretlerinden fazladır.

1940'LARDA DURUM

□ Demek ki 1940'larda durum değişmez?

■ Değişmez. Ama 1938'de Basın Kanunu değişmiş, hükümetin basın üzerindeki baskıları, denetimi artmıştır. Falih Rıfkı, sonradan, "gazetelerin kaderi, Ankara'dan gelecek bir telefon emrine bağlıydı," diye yazacak, buna "telefon darbesi" diyecektir. Yazarlar geçimlerini gene ikinci mesleklerden sağlarlar. Zonguldak'tan İstanbul'a gelen şair Rüştü Onur, iş bulamayınca yeşil salata, turp satmaya başlar. Ve o da Kemal Ahmet gibi veremden ölür Yıl, 1942.

□ Garip akımıyla adını duyuran şairler de mi aynı durumdaydı? Sözgelimi Orhan Veli, Yaprak dergisini çıkarırken neyle geçiniyordu?

■ Orhan Veli, Melih Cevdet, Ahmet Muhip Dıranas, Sabahattin Kudret.. O sıralar Ankara'da yaşıyorlar. Hepsi memur. Bir kısmı Milli Eğitim Bakanlığı Tercüme Bürosu'nda çalışıyor. O savaş yıllarında, aldıkları aylıklarla kıt kanaat yaşıyorlar. Şiirlerine karşılık dergilerden aldıkları ücretler gülünç. Bir yazar Şahap Sıtkı, o yılları anlatırken Fransız şairi Verlaine'in bir sözün hatırlar. Komşusu neyle geçindiğini sormuş Verlaine'e, o da, "Birkaç kişi, gurur ve sefaletle geçiniriz," demiş. Biz de o yıllarda öyleydik, diyor.

□ Telif ücretleri hakkında bir fikir edinmek mümkün mü?

■ Bir ölçüden, kriterden söz edemeyiz. Tutturabildiğine... "Kör tuttuğunu öper" misali... Kitap tirajları genellikle 1500-3000 arasında değişiyor. Yayınevleri, her yazarla, yayıncının ve yazarın karşılıklı pazarlık gücüne bağlı olduğu anlaşılan özel sözleşmeler yapıyorlar. Bunda yazarın "nüfuzlu", "dişli" olup olmayışı da rol oynuyor. Kanaat Kitabevi'nin bu dönemde çeşitli yazarlarla yaptığı 150 kadar sözleşmeyi inceledim, herhangi bir kriter uygulanmadığı sonucuna ulaştım. İşin ilginç yanı, yazarlara bir tip sözleşme imzalatılması. Yazara, "filanca eserimi şu kadar ücret mukabilinde yayınevine sattım. Bu eser üzerinde herhangi bir hakkım kalmamıştır. Bundan böyle hiçbir ücret talep etmeyeceğim," şeklinde bir sözleşme imzalatılıyor. Böylece sonraki baskılardan yazarın eline hiçbir şey geçmiyor. Buna karşılık, Hüseyin Cahit Yalçın gibi "nüfuzlu" yazarların eserleri ya da çevirileri yeni baskı yapınca, "tashih ücreti" adı altında yeni bir ödeme yapılıyor. Okul kitapları konumuz dışı. Okul kitabı yazarları her baskıdan yüklü telif ücreti alıyorlar.

YAŞAR KEMAL'LE ORHAN KEMAL İSTANBUL DA İŞ ARIYORLAR

□ 1950'lerin başında adlarını duyurmaya başlamış yazarları ele alalım şimdi de. Yaşar Kemal'le Orhan Kemal Adana'dan İstanbul'a geliyorlar...

■ Geliyorlar ve hemen iş aramaya başlıyorlar. Yaşar Kemal, Havagazı şirketinde memurluk buluyor. Orhan Kemal, işsiz. Yıllarca açlıkla, sefaletle boğuşacak. 1953-54 kışında 72. koğuş adlı hikayesini hangi şartlar altında yazdığını bir yazısında anlatmıştır. Mangalı, sobası yok evinde.. Gazocağıyla ısınarak, avuçlarına hohlaya hohlaya, sabaha kadar yazmış bu hikayeyi. Sonra hemen temize çekip bir magazin dergisine götürüyor. Ertesi gün biraz avans almak umuduyla bir daha gidiyor. "Sanat müşaviriniz müstecelen buldu. yayımlayamayacağız. Buyurun hikayenizi," diyorlar. Orhan Kemal, "utanmasam ağlayacaktım," der.

Dönemin öteki yazarları?

■ Sait Faik, babasından kalanlarla geçinir. Mahmut Makal, Rıfat Ilgaz, Mezihe Meriç öğretmen. Necati Cumalı, daha başka birtakım yazarlar memur. Yaşar Kemal, havagazı memurluğundan gazeteciliğe geçiyor. Cumhuriyet'in Yurt Haberleri servisinde çalışıyor, Anadolu'yu dolaşıp gazetesi için röportajlar hazırlıyor..

■ Telif ücretleri yönünden gelişme var mı?

■ Hayır. Varlık, adını duyurmuş yazarlara yazı başına 10 lira veriyor. Cep Kitapları dizisi'nde çıkan kitapları için de 100 lira ödüyor. 50'lerin sonlarına doğru bunlar biraz daha artar. Bunun üstüne çıkan bir iki dergi ya da yayınevi olabilir. Ama unutmayalım, 1938 yılında fiyatlar genel düzeyi 100, 1962'de 1382'dir, Yani 38'de 100 liraya alınan bir mal, 50'lerin sonlarına doğru 1200 liraya alınabilmektedir. Telif ücretlerindeki artış ise devede kulak.. Sözgelimi elimde Sayın İlhami Soysal'ın lütfedip verdiği bir sözleşme fotokopisi var. Dönemin ünlü yazarlarından Yakup Kadri'yle Remzi Kitabevi arasında imzalanmış. "Panorama" romanı için. 5 bin tiraja karşılık Yakup Kadri'ye forma başına 100 lira ödenecek. "Panorama", iki ciltlik bir roman. Yeni yazılmış. Yanlış hatırlamıyorsam, iki cildin toplamı 40 forma dolayındadır. Demek ki dönemin en ünlü romancısının eline iki ciltlik kitabı için toplam 4.000 lira geçiyor...

KEMAL TAHİR, AZİZ NESİN VE YAKUP KADRİ

□ Kemal Tahir'den biç söz etmedik. Bu dönemde onun Amerikan romanlarının benzerlerini yazıp takma adla yayımlayarak, uydurma Mayk Hammer'ler yazarak geçindiği söylenir.

■ Evet. Çağlayan Yayınevi, onun takma adla yazdığı birçok kitabı yayunlamış. Mayk Hammer dizisi tutunca, Kemal Tahir'e otuz kırk dolayında Mayk Hammer yazdırmışlar. O, cezaevindeyken de serüven romanları yazmıştır: Zoraki Nişanlı, Bir Nedim Divanının Esrarı, Halk Plajı... Nazım Hikmet'in cezaevi döneminden de söz etmedik. O da cezaevinde çeviriler yapar, dokumacılık yapar, abajur üretmeye çalışır... Böylelikle hem geçimini sağlar, hem de ihtiyacı olan arkadaşlarına, bu arada Kemal Tahir'e yardımda bulunur.

□ Aziz Nesin nasıl geçinebildi? Çıkardığı mizah dergileri, romanlarından, hikayelerinden aldığı telif ücretleri geçimini sağladı mı?

■ Markopaşa dönemi çok kısadır. Hikayeleri, romanları ile de geçimini sağlayamaz. Çünkü birçok gazete ve dergi, siyasal baskılar nedeniyle, kapılarını Aziz Nesin'e kapamışlardır. Ticaret yapmak, dükkan işletmek zorunda kalır. Yayıncılığa yönelerek kendi kitaplarını basışı, Kemal Tahir'le Düşün Yayınevi'ni kuruşları daha sonraki yıllardadır.

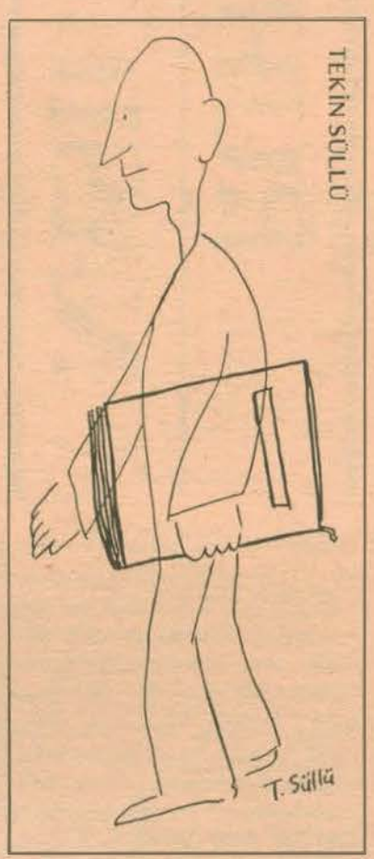

□ Orhan Kemal'in geçinebilmek istemediği yazılar, istemediği senaryolar yazdığı söylenir..

■ Yeşilçam için,onların istedikleri doğrultuda senaryolar yazdığı doğrudur. İstemeye istemeye yazar... Belki zaman zaman acele yazmıştır ama, sonradan utanacağı, imzasını atmayacağı herhangi bir yazı yazmamıştır Orhan Kemal.

□ 1960'larda telif ücretleri neydi? Artık tanınmış bir yazar olan Orhan Kemal'i ele alalım...

■ 1960'lı yılların sonlarına doğru durumun bir ölçüde değiştiği görülür. Ama 60'ların ilk yıllarında, hatta ortalarında, sözü edilmeye değer önemli bir değişmeye rastlanmaz. Kitap tirajları bir ölçüde artmıştır, ama yazara yine yayıncının takdiri ile, götürü telif ücreti ödenmektedir. Orhan Kemal, yazarlığı bırakmayı, 1.000-1.500 lira aylıkla bir iş bulup, Raşit Öğütçü olarak çalışmayı bile düşünür. Gerçi hikaye başına aldığı telif ücreti 20'den 50'ye çıkmıştır, buna karşılık geçinme indeksleri de yükselmektedir. 1938 100 alınırsa, 1966 rakamı 1560 olmaktadır. 1958 100 alınırsa, gıda maddeleri 1966'da 185'e, 1968'de 211'e yükselmiştir. Kısacası Orhan Kemal, sürekli parasızlık çekmektedir, Fikret Otyam'a mektuplarında gırtlağa kadar borçlandığından söz etmektedir.

Şunu da ekleyeyim: 1953'te Yakup Kadri'ye iki ciltlik "Panorama" romanı için aşağı yukarı 4.000 lira ödenmişti. Ellinde 1965'te başka bir romanı, "Sodom ve Gomore" için yapılmış bir sözleşme daha var. Bu roman için de 4.000 lira ödenecek. Üstelik bir baskı için denilmiş, baskı sayısı belirtilmemiş. Yayıncı isterse 20 bin, 40 bin, istediği kadar basabilir...

GÜNÜMÜZÜN KALEMİYLE GEÇİNEN YAZARLARI

□ Günümüzde kaç yazar kalemiyle geçinebiliyor?

■ Biraz önce belirttiğim gibi, yazarlıkla geçinme olgusu 1960'lı yılların sonlarında gerçekleşiyor. O da iki üç yazar için. 1970'li yıllardan başlayarak, yazarlıkla geçinenlerin sayısı bir ölçüde artar. Ama, şimdi saymaya kalksak, on beş yazarın, geniş açılı bakarsak yirmi yazarın adını sayabiliriz.

□ İlk akla gelen adlar?

■ Yaşar Kemal, Aziz Nesin, Fakir Baykurt, Adalet Ağaoğlu, Necati Cumalı, Bekir Yıldız, Erol Toy, Furuzan, Salâh Birsel, Attila İlhan... Üretken olduğu için gençlerden Selim İleri...

□ İki elin parmakları kadar... Günümüz için bir kazanç ölçüsü belirlenebilir mi?

■ Birkaç yıl öncesine kadar, -hep maddi ölçütler getirmek zorundayız-, "orta ünlü" diyelim, bir yazarın kitabı 5.000 dolayında basılırdı. Bu gün yayıncılık darboğazda, tirajlar 3.000'lere iniyor. Genellikle yüzde üzerinden telif ücreti verilir. Örneğimizde, yüzde 10. Ünlü yaza arda bunun üzerine, yüzde 15'e, daha yukarıya çıkabiliyor.

□ Diyelim ki bir yazar altı ayda 20 formalık (320 sayfa) bir kitap yazdı. Ne geçer eline?

■ Bugünkü fiyatlarla kitabı 600 adet basılır. 4.000 basılsa, 4.000 x 600= 2.400.000, bunun yüzde 10'u 240.000. Yüzde 15 alsa, 360.000. Bu hesaba göre, aylığı 40 binle 60 bin arasında değişir. Ama unutmayalım, bir yazarın her altı ayda bir kitap yazması diye bir şey söz-

31. SAYFADA SÜRÜYOR

RUHÇÖZÜMLEME NASIL KURTULUR?

Ataman Tangör

Her nekadar klasik kentsoylu ruhbilimi kendine Freud'cu öğretiyi kayıtsız şartsız temel almışsa da, yeni-freudcular ve kültürel ruhçözümleyiciler başlığı altında toplanan bir grup ruhçözümleyici Freud'un öğretisini yeniden gözden geçirmeyi gerekli gördüler. Bu kişiler Freud'un ruhbilimde toplumsal etmene yer vermediği görüşündeydiler. Bu olgu büyük bir eksiklikti, hatta kuramı geçersiz kılacak ölçüde büyük bir gedikti. Revizyoncu ruhçözümleyicilerin her biri toplum etmenini kendine göre kuramın içine yerleştirerek gedikleri yamamaya çalıştılar. Ancak hiç biri ruhçözümlemenin köktenci bir eleştirisini yapmaya yanaşmadı.

Freud'a ilk ters düşenler yakın çalışma arkadaşları Adler ve Jung oldular. Carl Gustav Jung 9 yıl Freud'la birlikte çalıştı ve hatta Freud, öğretisini kendinden sonra götürebilecek kişi olarak Jung'u gördü. Ancak Jung Freud'un cinselliği temel alan ruhbilim anlayışına karşı çıktı ve "çözümleyici ruhbilim" adını verdiği kendi yöntemini geliştirdi[1]. Jung'un ruhbilim öğretisi de yine bilinç dışının belirleyici olma ilkesine dayanır; Freud'dan farklı olarak Jung ırksal (ortak) bilinç dışı kavramını ortaya attı. Bu bilinç dışı insan ırkının tüm geçmişinden kalıtsal olarak miras kalmıştı. Ve insan bu kalıtsal ortak bilinç dışının etkisiyle biri toplumsal maske (persona), diğeri hayvansal gölge bilinç dışı geliştirdi. Hayvansal gölge bilinç dışı Jung'a göre içgüdülerin denetimi altındadır. İnsanoğlunun kişiliği persona ve gölgenin çatışmaları sürecinde oluşur, enerjisini bu çatışmalardan alır. Jung'a göre kişi gölge adını verdiği iç şeytanını ne denli iyi tanırsa toplumla o derece iyi yaşar[2]. Yani özenle Jung öğretisine göre insanın davranışları etkinliği kesinlikle kendi denetimi dışında olan kalıtsal (ortak) bilinç dışının kaderine terkedilmiştir. Freud bile insanı bu denli zavallı, umarsız görmemişti.

Freud'un ikinci tilmizi Adler oldu. Ancak sonraları bozuştular ve Adler kendi okulunu kurdu. Alfred Adler insana içgüdüsel-cinsel değil, toplumsal bir varlıktır dediği için Freud'a ters düştü, bir anlamda afaroz edildi. Adler'in topluma ağırlık veren ruhbilim öğretisinin nedenleri arasında hastalarının çoğunun yoksul işçi kesiminden olması gösterilir[3]. Oysa Freud'un hastalarının %74'ü Viyana'nın varsıl kentsoylu ve küçük kentsoylu çevresinden gelmekteydi. Adler öğretisi kişinin doğuştan güvensiz ve yetersiz olduğu ve yetersizliğini giderebilmek amacıyla toplum içinde aldığı tavırlarla bireysel kişiliğini geliştirdiği ilkesine dayanır. Yetersizlik duygusu'nun insanoğlu için evrenselliği, toplum anlayışının aileyle sınırlı kalması ve kişiliğin bu iki etkenle belirlendiği savları Adler öğretisini kısırlaştırmış, insanın etkinliğini onun yetersizlik duygularıyla anne-baba arasındaki çelişkilerin dar çerçevesi içine sokmuştur.

Adler'in yetersizlik duygusuna benzer bir biçimde insanın düşman bir dünyaya geldiği savını getiren iki ruh çözümleyici Otto Rank ve Karen Horney oldular. Özellikle Horney temel kaygı (basic anxiety) adını verdiği bir olgunun insanoğlunun değişmez bir ruhsal durumu olduğunu vurguluyordu. Temel kaygıyla doğan çocuğun yaşam boyu bu kaygıdan kurtulmak için kendine savunmalar kurduğunu söyleyen Horney, bu savunmaların niteliğine göre bireyin nevrotik ya da sağlıklılar sınıfına gireceğini söyler[4]. Horney, Freud'un cinsel içgüdü kökenli iğdiş edilme karmaşası, ödipal çatışma gibi temel savlarına-biraz da feministçe bir yaklaşımla- karşı çıkar, ancak bireyin ruhsal yazgısının ele alınışında onun toplum içindeki etkinlik biçimlerinin incelenmesi yerine bilinç dışı ögelerin didiklenmesini yeğler. Böylece klasik ruhçözümlemeye olan sadakatini göstermiş olur. Temel kaygı kavramını insanın kaçınılmaz bir kaderi olarak göstermekle de -her nekadar kendisi toplumsal etmenlere ağırlık tanıdığını söylese de- bilinç dışının karanlık kuyusuna düşmekten kendini kurtaramaz. Gerçekte Horney insanın düşman bir dünyaya geldiğini vurgulamakla yabancılaşma olgusuna parmak basmış, ancak yabancılaşmanın toplumsal-sınıfsal özünü ve farklılıklarını irdeleyecek yerde bu olayı değişmez bir alın yazısı gibi ele almıştır. Horney varoluşçuluktan etkilenmediğini söylüyordu, ne varki temel kaygı kavramı varoluşçularını varoluşçuluk kaygısına oldukça yakın özler taşımaktadır[5].

Horney gibi kültürel ruhçözümleme grubu içinde yer alan önemli bir isim de Harry Stack Sullivan'dır. ABD'li olan Sullivan kişiye özgü davranışların insanlararası ilişkilerden kaynaklandığını öne sürdü. Ancak bu ilşkiler Sullivan'a göre insanı kaygıya sürüklüyordu ve kişi bu kaygıdan kurtulmak için yollar arıyarak yaşamını sürdürmek durumunda kalıyordu. Sullivan'da Freud gibi insan kişiliğinin çocuklukta oluştuğunu ve değişmezliğini benimser. Freud'dan farklı olarak kişiliğin 5 yaşında değil de 20 yaşına dek uzanan daha geniş bir zaman birimi içinde geliştiğini söyler. Sullivan bir yandan kişilik oluştuktan sonra değişmezliğini vurgularken, öte andan insanın toplum içindeki işinin, etkinliğinin, onun yaşamında önemli değişiklikler yaptığını belirtmekten de geri kalmaz ve böylece kendi içinde çelişkiye düşer. İnsanlararası ilişkilerin kaygı doğurduğu görüşle Sullivan -kendisi bu deyimi kullanmasa da- yabancılaşmayı anlatmak istemektedir.

Yine toplumsal ögelere ağırlık tanıdıklarını söyleyen ruhçözümlemecilerden Rado ve Berne'nin toplum dedikleri ailenin ötesine geçememiştir. Ne insanlık tarihini ve ne de toplum yapılanmasını sınıf ve katmanları ve insanın bu toplum

içindeki yerinin etkinliğinin onun ruhsal yapısına olan etkilerini göz önüne alınamışlardır. Ve tümü Freud'a oranla daha iyimser olsalar da insan ilişkilerini, dünyayı kaygı verici, düşmanca görmüşlerdir.

Freud dahil olmak üzere buraya kadar sözünü ettiğimiz ruhçözümleyiciler için aile, toplumda birincil gruptur[6]. Aile içinde yetişen, eğitilen bireyin anne-baba ve kardeşlere karşı duyduğu geliştirdiği sevgi ya da kin ve düşmanlık duyguları artık ömür boyu kalıcıdır. Ve o bireyin yaşamında ilişkide bulunduğu ikincil gruplarla, yani işçevresi, dinsel gruplar, sendikalar, dernekler, ırklar, uluslar vbg. ile olan davranışlarını belirler. Böylece kişi yaşama atıldığında kalıp gibi değişmez bir kişilikle ve o kişiliğin değişmez özellikleriyle davranmak zorundadır. Bu görüş ister istemez toplumsal yapının da değişmezliğini beraberinde getirir; insanların ancak küçük çıkar grupları içinde "mutlu" olabileceklerini, bireyciliğin ve bencilliğin mutlak olduğunu vurgular. Dolayısıyla ikincil gruplar içersindeki insan ilişkileri huzursuzluk, ve kaygı verici, yabancılaşmış ilişkilerdir. Bu genellemeye göre insanlar ortak çıkarlar için bir araya gelemezler, dayanışma, yardımlaşma, ortak işbirliği kuramazlar, çünkü insanın evrensel yapısı buna uygun değildir. Bu idealist görüş toplumsal devinimlerin, ilerlemenin, devrimlerin belirli yasalar içinde oluştuğunu benimsemez, rastlantılara bağlar ve çoğu kez insanın bireysel bilinç dışı doyum arayışlarına bağlar. Bu nedenle de toplumun gelişmesini, uygarlığı (onu mutsuzluğa götüren) insana düşman ögeler olarak tanımlar.

Freud sonrası ruhçözümleyiciler 20. yüzyılın toplumsal dinamiklerinden etkilendiler. Sınıf mücadeleleri, bağımsızlık savaşları bu yüzyıl içinde o denli yoğun bir biçimde patlıyordu ki, gözlerini bu gerçeğe kapayamazlardı. Üstelik bu tür etkinlikler artık kuramsal olmaktan çıkmış pratiğe dönüşmüştü. Diyalektik ve tarihsel maddecilik kuramları, marksçılık toplum laboratuvarlarında pratik uygulama alanı bulmaktaydı. Bu kuramların geçerliliği ve gerçekliği kanıtlanıyordu. O halde ruhçözümleme gizemli ögelerden arındırılıp inandırıcı olmak durumundaydı. İşte Fromm, Reich ve Marcuse'nin başını çektiği bu ruhçözümleyici grup marksçılıkla ruhçözümlemeyi başğdaştırmak için paçaları sıvadılar. Yapıtları ülkemizde de tanık olunduğu gibi çok yaygın bir ilgi alanı buldu; Hem kapitalist toplum insanının bunalımlarını, yalnızlığını açık seçik gözler önüne seriyordu ve bu açıdan doyurucuydu, hem de kapitalist sistemin değişimi için somut öneriler getirmiyor ve tersine insanın bilinçli etkinliğini yozlaştırıyordu, bu yüzden de zararsızdı.

Örneğin Fromm Özgürlükten Kaçış[7] ve Sağlıklı Toplum[8] adlı yapıtlarında kapitalist toplum insanının yabancılaşmasını ayrıntılı ve net bir biçimde anlatır. Ancak kapitalist toplum insanının sınıflı özelliğine değinmez; Yabancılaşmanın sınıfsal farklılığını görmezden gelir. Fromm kurtuluşu sosyalizmde görür, ne varki "sosyalizme ulaşmanın yolu her bireyin tek tek 'insancıl ruhçözümleme' ye başvurmasından geçer" diyerek ne idüğü belirsiz bir yol gösterir[9] Fromm'a göre insanlar ancak o zaman bencillik ve yabancılaşmadan kurtularak sosyalist olacaklardır. "Bu "insancıl ruhçözümleme"yi ise insanda uykuda bulunan "insancıl bilinç"i harekete geçirebilme yetisine sahip güçlü kişilikli "peygamber" ler yapacaktır.

Bu arada Reich'da bazı doğrular söylüyordu; ataerkil toplum özelliklerinin otoriter, baskıcı, insan özgürlüğünü yok edici niteliklerinden söz ediyordu. Öte yandan faşizmin temelinde salt bu otoriter baskıcı insan yapısının yattığını söyleyerek, faşizm olgusunun sınıfsal önemini göz ardı ediyordu.[10] Cinsel boşalmanın insanın bedensel ve ruhsal sağlığı açısından önemini vurguluyor, boşalmanın salt orgazm demek olmadığını, iki bedenin tüm duyumları, duyguları ve teması paylaşması demek olduğunu söylüyor[11] ve böylece Tao felsefesinden bu yana ileri sürülen bir savı gün ışığına çıkarıyordu[12] Öte yandan tüm toplumsal sorunların temelinde bedensel boşalma eksikliğinin olduğunu savunacak kadar saptırıcı bir genellemeye gidiyordu. Sosyalist toplumla faşist toplumun ikisini de aynı kefeye koyarak, bu iki sistemin yöneticilerini cinsel doyumsuz baskıcı kişiler olarak yorumluyor ve bu kişilerin her iki toplumu da felakete sürüklediğini söylüyordu. Reich bu açıdan ABD yi en ileri ve gelişmeye açık bir ülke olarak görüyordu[13]. Aslında Fromm'da benzer biçimde soyut "gereksinimler" dizisinden söz eder; her insan için evrensel olan, değişmez mutluluk, bağımsızlık, sevgi ve özgürlük gereksinimlerinin insanın itici gücü olduğunu vurgular. Fromm'a göre tarihte itici güç insan doğasında yatan bu gereksinimlerdir. Reich itici gücü cinsel-bedensel boşalma olarak, Fromm temel gereksinimler olarak tanımlıyor. Evet görünürde her ikisi de marksçı, ancak Fromm bir yandan da Marks'ı ruhbilimi bilmemekle, nazikçe suçlayıp[14], daha o dönemde Marks'ı Freudcu ruhçözümleme öğretisiyle tanışmadığı için mazur görüyor. Aslında gerek Fromm'un ve gerek Reich'in içine düştükleri durum "ruhbilim hastalığı"dır. Yani tarihteki, toplumdaki her olguyu insanın ruhsal özelliklerinin ve yapısının belirlediği inancı. Peki bu ruhsal yapı nereden, nasıl oluşuyor? Reich'da, Fromm'da insana özgü ve değişmez diyorlar, biri cinsel dürtüler diyor, diğeri insan doğası ve gereksinimleri. Freud'da öyle demiyor muydu? Fark nerede; Fark salt Freud'un ruhçözümleme kuramının içinde bazı marksçı görüş ve kuramların sıkıştırılması mı? Kuşkusuz değil, her iki ruhçözümleyicinin de önemli değerli doğruları var. Ancak kuramları bir politik sisteme bir alternatife dönüştüğünde çıkmaza giriliyor. Çünkü ruhçözümleme bir politik sistem olamaz.

Marcuse diğerlerinden biraz daha farklı. Fromm "Psikanalizin Bunalımı" başlıklı yazısında Marcuse'ye Freud'un ruh çözümleme kuramını işine geldiği gibi çarpıtıyor diye sertçe çatar. Özellikle "bastırma" mekanizmasını bilinç dışı bir olgu olarak değil de, bilinçli bir işleyiş gibi değerlendirdiği için onu affetmez. Bunun yanı sıra Marcuse'nin "baskısız toplum" kavramını ütopik bulur. Sonuçta Marcuse'yi karşı-freudcu ve karşı-marksçı olarak niteliyerek ruhçözümlemeyi metapsikolojik* kurgular kümesine dönüştürmekle suçlar.[15] Öte yandan anarşizme övgüler düzen Marcuse serseriliği, lumpenliği sanayi toplumunu kentsoylunun baskısından kurtaracak ögeler olarak görür.

Gerçekten ülkemizde son yıllarda Adler, Jung, Freud, Fromm ve Reich başta olmak üzere ruhçözümleyicilerin yapıtlarının basımı ve satışında şaşılası artışlar söz konusu. Düşünmeye değer; ne zaman demokrasiye ara verilse bu tür kitapların satışı hızla artıyor. Anımsıyorum, 12 Mart döneminde de böyle olmuştu. Reich'la ilk kez o dönem tanışmıştım ve de büyülenmiştim. Fromm'u yine o dönemde yabancı dilden ilk okuduğumda çevirmeye kalkmıştım. Şimdi kendi kendime soruyorum; acaba ruhçözümleme demokrasiyle ters orantılı mı? Yoksa zararsız götüşleri içerdiği için mi bu rağbet? Bu arada aman dikkat edelim "ruhçözümleme hastalığı"na yakalanmıyalım. Bu hastalığın ilacı var kuşkusuz; ruh bilimi tarihsel ve diyalektik maddeci açıdan irdeleyen yapıtlar. Yarın dergisinin bir önceki sayısında yayın evi yöneticilerinin bu tür yapıtları hangi gerekçelerle yayınladıklarını okudum. Parasal çıkar için diyenini görmedim. O halde acaba bir Rubinstein'ı, bir Leontiev'i bir Luira'yı yayınlamayı düşünmezler mi? ●

1. GEÇTAN, E.: Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar. Maya Matbaacılık, 1981, 67.
2. KÖKNEL, Ö.: Kişilik. Alın Kitaplar, 1982, 146.
3. SCHNEIDER, M.: Neurose und Klassenkampf. Rowohlt, 1974, 94.
4. KORNEY, K.: Çağımızın Tedirgin İnsanı. Tur yayınları, 1980.
5. KELMAN, H., SHAINBERG, D: Karen Horney, in Comprehensive Textbook of Psychiatry, edit. Freedman, A.M., Kaplan, H.I., Sadock, B.J. Vol. 1, 1975, 581.
6. OSIPOV, G.: Toplumbilim. Sol yayınları, 1977.
7. FROMM, E.: Hürriyetten Kaçış, Tur yayınları, 1972.
8. FROMM, E.: Sağlıklı Toplum. Payel Yayınları, 1982.
9. DOBRENKOV, V.I.: Erich Fromm'un ve Yeni-Freudculuğun Eleştirisi. Sorun yayınları, 1979, 123.
10. REICH, W.: Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı. Payel Yayınları, 1975.
11. REICH, W.: Bedensel Boşalmanın İşlevi. Payel Yayınları, 1978.
12. CHANG, J.: Taocu Sevişme ve Seks. Yol Yayınları, 1983.
13. ELKIND, D.: Wilchelm Reich. in Comprehensive Textbook of Psychiatry, edit. Freedman, A.M., Kaplan, H.I., Sadock, B.J. Vol. 1, 1975, 652.
14. FROMM, E.: Psikanalizin Bunalımı. Dost Yayınları, 1982, 64.
15. FROMM, E.: A.g.e. 33.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ BASIN YAYIN YÜKSEK OKULU'NA ALINAN "KARANLIK KİŞİLER"...

Gazi Üniversitesi "Sayın" Rektörü Şakir Akça'nın bir tekzip"ini bu sayımızda okuyacaksınız. Gerçekler silinmez. Sonraki kimi gelişmeler ise, gerçekleri pekiştirir. Gazi Üniversitesi *Basın Yayın Yüksek Okulu*'na alınan bir "öğretim görevlisi" bu kanımızı güçlendiriyor.

MHP davasında yargılanan, eski Ülkü Ocakları ve ÜGD Merkez Yöneticisi, *Mehmet Naci Bostancı* adlı kişi, *"Siyaset Bilimi ve Sosyoloji Uzmanı"* olarak atandı. Bostancı'nın neyin "uzmanı" olduğu tabi kuşkulu ama, karısının da aynı üniversiteye sekreter olarak atanacağı söylentilerinin doğru olup olmadığı ayrıca merak konusu.

1402 sayılı yasaya dayanarak görevlerine son verilen ve haklarındaki dava ve soruşturmalardan aklanarak çıkan öğretim üyeleri yeniden üniversiteye dönemezken, Bostancı da ne ola ki? Öte yandan, başka kişilere atlanmadan uygulanan güvenlik soruşturması acaba Bostancı hakkında yapıldı mı?

GÜNDÜZ VASSAF ile psikanaliz, freudculuk ve gençlik üstüne söyleşi

YARIN □ Psikoloji genelde ruhsal sorunlara yönelik ve dolayısıyla terapiyle hemen hemen özdeş tutulan bir bilim dalı olarak değerlendiriliyor. Psikoloji insan yaşantısına ilişkin çok daha geniş bir alanı kapsadığı halde bu biçimde algılanmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

GÜNDÜZ VASSAF ■ Bir defa en çok kişi bu alanda, yani klinik psikolojide çalışıyor. Amerikada çalışan psikologların yüzde 60-70'i klinik psikolog. En yüksek maaşı alanlar onlar, konularında en çok dergileri olanlar da onlar. Ayrıca popüler literatürde, filmlerde, özellikle televizyon ve radyo programlarında en çok başvurulan meslek dalı klinik psikoloji. En çok ilgiyi "hastalık" la, "anormallik"le uğraşanlar görüyor. Bu nedenle psikoloji, ruh hastalıkları, klinik psikoloji, Freud, hepsi birbirleriyle özdeş tutuluyor. Bir psikoloğa, "sen benim düşüncemi okuyorsun, her dediğimi anlıyorsun," gözüyle bakılmasının nedeni de bunun bir uzantısı.

□ Terapinin psikanaliz ve Freud'la bu denli özdeşleştirilmesinin nedenleri nedir sizce?

■ Marks Marksizm için neyse, Freud da psikanaliz için o. Marks'dan sonra, o çerçeve içinde gelişen bütün sol akımlar Marks'a göre, örneğin 'revizyonist' ya da 'dogmatik' olarak değerlendiriliyorlar. Aynı biçimde Freud'dan bu yana gelişen akımlar yerlerini hep Freud'a göre belirlediler.

Psikolog ve psikiyatrların, Freud'cu olmasalar dahi Freud'a karşı bir bağımlılık kompleksleri var. Sanki: yani biz, Freud'cu olmasak bile, örneğin hümanist bir akımı açıklarken, psikanalitik akımdan nasıl farklı olduğunu anlatarak işe başlıyoruz, onun açısından tanımlıyoruz. Freud'u tarihteki yerine yerleştirmiş değiliz. Ona karşı, bir evladın anasından, babasından kopmak için verdiği kavga gibi bir kavgamız var sanki. Ayrıca, kamuoyunda Freud popüler olduğu için, kamuoyuna karşı bir akımı tanıtırken Freud'la karşılaştırarak, Freud'dan nasıl farklı olduğunu belirterek açıklamak gerekiyor. Sonuçta, hem sözünü ettiğim bağımlılıktan, hem de kamuoyunda Freud'un bu denli popülarize edilmiş olmasından ötürü yeni akımlar kendilerini hep Freud'a göre tanımlıyor ve daha geri planda kalmış oluyorlar.

□ Freud ve psikanalizin kamuoyunda popularize edildiğini söylediniz; bunun nedenleri ne?

■ Kuramın mistik bir yanı var. Mitolojiden alınan alıntılar onu bir ölçüde evrenselleştiriyor. Ayrıca, çok çarpıcı ögeler var. Örneğin, "Ödepis kompleksi" -Çocuğun annesine aşık olması.. Bütün bunların siyasal alanda da işlevi oluyor. İster sosyalist toplumlarda, ister müslüman toplumlarda olsun, ister içinden çıktığı Viyana burjuvazisinde olsun, çeşitli eleştirilerle karşı karşıya kalıyor. Bunun nedeni de toplum değerlerini sarsması. Değişik görüşler getiren bir tutum, cinselliğin özgürleşmesi, açığa çıkması söz konusu. Kutsal olan aile değerlerini sarsıyor. Örneğin, çocuğun annesiyle yatmak istemesini doğal bir istek olarak öne sürüyor. Bu durum Türkiye'de de geçerli. Bir zamanlar Türkiye'de, Freud'un öğretisinin liselerde okutulmasına karşı çıkılması buna bir örnek.

Kısaca, çarpıcılığı, ilginçliği, aldığı tepkiler popülarize olmasına neden oluyor.

Kuramın yaygınlığının başka bir nedeni de kapsamlı oluşu. Yalnızca tedaviye yönelik bir kuram değil. Uygarlığın nasıl geliştiğine kadar herşeyi açıklamaya yöneliyor. Diğer kuramlar, örneğin "davranışçı" tedavi yöntemi böyle kapsamlı değil. Davranışçılığın ortaya çıkışlarından sonra Skinner, felsefesini geliştirdiyse de, bir felsefe olduğu pek söylenemez. Belki de işe-vurmak (işlemsel) bir felsefesi var davranışçı akımın. Açıklamalardan çok, neler yaptıklarını tanımlıyorlar. Diğer pek çok akım da psikanaliz kadar kapsamlı değil, daha çok parçaları ele alıyorlar. Oysa Freud, hemen her konuya el atmış.

Psikanalizi bir ruhsal tedavi yöntemi olarak siz nasıl değerlendiriyorsunuz?

■ Freud insanlar için çok kötümser. Kötümser, çünkü uygarlığın gelişmesiyle insanın özgürlüğünün elinden alındığını söylüyor. Ona göre özgür insan libidosuna (cinsel enerjisine) en geniş kanalları açan insan, yani ilkel insandır. Süperegonun (toplum baskılarının) olmadığı insan özgür insandır. Başka bir deyişle, dürtülerini duyduğu anda dışarı yönelten, "ben istiyorum" diyerek isteyen insandır. Uygarlık geliştikçe, toplum, kurallarla insanın davranışlarını sınırladıkça nevrozların başladığını söylüyor Freud. Dolayısıyla, uygarlığın gelişmesiyle nevrozların gelişmesi eşdeğer tutuluyor. Psikanaliz ise nevrozlarıyla birlikte insanın uygarlığın içinde, toplumun içinde yaşamasını sağlıyor. İnsanın yaşadığı kötü durumu kabullenmesini, yani uygarlığın tutsağı olduğunu kabullenmesini sağlamaya yöneliyor. Bu bakımdan kötümser.

Psikanaliz aynı zamanda determinist bir kuram. İnsanın ilk altı yılında başından geçenlerin, yetişkin kişiliğini büyük ölçüde belirlediğini iddia ediyor. Kurama göre her şeyin bir nedeni var ve bu nedenler çocuklukta, ilk altı yılda yatıyor. Çevrenin etkisine ya da tesadüfe hiç yer verilmiyor. Tesadüfe yerverrneyen bir kuram özgürlüğe de yer vermiyor.

Bu nedenlerden ötürü, psikanalizi gerici ve tutucu olarak değerlendiriyorum. Tutucu, çünkü toplumun varolan koşullarına, yani süperegoya, yani egemen sınıfın kültürüne, düzenine uyum sağlamaktan yana, değiştirmekten değil.

Bu arada, gerici, özgürlüğe aykırı derken Freud'un ilk çıktığı dönemdeki devrimci, özgürlükçü yanı da vurgulamak gerek. Kilisenin baskısı altında,insanın en doğal davranışlarında biri olan cinsel davranışları, o güne kadar kimse sözünü dahi etmezken, sanki insanın cinsel arzuları, dürtüleri yokmuş gibi değerlendiriliyorken, cinselliğin doğal bir şey olduğu, hatta doğal olmanın ötesinde insanın tüm davranışlarını belirleyen itici güç olduğu iddiasıyla ortaya çıkıyor Freud. O dönemde itibar görmüyor, "ayıp" şeyler söylüyor çünkü. Kimsenin en yakınına bile söylemeye cesaret edemediği, fakat sık sık düşündüğü cinsellikle ilgili şeyleri son derece açık biçimde ortaya koyuyor. Bu açıdan Freud'un oldukça önemli, devrimci, özgürleştirici bir yanı da var. Fakat tedavide özgürleştirici değil, daha derin anlamda, felsefi boyutta testimiyetçi ve determinist.

□ Tedavi açısından günümüz koşullarında psikanalizin geçerli bir yöntem olduğunu söyleyebilir miyiz?

■ Yapılan araştırmalar her yöntemin bir diğeri kadar geçerli olduğunu gösteriyor. Somut araştırmalar hiçbir yöntemin bir diğerinden üstün ya da geri olduğunu kanıtlamış değil. İnsan değişken, çevre değişken, araştırmalar tutarlı veriler sağlamıyor. Araştırmalar sonucu varılan genel bir kanı da şu: Tedavi gören kişilerin 1/3'ü iyileşir, 1/3'ü daha kötüleşir, 1/3'ü de değişmez. Ama bu, tedavinin hiçbir işe yaramadığı anlamına gelmiyor. Tedaviye gelen birçok insan için terapi oldukça önemli; terapistle kişi arasında güçlü bir bağ ku-

ruluyor, kişi kendisini dinleyen, anlayan bir insan buluyor karşısında. Terapi bireysel açıdan çok şey verebiliyor.

Dolayısıyla, herhangi bir yöntem için, elde ettiği sonuçlar bakımından daha üstün ya da daha kötü diyemeyiz. Psikanalizin yaygınlığı ise üstünlüğünden değil, kuramın zenginliğinden ve ilginçliğinden kaynaklanıyor.

□ Türkiye'de psikanalizin yalnızca bilimsel, akademik çevre içinde ve uygulamada değil, piyasadaki psikolojiyle ilgili kitaplarda da öne çıktığını görüyoruz. Freud, Jung, Adler gibi isimlere ilgi gösterilmesini nasıl yorumluyorsunuz?

■ 1961'den sonra Türkiye'de müthiş bir okuma patlaması oldu. O güne değin çevrilmeyen, basılmayan, yayımlanmayan birçok kitap çevrildi, birçok yeni yayınevi kuruldu. Kitap tartışmaları toplumcu, özellikle gençliğin güncel yaşamında gündeme girdi; kahvelerde kitaplar, düşünceler tartışılır oldu. Yalnız bununla birlikte işin kolayına da kaçıldı. Diğer konularda olduğu gibi psikolojide de, doğru dürüst 'psikolojiye giriş' kitabı okunmadan, örneğin Reich'ın kitle ruhuyla ilgili kitabı okunmaya başlandı. Psikolojinin temel ilkeleri öğrenilmeden o kitabın anlaşılması olanaklı değil. Ama o kitaplar satıldı, o kitaplar okundu ve hâlâ piyasada, kitabevlerinde 'psikoloji nedir' diye bir kitap yok. Çok yüksek düzeyde soyutlamalar tartışılırken, daha temel kitaplar okunmadı. Müthiş bir ilgi var, fakat bu ilgi de hazmedilmemiş gibi geliyor bana. Bu durum bugün hala geçerli.

Oysa İngiltere, Amerika, Almanya ya da sosyalist ülkelerde bir üniversite öğrencisi okuma ya da eğitime en basit kitaplardan başlar; basit kitaptan başlamak ayıp değildir.

Burada bir de şunu söylemek istiyorum: Bence, yalnızca insan davranışını açıklayan değil de, yaşayanların da yazdıkları okunmalı. Örneğin Dostoyevski, Henry Miller, Kafka bu açıdan oldukça önemli isimler.

□ Öğretim üyesi olmanız size gençliği yakından izleme olanağı veriyor. Boğaziçi Üniversitesi gençliğinin genelde Türkiye gençliğinin özelliklerini yansıttığını pek söyleyemesek de, gençliğin bugünkü durumunu ve kendi kuşağınızdan bu yana gözlediğiniz değişimlerin bir değerlendirmesini yapabilir misiniz?

■ Üniversitede uzun yıllar bulunmanın ilginç bir özelliği var: Birlikte olduğun kişiler hep aynı yaşta, her zaman 18-22 yaş grubuyla karşı karşıyasın. Bu açıdan üniversite ortamı ilginç bir gözlem yeri oluyor. Aynı yaş grubunun kuşaklar arası nasıl değiştiğini gözleyebiliyorsun.

Bizim kuşakla şimdiki kuşak arasında büyük farklılıklar var. Bugün, kendi kuşağımdan (68'liler) arkadaşlarla konuşmalarımızda, bizden sonra gelen kuşakları çok eleştiriyoruz. Kendi kuşağımızı daha sağlıklı, dünyada olup bitenle daha çok ilgilenen, dünyayı değiştirmek isteyen, daha çok yaratmak isteyen bir kuşak olarak görüyoruz. Biraraya geldiğimizde bunları konuşuyoruz. Bunu yalnızca Türkiye'de değil, Fransa ya da Amerika'daki yaşıtlarımla da yaşıyorum. Onlar da şimdiki kuşaktan şikayetçi, "biz böyle değildik, bunlar hiçbir şeyle ilgilenmiyor bir tek kendileriyle ilgileniyorlar," diye yakınıyorlar.

Ancak bugünkü gençlikte bizde olmayan bir şey var; sevgi, yakınlaşma, dürüstlük, yaşamın anlamı gibi sorunlara olağanüstü bir duyarlılık. Bizim zamanımızda bunlar pek yoktu, kendi üstümüzde durmazdık, daha çok yapacaklarımız üzerinde dururduk.

□ Bugünün gençliğini eylemsizlik içinde, toplumsal olaylardan, dünyada bir anlamda kopuk olarak mı görüyorsunuz?

■ Bu durum bir eylemsizlik değil de, dünyadan geri çekilip, insanın özünü tekrar, yeniden incelemek gibi bir şey. Toplumsal olaylardan kopukluk var ama, bu kez öze, insanı özüne çok daha fazla ilgi gösteriliyor.

□ Siz bu durumu nasıl değerlendiriyorsunuz? Eleştiriyor musunuz?

■ Benim yaptığım eleştiriden çok, bir karşılaştırma. Ama bu karşılaştırma, için de bir eleştiri de taşıyor. Şu şekilde: Dünyanın sahipsiz bırakıldığını hisseder gibiyim; "bu küre nereye doğru yuvarlanırsa yuvarlansın, ne olursa olsun, böyle gelmiş böyle gidiyor işte" gibi bir umursamazlık var. Geleceğe sahip çıkılmadığına ilişkin bir kaygı var içimde ve bu beni ürkütüyor.

□ Sizce bu durumun altında yatan nedenler nedir?

■ İşsizlik, savaş, ideolojilerde yaşanan bunalım, önceden inanılan değerlerin sarsılmış olması, uzlaşır denilen çelişkilerin öyle olmadığının gösterilmesi ve dünyanın patlama olasılığı.

Bu arada yaşadığımız düzenin kurumlarının hepsinin iflasını görüyoruz. Eğitim sistemi iflas ediyor. Avrupa'da, Amerika'da, kapitalist ülkelerde olay artık bir disiplin sorunu, bir eğitim sorunu değil. Okullarda esrar kullanılması, gençlerin hocalarını öldürmeleri (öyle ki, Amerika'da ders saatleri içinde hocalara hayat sigortası yapılıyor), hep eğitim sistemindeki iflasın sonucu. Sistem, öğrenciye anlamlı hiçbir şey veremiyor.

Aile denilen kurum çatırdamış, ailenin ne olduğu belli değil. Cinsellik anlayışı köklü olarak değişmiş. Eşcinsel ilişkiler doğal sayılıyor, oysa 10 yıl önce böyle birisi işinden atılırdı. Bütün kurumlar çatırdıyor, herşey değişiyor fakat yerlerine yeni kurumlar, yeni anlayışlar, yeni ideolojiler gelmiyor. Ama, bu değişkenlik içindeyken yeni kuşakların eski kurumlara uyum göstermesi bekleniyor. Oysa, artık kurumlar ciddiye alınmıyor, inandırıcı değiller, saygınlıklarını yitirmişler. Bu bir boşluk yaratıyor, bir kuşak geleceği araştırmak için tek başına, yalnız kalıyor. Gelecek de o kadar belirsiz, boş ki, bu durumda kalan gençlik kendine, özüne yöneliyor.

□ Bütün bunları Türkiye için de geçerli olarak mı görüyorsunuz?

■ Bu, Türkiye'nin değişik kesimlerine değişik biçimde yansıyor. Kırsal kesimde farklı, kentlerde daha farklı. Örneğin kırsal kesim gençliğinde -yalnızca Türkiye'de değil, birçok üçüncü dünya ülkesinde de -yaşanan yozlaşma, kurumların çözülmesi vb, eski değerlerin, eski geleneklerin yeniden gündeme gelmesine yol açıyor. Kentlerde ise daha çok içe yönelme, öze yönelme gözleniyor.

□ Gençliğin bu durumdan kurtulabilmesi için siz nasıl bir çözüm önerirsiniz?

■ Benim ilk aklıma gelen şey şu: 1985 yılını Dünya Gençlik Yılı ilan eden Birleşmiş Milletler'in bu konuda çok desteklediğim iki temel ilkesi var; katılım ve barış.

Katılım, yaşamın her alanında, siyaset ve kültür politikalarının belirlenmesinde, hayvanat bahçelerinin düzenlenmesinden çevre temizliğine kadar her alanda, her kararın verilmesinde, yürütülmesinde, değerlendirilmesinde gençliğin de yer alması, toplumun tüm kurumlarının gençliğe açık olması anlamına geliyor.

Bütün bunların ötesinde en ümit verici olay gençliğin dünya çapındaki barış hareketi. Gençlik görüyor ki, dünya kalmazsa, hiçbir şey kalmayacak. Bu nedenle barış hareketi, gençlik için en temel uğraş. Kısaca, gençliğin geleceğe daha çok sahip çıkmasını isterim. ●

İnfilak

Bağrış çığrış taşınıyordu
Artık inültisiz yaralılar

Beride korkunun gözlere etkisi
İri iri ağlıyordu bir ufaklık

Düpedüz sahipsiz ve yalnız

Dumanlar silinişken göğün mavisini
Ah güzelim kıyı kenti
İlk kez sustu martıların türküsü

"Meğer cephanelikmiş" dedi. biri

Pazarları gezerdim tiril tiril
Papatya toplardım baharları

İsabet almış kuşluk vakti
Cephanelikmiş meğer, kentin konusu

Sirenler bastıramazken
Enkaz çığlıklarını

Parçalanmıştı beyaz bir sandal, ötede
Denizin üstü, şimdi

Silme güvercin ölüsü...

18 Kasım 1983

Mahmut Doğan

Türk hafif müziği

Sina Onur

Moğollar.

Türkiye'nin Zappa'sı.

60'lı yıllardan başlayarak, bugüne dek çeşitli evrelerden geçen "popüler müzik", kendi yelpazesi içinde baştan beri farklı anlayışları barındırdı. 65' li yıllara gelindiğinde ise, yeni bir olayla karşı karşıya gelindi: Yarışmalar.

Özellikle Hürriyet'in Altın Mikrofon yarışmaları, türk popüler müziğinin çıkışını oluşturan ve gelişmesinde katkıları olan unsurların başında anılabilir. İlerde de değineceğimiz gibi bu yarışmalar, popüler müzik yelpazesini etkileyecek grup ve müzisyenleri doğurdu. Diğer önemli bir yarışma da, son yıllarda "müziğe damga vurma" özelliğini yitiren, Milliyet gazetesinin Liselerarası Müzik Yarışması'dır. Bu yarışmalar da, şimdi piyasada müzikle uğraşan birçok müzisyeni ortaya çıkardı.

ANADOLU POP'A DOĞRU

60'lı yıllardan sonlarına doğru türk pop müziğinde "gruplar" olayı yaşandı: türk folklor parçalarının batı kalıplarına uyarlanmasından çıkılarak, türk halk müziği motifleri ile çok seslilik sentezi arayışları başladı. Apaşlar, Haramiler, Mavi Çocuklar, Rana-Selçuk Alagöz Kardeşler, Yabancılar gibi gruplardan hareketle, önceleri halk müziği parçalarının batı kalıpları içindeki seslendirilişlerinden özgün bestelere yönelindi. Altın Mikrofon yarışmasının çıkardığı grupların yanı sıra, Barış Manço, Erkin Koray, Dadaşlar, Kardaşlar gibi grupları da saymak gerekir. O yıllarda, her mahallede futbol takımları gibi rakip müzik grupları bulunurdu. Yazlık sinemalar, mahalle gruplarının konserleriyle seanslarına başlarlardı. Kış mevsimi geldiğinde ise, özellikle Suadiye Budak sineması ve Beyoğlu Fitaş sinemaları konserlerin durağı durumuna gelirlerdi. Popüler müzik yelpazesinde, gerçek anlamda, bir "Anadolu Pop" akımı oluşmuştu.

ANADOLU POP'UN ALTIN YILLARI

70'li yıllar bu akımın altın yılıydı. Özgün çalışmalar önemli boyutlara ulaşmıştı. Gruplara her gün bir yenisi ekleniyordu. Sonunda bu gelişme bir grupda düğümlendi: Moğollar. Moğollar'ın en büyük özelliği Murat Ses gibi yetenekli bir besteciye sahip olmasıydı. Moğollar, batı ile türk halk müziği ezgilerini çok iyi kaynaştırıyordu. Bunun semeresini de, "Moğollar 1" albümü ile kazandıkları "Academic Charles Crass" (ki bu ödülü daha önce Jimi Hendrix ve Pink Floyd kazanmışlardı) ödülü ile gördüler. Bu akımın diğer bir kesiti, "Yoh yoh" ile gönülleri fetheden Esin Afşar, Fikret Kızılok, Hümeyra ve Modern Folk Üçlüsü'nden oluşuyordu. Bir de tümünün dışında, batı tipi rock grup anlayışı ile hareket eden Erkin Koray vardı. Koray, "Elektronik Türküler" adlı, kendi evrimini belgeleyen bir uzunçalar çıkardı. Daha sonra, bugünkü kadar netleşmeyen yeni bir popüler müzik akımının, arabeskin ilk örneklerini verdi.

BUNALIM BAŞLIYOR ve ORHAN GENCEBAY OLAYI

Çeşitli nedenlerle grup olayındaki yükselme söndü. 80'li yıllara kadar gelebilme başarısını Barış Manço ve Edip Akbayram'ın grupları gösterdi. Ama, bütün bunların dışında da batıdaki rock benzeri bir akım da, popüler müzik yelpazesinin büyük bir bölümünü yavaş yavaş kaplıyordu. 70'li yılların başlarında Orhan Gencebay ve müziği, yalnızca müzik olarak değil, toplumsal bir olay olarak da popüler müziğe ağırlığını koyuyordu. Taksilerdeki Philips marka portatif pikaplarda çalınan plakların yerini kasetler, taksilerin yerini de gecekondu türü şehirleşme ile minibüsler alıyordu. Buralardan oluşmaya başlayan yaşam ve beğeni tarzı, bütün topluma yansımaya başlıyordu. Özellikle İstanbul'da yaygınlaşan minibüs taşımacılığı ve gerek sabah işe giderken, gerek akşam iş dönüşü gecekondu sakinlerinin kulağını dolduran kasetteki müzik, giderek tüm toplumun beğenisini ve yaşam tarzını oluşturmaya başlıyordu: Hor Görme Garibi... İşte bundan sonra, popüler müziğin ağırlığını arabesk müziğin yepazesinde aramaya başlıyoruz.

ARADA KALANLAR

Bu arada, diğer yanda neler oluyordu? Timur Selçuk "yeni arayışlar" içindeydi, belli bir kesime sesleniyordu. Adlarını yukarda saydığımız 70'li yılların kalıntısı gruplar, yaşamlarını sürdürüyorlardı. Bunlardan Edip Akbayram türküleri çok seslendirmeyi sürdürürken, Barış Manço kendini yenileme çabası içindeydi. "Starlaşma", (daha sonradan "süper starlaşma") ortaya sözde-sepet erkek/kadın şarkıcı çıkardı. Zamanla bunların hepsi ortadan kayboldu ya da etkinliklerini yitirdi; üçü hariç: Ajda Pekkan, Nükhet Duru ve Sezen Aksu.

POPÜLER MÜZİKDE ARABESK

70'li yılların ortalarına gelindiğinde, arabeskde çatlamalar görülmüştü. Gelişme, Orhan Gencebay'ı çoktan aşmış, toplumu bütünü ile kaplamıştı. Neredeyse, günlük yaşam bile arabeskleşmişti. Kentleşme ağına giren herkes bu koca çarkın dişlisine dönüşüyordu. 80'li yıllara gelindiğinde, başlangıç noktasına göre çok daha bayağılaşmış bir arabesk ile karşı karşıya bulunuyorduk. Belli bir "felsefe" ve kendi içinde sağlam bir müzik taşıyan "Gencebay Arabeski" bayağı bir nitelik kazanıyordu. Artık önüne gelen arabeskçidir. Gencebay'ın deyişindeki, "Arabesk, klasik Batı müziği formlarına ulaşacak. Konçerto bile yazacağım," ilkesinden çok uzaklardadır. Şarkı söyleme biçimleri değişmiş, sözler "arabeskin felsefesi'nin en bayağı örneklerini verir olmuştu.

Bu arada, diğer bir olgu da piyanolu şarkıcılar furyasıydı. Lokanta ve benzeri yerlerde, arabeski en bayağı kılıklara büründüren, daha çok org ile "icra" eden (şimdi de, günümüz teknolojisine koşut bir gelişmeyle daha yeni aletler çalınıyor) bir dizi "bıyıklı", "altın künyeli" ve "altın kolyeli" tipler yaratılmış oldu. Bunların en başarılısı ve bir bakıma en "kalitelisi", 65'li yılların Altın Mikrofon finalistlerinden "Lüberde"li Ferdi Özbeğen'dir. Belli bir müzik geçmişi olan Özbeğen, hiç değilse piyanoyu nasıl çalacağını bilmenin "bilinciyle" hareket ederek, benzerleri içinde ayrı bir yerde durmasını bildi. Çünkü Özbeğen, bir zamanlar eğlence yerlerinin vazgeçilmez unsuru olan 'orkestralar' döneminden günümüze gelmiş bir müzisyendir. Aslında piyano olayı da yeni değildir Daha önceleri, zamanın moda yabancı parçalarının, yer yer de caz parçalarının çalındığı gece kulüplerinin sayısı epeyce kabarıktı. Daha sonraları, Türkçe par-

"Lüberde"den arabesk piyanoculuğuna.

nereye gidiyor

çalar da çalınmaya başlandı. Bir yerde, piyanolu şarkıcı furyasının geçmişle günümüz arasındaki köprüsünü Yaşar Güvenir kurdu. "Sensiz Saadet Neymiş" adlı hit parçasını piyanosu başında söyleyerek, günümüzdeki piyanolu arabeskçilerin başlangıcı oldu Güvenir.

Arabesk yalnızca kendi yelpazesi içinde kalmadı. Diğer müzikleri de etkiledi (bu ilk kez oluyordu). Türk halk müziği sanatçıları arabesk söylerken, İbrahim Tatlıses'in öncülük ettiği yeni bir tür; halk müziği arabesk karışımı bir akım başladı. Türk sanat müziğindeki etkilenmeye ör-

nek ise, "sanat güneşimiz" Zeki Müren'in bile arabesk parçaları söylemesidir.

83 YILINA GELİNİRKEN

Arabesk hızla gelişmesini sürdürürken, arada bir iki farklı çalışma da göze çarpar. Zülfü Livaneli kendine özgü parçaları ile kendinden söz ettirmeye başladı. "Karlı Kayın Ormanı" en beğenilen parçalarının başında yeraldı. Daha sonra arka arkaya çıkardığı plaklarla beğeni kazanmayı sürdürdü. Bu arada Barış Manço çalışmalarını sürdürmektedir. Batı'daki Frank Zappa örneği soyut sözlerin ağırlık kazandığı parçalar söylemektedir: "Kendimi Hıyar Gibi Hissediyorum", "Arkadaşım Eşşek", Ali Yazar Veli Bozar Keskin Sirke Küpüne Zarar". Tabii bunun başlangıcı "Sarı Çizmeli Mehmet Ağa" oldu. Ajda Pekkan aynı yıllarda "batı tipi kadın şarkıcı" Türkiye versiyonuyla kendini "kabul ettiriyor". Özellikle İtalyan Mina'yı taklit eden Pekkan, giyimi, saçları, konuşma tarzı ve mimikleri ile "Batılı"yı sergilemiş, bunu da "süperstar" albümü ile doğrulamaya çalışmıştır. Kazandığı beğeni açısından başarılı da oldu. Nükhet Duru büyük bir çıkış yapmış, daha önce belirttiğimiz gibi, star'ların birbiri ardına kaybolmasından sonra, gerçek anlamda ayakta kalabilen starlardan biri olmuştur. Tabii aslında, Duru'yu bu duruma getiren, bestelerini yapan Mehmet Teoman'dır. Her zaman nitelikli parçalar yapmayı sürdüren Duru, Mehmet Teoman'dan ayrıldıktan sonra da aynı çizgisini sürdürmeye çalıştı (asso-listlik hariç). Timur Selçuk "Pireli Şarkı" ile hit olduktan sonra, daha çok akademik çalışmalara ve tiyatro müziğine ağırlık verdi. 83'lü yıllara gelindiğinde, müzik dergilerinde adından en çok söz ettiren müzisyenler arasına girdi ve yıllar önce hit olmuş parçaları yeniden listelerde yeraldı. Denebilir ki, Timur Selçuk yeniden doğdu. Diğer bir star Sezen Aksu, türk müziği yorumuna kaçan gırtlak yapısıyla yeni bir sentezin başlangıcını oluşturma yoluna girdi.

Türk sanat müziği makamlarının çoksesli bir yapı içinde değerlendirilmesi, Barış Manço-Cüneyt Orhon çalışmalarına kadar dayanır. Ama bu, o zamanlar yapılmış, sonra

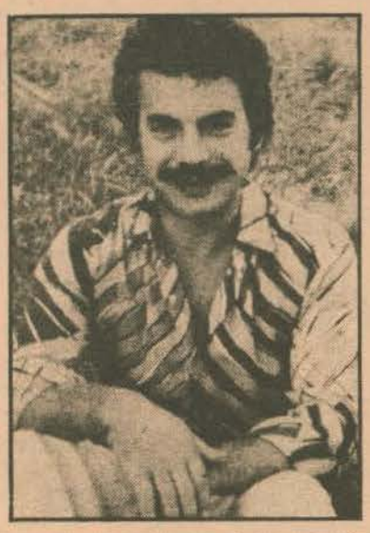

O. Gencebay: Müziğine çok laf edildi.

gelişme göstermemiştir. Daha sonraları Timur Selçuk, piyano ile seslendirdiği parçalarında türk müziği makamlarını kullandı. Melih Kibar, Çiğdem Talu ve Erol Evgin üçlüsü, türk sanat müziği makamları ile çok sesliliğin güzel örneklerini verdiler. Bütün bu çalışmalar, bir yerde zemin hazırlama niteliğini taşıdı. Batı kalıplarından türk müziğine, türk müziği makamlarından batı müziğine, iki ayrı yönde gelen iki ayrı ses, yeni bir "sentezin", popüler müzikteki yeni bir akımın başlangıcı oluyordu: Yıldırım Gürses ve Sezen Aksu.

HAFİF TÜRK SANAT MÜZİĞİ

Yıldırım Gürses, Milliyet gazetesine verdiği demeçte şunları söylüyordu: "Her iki ülkenin klasik müziği yanında hafif müziği var. Bizdeki hafif müzik ise, batı müziği idi. Ve türk sanat müziğinin bir hafif müzik türü olması gerekirdi. Aslında bu akım Muslih Sabahattin ile başladı ve Sadettin Kaynak ile gelişti. Ama öyle anlar oldu ki, klasik türk müziği ile hafif türk müziği birbirine girdi ayırdedilmez hale geldi. Bizler şimdi, klasik türk müziği ile türk hafif müziğini ayırarak işe başladık. Amacımız, yeni yetişen kuşaklara, onların anlayacağı dilde yapıcı müzik eseri sunmaktır," derken, arabesk müziği de karşına alarak şöyle devam ediyor: "Bizi çileden çıkaran derme-çatma yapıdaki arabesk müziğidir." Ve kendinden başka Cevdet Çağla, Alaaddin Yavaşça, Avni Anıl ile bu akımı başlattıklarını açıkladı. TV'deki "Hoş Sada" ile bu akım ilk örneklerini verdi. "Neşe-i Muhabbet" müzikali yeni doğan türk popüler müzik yaşamının yeni bir sayfasını açtı. Daha sonra türk müziği orkestrası denemesi başladı. Yıldırım Gürses ve besteleri artık ağırlığını iyice koymuştu. Aslında Gürses, yazımızın başında da belirtmiş olduğumuz "Altın Mikrofon" yarışmasının yarattığı bir müzisyendi. Ve o yıllarda, bu müziğin ilk örneklerini vermişti. Bu "backround"u da iyi değerlendiren Gürses, o yıllardan bu yana gelen birikimini, zamanlamasını da iyi yaparak ortaya çıkardı. Diğer yanda Sezen Aksu "Firuze" adlı bir plak yaparak, daha önce de belirttiğimiz gibi, sözkonusu akımın başka bir yönünü oluşturdu. Plağa adını veren parçanın bestecisi Atilla Özdemiroğlu idi. Kendisi, türk popüler müziğinin Batı kalıplarında parçalar yapan bestecilerindendi. Ve parçası için Türk Edebiyatı dergisine şunları söylüyordu: "Fırıze muhayyer kürdi makamda, fakat yapı itibarı ile bir alaturka müzik karakteri göstermiyor. Köküne bakarsanız tam alaturka, fakat çok seslilik ögesi abartılı anlamda kullanılmamıştır" diyor. Bu akımın ortağı olarak şöyle devam ediyor: "İlerde türk müziği diye bir şey kalmayacak. Alaturka ile karışacak, folklor da batıyla.. Ve bir müzik oluşacak. Bu olay başlamıştır." Her iki sanatçı da bir noktada birleşiyorlar: Bu, Gürses'e göre, türk sanat müziğinin hafif müzik türüdür. Özdemiroğlu'na göre de, alaturka, folklor ve Batı ile karışmış bir müzik. Birleşilen nokta ise, yeni türk popüler müziği. Tabi bu arada bir noktayı belirtmekte yarar var. Arabesk, bu müzikte etkilerini göstermiyor değil. Çünkü, özellikle türk sanat müziği makamlarını da önce popülerleştiren, yani, türk sanat müziği makamlarından etkilenen arabesk müzik, ister istemez yeni akımın içine de (kendileri ne kadar reddetseler de) girmiştir. Buna en somut örnek "Firuze"dir.

Timur Selçuk, Tiyatro 70 dergisinde yayınlanan bir söyleşisinde şunları söylüyor: "Türk hafif müziği on sene içinde yapacağı tutarlı çizgideki gelişmelerle arabesk müziğinin bugünkü yaygınlığını kesinlikle ortadan kaldıracak güçte ve sağlıkta". İşte bir noktada bu hareketin başlangıcı, Gürses'in hafif türk sanat müziği ile, Aksu'nun, "Türk müziği kalıplarına çoksesliliği oturtma"sının kesiştiği nokta oluyor. Tabii arabesk etkisini sürdürüyor ama, bu kesişme noktasının içinde. Arabesk yavaş yavaş yerini bu yeni akıma bırakırken, bunda en çok pay TRT'nin.

SONUÇ

Biz bu yazıyı ne arabeski övmek ne de yeni gelişmeleri alkışlamak için yazdık. Yalnızca bu iki olayın ve türk popüler müziğinin yadsınmaz bir gerçek olduğunu vurgulamaya ve bu gelişimi gözler önüne sermeye çalıştık. Eksiklikler mutlaka vardır. Bizim için önemli olan, türk popüler müziğinin de bir tarihi olduğunu belirtmek ve bu konuda bir tartışma ortamı açmaktır. Bazıları fildişi kulelerinde otura dursunlar, Türkiye'de bazı şeyler oluyor; bunları en azından bilmek ve yazmak gerekir. Bizim de ağırlığını koymasını dilediğimiz sanatçılar var. Ama eğer onlar Türkiye'deki müziğin bugünkü durumu karşısında çeşitli nedenlerle etkili olamıyorlarsa, yapabileceğimiz (ki yapıyoruz) onları çalışmaları ile tanıtmaktır. Ama bunun dışında gelişen bir gerçeği de gözler önüne sermek gerekir. En azından bilmek gerekir ki, böyle bir yaklaşım yapılması gerekenleri de birlikte getirir. Bir örnek vermek gerekirse, bütün bu gelişmeler karşısında Yeni Türkü adlı bir amatör topluluğun çıkıp yapılanların (türk hafif müziği adına) nitelik açısından çok üstünde bir plak yapması ve bunun müzik dergilerindeki listelerde ilk sırada yer almasıdır. Ama bütün bunlar gerçekleri değiştirmiyor ve on yıllık bir süre içinde popüler müzik adına yapılanları bilinçli olarak değerlendirmek gerektiği inancındayız. ●

"Çoğumuz yetişkin yanlışlarız aslında
Katı, güvensiz, kibirli.
Çocuklar yaşar yanıbaşımızda
Gizlice koruyarak güzelim bir sevgiyi."

bir kız çocuğu elinde çiçekler ve şarkı söylüyor

Buket Uzuner

Aslı defterinin arasında özenle kuruttuğu çiçeklerine sevgiyle baktı, gülümsedi. Çiçekler kurusalar bile yine güzel, yine sevindiriciydiler. Çiçekler hem tazeyken, hem de kuruyken güzeldiler, çünkü çiçekler iyi ve kötü diye ikiye ayrılmıyorlardı. Çiçekleri sınıflamak istiyenler onları ancak kokularına, renklerine ve yetiştikleri yani çiçeklerin sevdikleri mevsimlere göre gruplara ayırabilirlerdi, ya da birbirlerine olan akrabalıklarına bakarak. Ama insanlar öyle mi ya, insanlar iyiler ve kötüler diye ikiye ayrılıyorlardı. Keşke insanlar da çiçekler gibi yalnızca renk, koku ve sevdikleri mevsimlere göre üçe ayrılsalardı. Yani: Yeşil, sarı, beyaz, kırmızı, pembe, mor, mavi insanlar olsa, sonra gül, leylak, karanfil, kır çiçekleri, zakkum, sümbül, elma çiçeği koksalar. Beri yandan, kışı ve karı, yazı ve denizi, ilkyazı ve kırları/kuşları, sonyazı ve bulutları sevenler olarak da mevsimlere göre gruplansalardı. Ama sözgelimi Bay Mor kırçiçekleri kokuyor diye ille de ilkyazı ve kırları/kuşları sevenlere dahil olmak zorunda olmamalıydı. Bay Mor isterse, kırçiçekleri kokanlar grubunda, ama -olur a, sevdiği için- yazı ve denizi sevenler grubuna girebilecekti. Böyle bir esnekliği düşünebilmesine sevindi Aslı.

Öyle ya katı kuralları olsaydı, Bay Mor, kırçiçekleri koktuğu için ille de ilkyazcılar grubuna girmek zorunda kalacak, bu da onu mutsuz edecekti. Yo hayır, insanlar mutsuz olmamalılar ve onlara zorla birşeyler yaptırılmamalı. Aslı bunu öğreneli çok oldu ve işte ta o zaman söz verdi kendine, zorla kimseye birşeyler yaptırmıyacağına yaptıranları da sevmiyeceğine.... Eğer insanlar da çiçekler gibi olsalardı, kötüler olmasaydı yani, bütün insanları severdi o zaman Aslı. Çünkü bütün çiçekler güzeldir ve çocuklar çiçekleri sever.

Babam şair benim. Babası şair olan çok çocuk yok biliyorum. Ben babası şair olan çocuğum ve benim gibileri herkesten daha çok şiirlerle ve şarkılarla büyürler. Ben daha küçücükken, babam bana bir şiir okudu: "Bu sabah mutluluğa aç pencereni / Bir güzel arın dünkü kederinden/ Bahar geldi bahar geldi güneşin doğduğu yerden/ çocuğum uzat ellerini" Sonra sordu bana: 'anladın mı kızım?', 'evet' dedim. 'ne anladın kızım' dedi babam. 'sen baharı çok seviyorsun, baba, bahar gelince sevincinden duramayıp şiir yazıyorsun' dedim ona. Babamın yüzü sevinç doldu. Çok sevindiğinde hep yaptığı gibi, gözlerini yumdu, güldü. 'kaç yaşındasın sen güzelim?' dedi 'altı (6)' dedim. Kaşlarını kaldırdı. Kaşlarını kaldırınca, onlar gözlüğünün üzerine taşarlar, sanki iki gözlüğü varmış gibi olur babam, o zaman yüzü öyle komiktir ki, dayanamaz, gülerim. 'hayır yanıldın güzelim' dedi babam kaşlarını kaldırıp, 'sen artık onaltı (16) yaşındasın' dedi. Şimdi onbir (11) yaşındayım, o halde (21) yirmibir sayılırım.

— Aslı yemeğe gel, çorban soğuyor!

Bu beni yemeğe çağıran annem. Eğer insanlar çiçekler gibi sınıflansalardı, annem mavi bir insan olurdu. Mavi annem, elma çiçeği kokan ve ilkyazı, kırları/kuşları sevenlerden birisi... çünkü annem her zaman bir mavi renk bulundurur üzerinde, giysilerinde mavi yoksa, ya eşarbı, ya da küpeleri mavidir. Elma Çiçeği kokusunu da çok sever annem. Babam her gittiği yerden elma kokan sabunlar ve kokular getirir anneme.

Bahar gelince sevinir, şarkı söyliyerek camdan dışarıyı seyreder, sonra hep çocukluğunu, anneannemin kocaman bahçeli Erdek evini anlatır. Kuşumuz Maviş'i de dayım anneme yaş gününde getirmişti armağan olarak zaten. Annemin gözleri mavi.

— Meyve de yemelisin Aslı, al şu portakalı bakalım, vücudunun vitaminlere ihtiyacı var, onlar seni hastalıklara savunacaklar.

Annem yiyecekleri hep ilaçmış gibi görür. Bazan annem için üzülüyorum. Eline bir portakal aldığında, bir kutu C-Vitamini kutusu görüyor, ya da güzelim ıspanak böreğini de -hmm, yam yam, babamın ıspanaklı böreği meşhurdur- demir hapları gibi algılıyor olmalı. Babam hep kızdırır annemi bunları söyliyerek.

Annem birazdan işe gidecek, ben de okula. Akşam eve döndüğümüzde ikimiz de babamın burada, bizimle olmayışına, birbirimizden gizliyerek çok üzüleceğiz. Ama bunu hiç konuşmıyacağız, çünkü biz babamın akıllı, kuvvetli, yürekli kadınlarıyız.

"Narin bir duygudur onları dolduran
Karşılıksız henüz ve hazır bağışlamaya.
Soralım kendi kendimize bazen:
Layık mıyız çocuklarımıza"

Yatmadan önce dişlerini fırçalarken yüzünü gördü aynada Aslı. İki ela göz, siyah, kıvırcık saçlar, bem beyaz diş macunu köpükleri içinde kaybolmuş bir ağız. Yüzünde herşey, her renk babasının kopyası, bumu birazcık annesi. Babasıyla beraber dış fırçalarken yaptıkları gibi, köpürmüş diş macununu burnunun ucuna sürdü, iki küçük köpük de yanaklara. Bu kez hiç de komik gelmedi aynada gördüğü surat, aksine babasını çok özletti ona. Ağlamaya başladı usul usul. Yapayalnız, küçücük, çaresiz bir çocuktu şimdi, banyoda, elinde diş fırçası, yüzü-gözü diş macununa bulanmış... Mavi anne gelip Aslı'sını kucakladı, onun yüzünü yıkadı, kuruladı, yatağına götürdü.

— Anne, çok özlüyorum onu. Hergece rüyamda görüyorum, ama sabah olunca yine onsuz yaşamak zorunda kalıyorum...

— Baban bizi seviyor, o da bizi özlüyor Aslı.

— Ağladığımı görse üzülür, benim kızım yüreklidir, n'oldu ona der, di mi anne?

— İnsanlar bazan ağlarlar Aslı, baban da bunu bilir. Hatırlasana küçük kedi 'arsız' ölünce ağlamaklı olmamış mıydı baban?

Evet, babam kedileri çok sever. Kuşumuz Maviş eve gelmeden önce kep kedilerimiz olurdu. Önce sarman kedimiz 'hırçın', sonra 'cim bom bom', ardından 'tipitip' ve 'arsız'. Ençok 'arsız'ı sevmiştik hepimiz. Ama nedense kedilerimiz ya arabaların altında kalıp ezildiler, ya da kayboldular. 'Arsız'da trafik kazası geçirdi, küçüktü öldüğünde, ben çok ağladım, babam da ağlamaklı oldu, çok üzüldü. Ertesi gün bana sadece kedilerin yaşadığı bir kentin öyküsünü anlattı, belki de bütün gece bu öyküyü kurmak için uyumamıştı, kimbilir? Bu kediler kentinde çalışkan, akıllı, dürüst kediler mutlu yaşıyorlardı, bizim 'arsız' da bunlardan biriydi ve güzellikleri anlatan şiirler yazıyordu. Derken kente iri, kuşkulu, yabancı kediler geldiler. Bunlar zorla ve şiddetle kentin düzenini değiştirip, bozdular. Şiirlerini 'Arsız' kedinin yaktılar. Bunlar kötü kedilerdi. Babam da, ben de kötü kedileri sevmedik, bizim 'Arsız'ın onlardan biri olmadığına sevindik.

— Aslı, daha saçlarını taramamışsın, gel kurdelelerini bağlıyayım.

Babamı görmeğe gidiyoruz. Çok seviniyorum. Ona bir demet papatya götürüyorum. Çok sever de. Eğer babam çiçekler gibi gruplansaydı onu beyaz renklilere dahil ederdim. Bana hep sevginin beyaz, sevincin toz pembe, çoşkunun da kırmızı olduğunu söylerdi. Ama en çok sevgi ve beyaz.... Evimizi hep beyaza badanalatmak için annemle tartışır, sonunda da mutlaka kazanır ya! Kokuya gelince, annem çok sevdiği için, babam da elma çiçeği kokusuna bayılır. Mevsimi ise, sonyaz ve bulutlar. Babam sonyazı çok sever. Kızaran, sararan, dökülen yaprakları toplar, ağaçların fotoğraflarını çeker, sonbaharı coşkuyla geçirir hep. Bir de bulutlar....

Bulutları dakikalarca sessiz, dalgın seyreder babam, sonra beni, ya da annemi çağırır acele, 'bak şuradaki bulut, tam parmağımın ucundaki, bir beyaz güvercine bezemiyor mu?', 'şu ilerdeki, tam tepedeki, Aleaddin'in lambasından çıkan cin, hık demiş burnundan düşmüş sanki'

— Aslı bırak camdan dışarıya bakmayı da, hazırlan, geç kalacağız!

Bana gelince, ben beyazı ve maviyi, elma çiçeği kokusunu ve bütün mevsimleri seviyorum. Bulutları ve kırları, denizleri ve dağları kuşları ve 'iyi kedileri'...

— Aslı çiçeklerini unutma, hadi çıkıyoruz artık.

En çok da babamı seviyorum.

"Gecemin üzgün çiçeği sen, yavrum
Dargın yüzünü görebilsem, yavrum
Babalar daha çok görebilsin diyedir çocuklarını
Tutsaksam şimdi ve sana hasretsem, yavrum'

Ankara'83

Kitlelerin yönlendirilmesine ilişkin bir kaç saptama

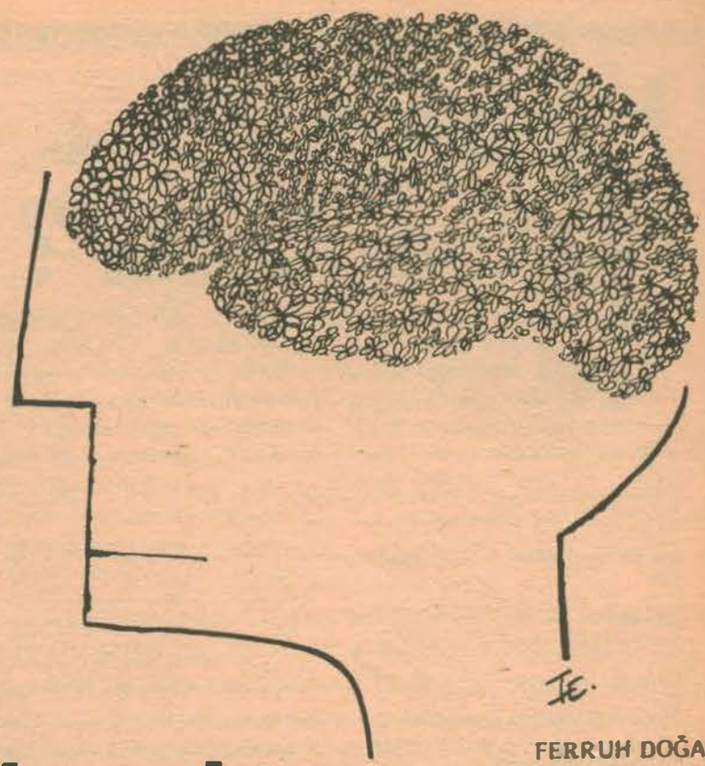

FERRUH DOĞAN

Sinan Sönmez

1984'ün "Orwell yılı" olarak büyük patırtı yarattığı ve Orwell'in iyi sattığı bugünlerde, birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de emeklerini satarak geçimlerini sağlamaya çalışan geniş kitlelerin tam anlamıyla bir "Orwell yılı" yaşadıklarını söyleyebiliriz. Fakirleşme sürecinin hızlandığı bir dönemde kitleler üretilen bazı değer yargıları ile şaşkına döndürülmekte, programlanmaktadır. Çok iyi bildiğimiz "size de çıkabilir", "eskisini atın yenisini alın", vb., bir yığın reklam sloganlarının arkasında bulunan, aşılanmak istenen yaşam felsefesi gene bir sloganla açıklanabilir: "köşeyi dönmek"(!) Profesör Miroglio'nun deyişiyle "uçsuz bucaksız bir değerler halkası çevremizi sarmış bulunuyor. Hemen hemen göz kamaştırıcı bir hali var"[1].

Bireysel değer yargıları toplumdan kopuk olarak oluşmamaktadır. İnsanda toplumsal ilişkilerin bütünleştiğini ileri sürebiliriz. Herhangi bir toplumdaki üretim ilişkileri, egemen üretim tarzı değer yargılarının oluşmasında belirleyici olmaktadır. Gene belirtmekte yarar var; değer yargılarının oluşması ve değişmesi kolaylıkla gerçekleşmemekte, bir süreç gerekli olmaktadır. Ancak bu süreci doğal bir evrim olarak görmemek gerekiyor. Nitekim toplumdaki katmanların farklı değer yargılarına sahip olduklarını yadsıyamayız. Ne var ki, paylaşımı yönlendiren katmanın veya grupların, sistemin işlerliğinin sağlanmasıve yeni yönelimlerin, iktisat politikalarının "başarısı" için toplumun üretim mekanizmasını çalıştıran, sermaye birikiminde temeli oluşturan geniş tabanı denetlemesi gerekmektedir. Bu denetimlerin en akılcı ve bu ölçüde de etkin olanı ise gerekli değer kalıplarını üretmek, yaygınlaştırmak ve böylelikle kitleleri yönlendirmektir. Latin Amerika örneğini veren İngrid Sarti "sistemin y 'en üretilme gereksinimlerinin s e baskıcı önlemlerle karşılanan cağını da göstermiştir. Başka deyişle, yasaklamalar, sansür veya susturma tek başına yeterli olmamaktadır. Bugün egemen ideolojiyi benimseyecek düşünceler oluşturmak veya düşünceleri bu yapıyı benimsemeye hazır hale getirmek her zamankinden daha fazla gerekli görülmektedir"[2] diyor. Gerçekten de Latin Amerika ülkeleri bu konuda sayısız örnekler veriyor. Şili'de şarabın ekmekten çok daha düşük fiyatla satılması, en uzak yörelere elektrik götürülerek, mutlaka her konutta bir televizyon alıcısının bulunmasının sağlanması son derece anlamlı örneklerdir. Sorun yalnızca azgelişmiş ülkelere özgü değil. Gelişmiş ülkelerde de aynı sorunlarla karşılaşıyoruz. Örneğin bir "tüketim toplumu" kavramı istenildiği gibi, koşullara bağlı olarak kullanılıyor. Bu genel çerçevede bazı temel kavramların, kategorilerin de değiştirildiğini, saptırıldığını ve yaratılan kavram kargaşasında "seçeneksiz" çözümlerin kitlelere sunulduğunu görüyoruz. Toplumumuzda akılcı biryöntem kullanılarak düşük ve orta gelirli katmanlara ve de aydınlara istem ve özlemlerinin ancak var olan politikayla karşılanabileceği iletiliyor. Yaşam düzeyinin yükselmesinin ve düşünce özgürlüğünün "serbest piyasa ekonomisi"nin yerleşmesi ve tam olarak işlemesiyle olanaklı olduğu ileri sürülüyor ve böylelikle "göz kamaştırıcı" bir tablo oluşturulmaya çalışılıyor.

Tabloda çerçeveyi serbest piyasa ekonomisi oluşturuyor. Resime baktığımız zaman tam rekabet yoluyla ekonomideki "doğal yasalar" ın işlemesi motifini görüyoruz. Bu bağlamda serbest faiz, serbest kur, serbest fiyat politikalarının izleneceği ve yeni bir örgütlenmeye gidilerek "zihniyet değişikliği"nin gerçekleştirileceği ileri sürülüyor. Böylelikle tekelleşme ortadan kalkacak, rantlara engel olunacak, kitlelerin tasarrufları değerlendirilecek, yatırımların iç finansman kaynakları elde edilecek, dışsatım artacak, serbest ithalatla tüketicilerkorunacak, itibarı artan ülkeye bol miktarda kredi akacak,... Kaba hatlarıyla çizilen tablo bu...

Bu kavramların ayrıntılı açıklamasına girmeyeceğiz. Yalnız burada belirtilmesi gerekli olan nokta modelin hiç özgün olmadığı, geleneksel "istikrar reçetesi" niteliğine sahip olduğu ve defalarca çeşitli yayın organlarında, söyleşilerde belirtildiği gibi Chicago Okulu'nun damgasını taşıdığı. Bu çok iyi bilinen bir nokta. Burada vurgulamak istediğimiz ise söz konusu model çerçevesinde temelkavramların, olguların isteğe bağlı olarak modele uygun biçimde yorumlanması ve çok önemli bulanıklıkların yaratılmasıdır. En anlamlı olanlardan bir tanesi de KİT'lerin konumunun bulandırılmasıdır. KİT'ler sürekli boy hedefi gösterilmektedir[3]

1980 önceside, TÜSİAD ekonominin içinde bulunduğu açmazı gazete ilanlarıyla hem halkımıza hem de yabancı kamuoyuna açıklarken suçluyu da buluvermişti: KİT'ler. Gene gündemde KİT'ler vardır. Oysa bu kuruluşlara ilişkin bir yargıda bulunulurken ülkemizdeki ağır sanayinin temelinin kamu kesimi tarafından atıldığını ve özel kesime kaynak aktarımının KİT'ler tarafından sağlandığını unutmamak gerekiyor. KİT'leri sürekli eleştirenlere kendilerine sağlanan bunca desteğe, kaynak aktarımına karşın ne yaptıklarını sormak gerekiyor. Sorun yalnızca kamu işletmelerine özgü değil. Fakat tek yanlı yorumlar yapıldıkça kitleler "bütünü" yakalayamıyor.

İşin en ilginç yanı ise uygulanan modeli eleştirenlerden büyük bir bölümünün "seçeneksizlik" savını güçlendirmeleri. Nasıl mı? Bilinen çok eski bir yöntemle: Çizilen model çerçevesinde çözümler arayarak. Modelin içindeki teknik ayrıntılarla uğraşılıyor. Sonuçta dört bir taraftan yükselen sesleri duyuyoruz: "seçenek gösterin"(!) Doğal olarak faiz, sübvansiyon, dışsatım, vb., konularda tartışma olması kaçınılmazdır. Fakat temelde tartışılması gereken bütünün parçaları değil, bütündür. Bu bütün ise çok farklı koşulları gerektirmektedir. Seçenek farklı koşullarda aranmalıdır. Aranılan seçenek model yalnızca bilgisayardan çıkmayacaktır. Uygulanan çok değişkenli modeldeki değişkenlerden bazılarına yalnızca farklı değerler verilmesi gibi bir yöntem sonuçta var olan modelin doğrulanmasını sağlar. Buna çok fazla örnek vermek olanaklı. Nitekim bu tür yazılara bir örnek olarak Cumhuriyet gazetesindeki (26 Nisan 1984) "Arjantin İMF'ye rest çekmeyi göze alamadı" başlıklı haber-yorum son derece önem taşıyor. Arjantin'in borç sorununa ilişkin gelişmeler anlatıldıktan sonra çok düşündürücü bir yorumla yazı sonuçlanıyor: "IMF'ye verilen bu sözler Türk kamuoyunun hiç de yabancısı değildi. Arjantin'in sürmekte olan ilginç deneyimi, iktidarların eğilimi ve niyeti ne olursa olsun, elindeki kozlar ne denli güçlü olursa olsun, azgın enflasyonu kontrol altına almak isteyen bir borçlu ülkenin IMF reçetesi dışına çıkmasının ne kadar zor olduğunu gösteriyordu". Kıssadan hisse: "IMF'siz yaşanmaz"(!) Bu durumda borçlu ülkelerinve genelde azgelişmiş ülkelerin "kaderci" bir tavırla mı hareket etmeleri gerekiyor? Bunun açık seçik anlamı "seçeneksizlik"tir. Vurgulamak istediğimiz üzere eğer seçenek koşullarının farklı olduğu görülmezse bu tür öyküleri daha uzun süre dinlemek kaçınılmaz oluyor. Diğer bir deyişle, Bilsay Kuruç'un da belirtmiş olduğu gibi "..., yürürlükteki gündemi aşmak, yeni ekonomi modelleri üretmekten daha öncelikli ve daha düşünmeye değer bir iş sayılır. Bu gündem içinde kalındıkça, kimlik bakımından kimsenin kimseden pek farkı yoktur; ancak ekonomik gündemi aşarak dışına çıkıldığı ölçüde fark anlaşılabilir (Yeni Gündem, 1-15 Mayıs 1984).

Yürürlükteki modele uygun olarak kavramların güdümlü yorumlanması kitleleri programlamaya yöneliktir. Oluşturulan çerçeve yüksek gelirli katmanlar için gerçekten "göz kamaştırıcı"dır. Bu açıdan ne olduğu uzun süre tartışılan arabesk bir "kavram" olan "orta direk" ancak ve ancak modeli ayakta tutmaya çalışan kesimler için kullanılabilir. Modelinüzerlerine bir yük olarak bindiği düşük gelirli kesimler ise dönmek için daha çok fazla köşelerin bulunduğunu veya özlemle beklenilen köşenin "piyango bileti"nin arkasında bulunduğunu giderek daha yakından göreceklerdir. ●

1. A. Miroglio, Halkların Psikolojisi, çev. S. Tirya ioğlu, Varlı yay., Aralık 1973, s. 182.
2. İ.Sarti, "İletişim ve Kültürel Bağımlılık: Yanlış Bir Kavram", Kitle İletişiminde Temel Yaklaşımlar, der. K. Alemdar, R.Kaya, Savaş yay., Eylül 1983, s. 139.
3. S.Sönmez, "24 Oca Kararları ve Kavram Bulanıklığı", Bilim ve Sanat, no: 37, Oca 1984.

Fiyatlar Neden Artar?

Tunç Tayanç

İktisatça kibar (!) bir dildir. Giderek de daha kibarlaşmaktadır. Bir zamanların "gelişmemiş" ülkeleri, zamanla "az gelişmiş", sonra "gelişmekte olan" niye oldular ki? Aynı şey "fiat artışı", "zam" gibi sevimsiz sözcükler için de geçerli. "Fiat ayarlaması" bu sevimsiz sözcüklerin yerine konmasaya çalışılıyor. Nasıl, "devalüasyon" gibi bilimsel, "paranın değerinin düşmesi" gibi avam sözcüklerin yerini de "kur ayarlaması" aldıysa, aynen öyle...

Ama bazı şeyler, nedenli kibar (!) anlatılmaya çalışılsa da, özünü yitirmiyor. Örneğin son ayların -yoksa yılların mı?- güncel konusunu ele alalım: "Zam".

Bir malın, hizmetin fiyatı neden artırılır? Önce, bu sorunun yanıtına bakmak gerekir.

Her malın, hizmetin üretilebilmesi için bazı harcamaların yapılması söz konusudur. Başka mallar, hizmetler kullanılır, ortaya çık daha başka bir mal, hizmet çıkar.

Örneğin bir yayınevini alalım. Yayınladığı kitapların fiyatını neden artırır, bakalım.

Nedir bir kitabın üretiminde kullanılan girdiler? Önce yazı var. Yazar tarafından yazılan/çevrilen şiir, öykü, roman, vb. Yaptığı işten ötürü yazara ödenecek bir ücret söz konusu. Sonra, yazılan ürünün dizilmesi, düzeltilmesi, basılması var. Bu arada kağıt kullanılacak. Kitabın kapağı için grafik düzenleme gerekli. Kapak kartonu bir başka gider kapısı. Kitap ortaya çıkınca da dağıtımı yapılacak, tanıtımı yapılacak. Bunlar da ayrı ayrı gider kalemleri. Yayıncı, bütün bunları dikkate alarak saptayacak kapak fiyatını. Kapak fiyatı ile kitabın "kitap" olması için yapılan tüm harcamalar arasındaki fark da yayıncının kârı olacak.

Bu süreci, kabaca da olsa, üretilen bütün mal ve hizmetlere genişletmek mümkün. Diyelim ki, yayınevi kitabın kısa süre içinde tükendiğini görme sevincini yaşadı ve kitabın ikinci baskısını yapmaya yöneldi. Burada birkaç farklı senaryo söz konusu olabilir. Birincisi, gerçek yaşamda, hele Türkiye'de pek rastlanmayan, kitabın üretilmesi için yapılması gereken harcamaların hiçbirinde herhangi bir fiyat değişikliği olmamıştır. Ama yayıncı, kitabın iyi sattığını gördüğünden -ya da başka nedenlerden- kârını artırmayı kafasına koymuş, kitabın yeni fiyatını artırmıştır.

İkincisi, yukarıdaki senaryonun öteki ucu. Kitabın üretilmesi için gerekli mal ve hizmetlere ödenecek fiyatlar öylesine artmıştır ki, yayınevinin kitabı basması ve kolayca alınabilir bir kapak fiyatı koyarak piyasaya sunması ve satması mümkün olmaktan çıkmıştır. Yayıncıya düşen, faaliyetine ara vermek ya da dükkanı biran önce kapamaktır.

Üçüncüsü -ki, gerçek yaşamda, hele Türkiye'de en çok buna rastlanır, -ise, kitabın maliyet unsurlarında fiyat artışları olmuş olmasıdır. Örneğin yazar, kitabının iyi sattığını gördüğünden telif hakkını artırmıştır; ithal edilen matbaa mürekkebinin fiyatı, liranın yabancı paralar karşısındaki değer yitirmesi sonucu ya da ithal edilen firma satış fiyatını artırdığından, artmıştır; kağıt yeterince üretilmediğinden, birtakım açıkgözlere durup dururken para kazanma olanağı doğmuş, karaborsada kağıt fiyatları yükselmiştir; basımevinde çalışan işçilerin ücretleri Yüksek Hakem Kurulu'nca münasip bir miktar artırılmış ya da asgari ücret yeniden belirlenmiştir.. Öylesine çok değişken söz konusu olabilir ki, hepsini sıralamak gereksiz.

Yayınevi için iki seçenek vardır: Ya kâr oranını aynı tutmayı amaçlayarak, fiyat değişikliklerine göre kapak fiyatını yeniden belirleyecektir ya da -bu da pek rastlanan bir olay değildir- kâr oranının düşmesine razı olarak kapak fiyatını değiştirmeyecektir.

Bir dördüncü senaryo daha vardır. Kitabın maliyeti ile doğrudan doğruya bir ilgisi olmadığı halde, kitabın kapak fiyatı artar. Yayınevi işlerini büyütmeye karar vermiştir. Yatırım yapacak, ayda iki yerine on kitap yayınlayacak ya da ansiklopedi çıkartacaktır; kendi basımevini, dağıtım örgütünü kuracaktır; daha çok eleman çalıştıracaktır.. Bunları yapmak için de sermaye birikiminin hızlandırılması gerekir. Ne olacak? Yayınlanan kitapların kapaklarındaki fiyatlar yükselecektir.

Görüldüğü üzere, fiyat artışlarına yol açan birçok etmen ve farklı farklı senaryolar söz konusu. Ne yaparsınız ki, piyasa mekanizması böyle çalışıyor. Bilenler bilir, eskiden -belki de bir yerlerde hâlâ yayınlanıyordur- "İster İnan, İster İnanma" diye bir dizi yayınlanırdı, acaip olayları anlatan. Bir malın, hizmetin fiyatının düşmesi, koşullar verili iken, tam "İster İnan, İster İnanma"lık artık...

Peki, bu fiyat artışları nereye kadar sürecek? diye soranlar çıkacak, kuşkusuz. Haklıdırlar da... Ama bu sorunun yanıtı, ayrı bir yazıya konu olacak genişlikte.

Bu suçun sorumluları kimler?

Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kampüsü'nde, Mayıs ayının ikinci haftasının içinde, ağır bir suç işlendi. ODTÜ Kimya Bölümü öğrencisi bir genç, Beytepe Kampüsü nizamiye kapısında, kimliğini almak için indiği otobüsü kaçırdıktan sonra, arkadan gelen bir başka otobüsün çarpması sonucu, demir parmaklıklara sıkışarak, feci bir biçimde öldü. Bu suç 10 Mayıs günü işlendi. 1960 doğumlu, **Melih Yurttutan** adlı genç, bir arkadaşını görmek için Beytepe Kampüsü'ne gelmişti ve bir başka okulun öğrencisi olduğu için öğrenci kimliğini yanında taşımamak, nizamiye kapısında bırakmak zorundaydı. Ancak bir otobüsün rahatça geçebileceği genişlikteki nizamiyede inerek, dönüşte elbette alacaktı kimliğini.. Ama, öğrencilerin yaşamını her zaman hiçe sayan, önündeki kalabalığı aldırmayan otobüs şirketinden kurtulabilirse. Melih Yurttutan kurtulamadı; onu yitirdik. Ne var ki, bu suç ilk kez işlenmiyordu. Benzeri kazalar daha önce de yaşanmıştı ve daha önce de genç insanlar yaşamını yitirmiş ya da yaralanmış, sakat kalmıştı. Kimdir bu suçların gerçek faili? Bu sorunun yanıtı artık verilmelidir. Hacettepe Üniversitesi yetkililerinin, şu soruları yanıtlamasını bekliyoruz:

- Melih Yurttutan'ın trafik komisyonu bilirkişi raporu tarafından 6/8 kusurlu bulunması, sizleri rahatlatıyor mu?
- Bu kazaların sorumlusu, eğitimsiz şoförler mi?
- 1980 öncesinde de ihaleyle özel şirketlere verilen öğrenci servislerindeki otobüs sayısı, 1980'den sonra neden azaltıldı?
- Beytepe Kampüsü öğrenci servisleri neden ihaleyle özel şirketlere veriliyor?
- Bu ihalelerde kimler, ne kazanıyor?
- Öğrenci servislerinin üniversite tarafından yapılması, daha mı pahalıya maloluyor?
- Kimdir bu suçların sorumlusu?
- Ve bu suçların gerçek adı nedir?...

• yarın

GELECEK SAYILARIMIZDA...

Okurlarımızın yakından tanıdığı Şilili sürgün sanatçı **ROLANDO PERES** ile Gürkan Uçkan'ın "Yarın" için hazırladığı yazı, konuşma ve resimler.

o

Nikaragua Devrimi ve Sağlık A. Tufan Aydın

o

Amerikan Zenci Şiirleri Kemal Dunnaz'ın türkçesiyle

o

Orhan Kemal'in İşçi Öyküleri Kemal Sülker

o

Ünlü İsveçli Yönetmen INGMAR BERGMAN'la konuşmalar ve yönetmen üstüne yazılar

o

Arabesk Sanatının Özellikleri Afşar Timuçin

o

Atahualpa Yupanqui'den şiirler Engin Beksaç'ın İspanyolcadan çevirisiyle

Öğrenci yurdu mu,

toplama kampı mı?

Üniversite gençliğinin gözden kaçırılmayacak bir bölümü de yurtlarda yaşıyor. Aslında, "yaşamını idame ettiriyor" demek daha doğru olur. Büyük bölümü Kredi ve Yurtlar Kurumu'na bağlı olan bu yurtlar, dışardan bakıldığında eni konu barınılası yerler gibi görünür. Sokaktaki insan, devletin gençlerimize ne denli iyi olanaklar için seferberolduğunudüşünür. Yurda girme olanağı bulamayan öğrenci, yurtta kalan öğrenciye başlangıçta gıpta ile bakar. Pekçok arkadaşını eleyerek yurda giren öğrenci ise, haline şükreder. Sokakta kalmaktansa, yurtta kalmak iyidir!

Gelin görün ki, işin aslı, astarın altındaki sonradan anlaşılır. Sonradan, içi beni dışı seni yakar. Dışardan bakıldığında sorunsuz gibi görünen yurtlarda barınan öğrenciler, artık aynı kanıda değildirler. Çünkü yurtlar, özetle, insanca yaşanan yerler değildir. Temel yasalarla koruma altına alınan en vazgeçilmez kişi hak ve özgürlükleri, yurt yönetimlerince pervasızca çiğnenir. Öğrencilerin her türlü davranışı üstünde bir çift göz vardır; yönetimin eli enselerindedir. Öğrencilerin tüm günlük yaşantıları üstündeki bu yasadışı baskılar, yurtlarda neredeyse yasallaştırılmıştır. Bu durumun değişmesi, yurtlardaki yaşam koşullarının normalleştirilmesi, yurtların insanca yaşanılan yerlere dönüştürülmesi gerekir.

Dergimizin İzmir Bürosu'ndan arkadaşlarımızın kendisiyle konuştuğu, İzmir Bornova Yurdu'na "yaşamaya çalışan" arkadaşımızın söylediklerini biz ibretle okuduk. Söylediklerinden bazılarını spotlar biçiminde öne çıkartmayı düşündük ama, hangisini çıkartacağımıza karar veremedik. Konuşmanın her satırında çarpıcı bir başka sorun var.

Yarın için yurtlar önemli. Yurtlar, içinde binlerce öğrenci, binlerce sorunla birlikte yaşadığı için önemli. Biz şimdilik, gelecek öğrenim döneminde, yurtlardaki baskılara son verilmesi ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi için açmaya hazırlandığımız kampanyaya doğru küçük adımlar atıyoruz.

□ Yurdun genel yapısı ve yaşam koşulları hakkında bizi bilgilendirir misin?

■ Öncelikle giriş ve çıkış saatlerimizden sözedeyim. Yurtta kalan bir öğrenci en geç sabah saat 10'da odasını terketmek zorunda. Öğleden sonra saat 3'e kadar odasına girmesi yasaktır. Her sabah öğrencilerin yurdu terketmesi için anons yapılır. Bu uygulama, o saatler arasında dersi olmayan, sınavı olduğu için çalışmak zorunda olan ya da hasta olan öğrencilerin o kadar saat dışarda ne yapacağı sorusunu akla getiriyor. Tek çözüm kahve ve kantinler.

Ayrı bir sorun da akşam yurda en geç dönüş saati. Gündüz öğrencileri yurda sokmamak için elinden geleni yapan yönetim, akşam erkekler için 23.30, kızlar için 21.30'dan sonra gelene katı uygulamalar öngörüyor. Bir dönem son giriş saati geçici olarak 20.30'a kadar indirilmişti. Bu konuda bir örnek, saat 20.35'de gelen bir arkadaşın yurda sokulmak istenmemesidir. Böyle bir durumda arkadaşımızın nerede kalacağı sorusu geliyor akla. Ayrıca bu arkadaşın, görevli memurla içeriye girmek için tartışması sonucu, "memura hakaret"ten mahkemeye verilmesi ve yurtla ilişiğinin kesilme olasılığının ortaya çıkması da cabası. Anlayamadığınız bir konu da erkeklerle kızlar için neden ayrı saatler uygulandığı!...

□ Peki, odalarınızın durumu nasıl?

■ Bu da sözedilmesi gereken ayrı bir konu. Her oda genellikle altı kişilik. Kışın pencere ve kapılar da kapandığından ve yeterli havalandırma olmadığından, deyim yerindeyse odalar "ağıl" gibi oluyor. Öğrencilerin kıpırdanacak hali kalmıyor.

Yönetimin düzenlilik anlayışı da oldukça ilginç. Odada öğrencilere ait herhangi bir eşya bırakılmasına izin yok. Örneğin, arkada bırakılan ayakkabılar on-on beş gün "hapsedilebiliyor" ya da çöpe atılabiliyor. Tabi bu "suçları" işleyen öğrencilerin ihtar almaları oldukça sık rastlanan olaylardan. Üçüncü ihtarda öğrencinin yurttan atıldığını belirteyim.

Ayrıca odalarda vazoyla çiçek bulundurmanın yasak olduğunu söylemekte de yarar var.

Dolaplar da ayrı bir sorun. Her dolaba iki anahtar yaptırılmak zorunda. Bunlardan biri yönetime verilirken, ancak diğerinin öğrencide kalmasına "izin veriliyor".

□ Verimli bir biçimde ders çalışabiliyor musunuz?

■ Biliyorsunuz, YÖK üniversitelerin kapasitelerini normalin üzerinde artırdı. Bu yalnızca okullar için değil, yurtlar için de sorun. Yurtlardaki bu artış, odalardaki öğrenci sayısına ve çalışma odalarındaki kalabalığa yansıyor. Sınav dönemlerinde

kuşkusuz YÖK'den sonra her dönem sınav dönemi oldu- çalışma odalarında gürültü ve kalabalıktan çalışmaya olanak kalmıyor. Ayrıca kışın kaloriferlerin gece yanmaması sonucu, battaniyelerle ders çalışıyoruz. Gerçi kaloriferler bütün gün yanıyor ama, gündüz yurtta olmadığımızdan bu nimetten yararlanamıyoruz.

Genellikle çalışma odalarında bir tek ampul var. Solgun sarı ışıklı odalara öğrenciler bir ikinci ampüllü ceplerindeki parayla takmaya kalkarlarsa, bu sökülüyor. Bazen ampul yanıyor ve oda 15-20 gün "iptal ediliyor". Yurtta kalan öğrenciler arasında yaygın bir söz var: Yurtta kalan öğrencinin okuma süresi en az bir yıl uzar." Bu söz durumu özetliyor sanırım.

□ Yurdun yemek sistemi nasıl işliyor?

■ Kantin ve yemekhane aynı yerlerde olup özel şahısça işletiliyor. Doğaldır ki, kâr unsuru önplana geçiyor. Kuşkusuz, yüzlerce öğrencinin yaşadığı ve yemek için başka seçenek olmayan yurtta böylesi bir işletme tatlı karlar getirir. Ancak öğrencilerin beslenme gereksiniminin böylesine kâr konusu yapılması hakkında yönetim ne düşünüyor, bilemiyorum. Eskiden ucuz yemek varken, yurt yemekhanesinin olması ve şimdi bu uygulamadan cayılması, özel işletme uygulamasının inatla sürdürülmesi, öğrencilerde bu karların nereye gittiği konusunda kuşkular uyandırıyor. Bundan başka yemeklerin azlığı, kötülüğü ve pisliği de sözedilmesi gereken konular.

□ Yurtlardaki sanatsal, kültürel etkinlikler ne durumda?

■ Şu anda halkoyunları, halk müziği, sanat müziği, pop müziği çalışmaları sürüyor. Ayrıca spor takımları da oluştu. Bunların genel özelliği her isteyenin değil, ancak bu işlere "yetenekli" kişilerin çalışmalara kabul edilmeleri ve sayının sınırlı tutulması. Bu gruplar da yalnızca özel günler için çalışma yapıyorlar. Bir bakanlık görevlisinin gelmesi, bir anıtın açılması gibi. Bu bana ters geliyor. Bence bu tür etkinlikler öğrenciler içindir. Öğrencilerin insiyatifinde olmalıdır ve her isteyen çalışabilmelidir.

Unutmadan... Yeni bir spor etkinliği tezgahlanıyor yurtta: "Çarp sporu"! Bu "spor" yurtta yaygınlaştırılmaya çalışılıyor. Olaydaki şiddet öğesi, yıkıcılığı bir yana, öğreticileri apayrı bir konu. Öğrencilere, "ne bir Japon gibi ne bir Çinli gibi, Bir Türk gibi dövüşülmesi" öğretilecekmiş. Üstüne üstlük, çalışma yerinin geçmişte aşırı sağ partiye yakın kişilerin toplanma yerine dönme tehlikesi var. Müdürümüzün de bu "barışçı" sporu bu denli sevmesi ve yaygınlaştırmaya çalışması da pek şaşırtmıyor bizi artık.

□ Sağlık önlemleri hakkında neler söyleyebilirsin?

■ Ne diyeyim! En ufak bir rahatsızlıkta dahi müdahale edecek bir doktor yok. Bir tane sağlık memurumuz varmış. Ama kendisine henüz erişemedik. Sağolsunlar, tıp öğrencileri, hemşirelik öğrencileri bir şeyler becenneye çalışıyorlar. Tıp öğrencileri de 4 bin kişiyebir doktor bile düşmeyen bir yerde çalışarak zorunlu hizmete alışıyorlar.

□ Sorunlarınızı yurt yönetimine yansıtma olanağınız var mı?

■ Geçen yıl yurt öğrenci temsilciliği vardı. Müdürümüzün birtakım öğrencileri özellikle seçtinnekte diretmesine rağmen, sınırlı da olsa yararlı oluyordu. Bu yıl temsilcilik kaldırıldı. "Neden kaldırıldı?" diye soracaksınız. Ama biz yurttan atılmayı göze alamadığımızdan soramadık. Bu yıl müdür "aylık dert dinleme toplantıları" koydu. Her bloktan 10 kişi katılıyor. Giden öğrenciler gitmek isteyenler değil, blok memurunca seçilenler. Toplantılarda bazı yurt görevlileri de bulunuyor. Öğrenciler kantine kedi gimiesinden daha ciddi sorunlardan sözettiler mi, hemen mimleniyorlar. Sanırım bu önlemler bile yeterli gelmedi ki, iki toplantıdan sonra bir üçüncüsü hala yapılmadı. Göstermelik de olsa, böylesi toplantıların bizlerin çabasıyla yararlı olabileceği kanısındayım.

Bence her yaptırımın tehditle uygulandığı yurtta geleceği simgeleyen biz gençler, daha baştan suça adayız. Belirli saat sınırlarında giivence altına alındığınız belirtiliyor. Ama cezayla birlikte giden yaptırımlara bakılırsa, bizim mi tehlikelere karşı, yoksa yurt yönetiminin mi bize karşı korındığı bulanık.

□ Söyleşimize katıldığın için teşekkürler. ●

GENİŞ BİR KONSER PROGRAMI

Onikincisi 20 Haziran-15 Temmuz tarihleri arasında gerçekleşecek olan Uluslararası İstanbul Festivali izleyicilere zengin bir program sunacak.

12. İstanbul Festivali 20 Haziran akşamı Atatürk Kültür Merkezi'nde Christian Mandeal yönetimindeki Romen Cluj-Napoca Devlet Filarmoni Orkestrası ve piyanist Ayşegül Sarıca'nın seslendireceği Schumann'ın piyano konçertosu, Brückner'in 4. Senfonisi ve Enescu'nun preludünden oluşan bir programla açılacak.

12. Festivalin önemli olaylarından biri, ilk Bizans kilisesi olan Aya İrini'de Guiseppe Verdi'nin ünlü "Requiem"inin seslendirilmesi olacak. Sanatın dinsel boyutları aşan evrenselliğini kanıtlayacak bu konserde Çek soprano Benaçkova, İtalyan tenor Fsischello, mezzo soprano Işın Güner, bas Atilla Manizade ve 90 kişilik Frankfurter Kantorei korosuna Romen Cluj-Napoca Devlet Filarmoni Orkestrası eşlik edecek.

Festivalde yeralan bir başka ünlü orkestra, 1795 yılında kurulmuş olan ve Hollanda'nın ilk senfoni orkestrası olan Utrecht Senfoni Orkestrası. 29 ve 30 Haziran'da şef Hubert Soudant yönetiminde piyanist Jan Gruithuijzen'e eşlik edecek orkestra, Saint-Seans, Brahms ve Schumann gibi ünlü besteciler ve ünlü yorumcu ve şeflerle çalışmış

ODA MÜZİĞİ KONSERLERİ

Festivalin odak noktası olan Oda Müziğinde, iki konserle Aya İrini'de sahneye çıkacak Paillard Oda Orkestrası, kurucusu Jean François Paillard yönetiminde kemancı Gerard Jarry'ye eşlik edecek. 1935 yılında kurulan ve repertuarında daha çok 17. ve 18. yüzyıl bestecilerinin eserlerine yer veren orkestra, bugüne kadar ikibine yakın konser vermiş, 22 uluslararası ödül almış ve aralarında İgor Distrach'ın da bulunduğu ünlü solistlere eşlik etmiş.

Berlin Filarmoni Orkestrası üyelerinin oluşturduğu yaylı sazlar grubu "12 Çellist" AKM'deki konserlerinde sanatseverlere kendileri için Klengel tarafından bestelenmiş eserlerin ve Schumann, Ravel, Copland, Mussorgsky'den klasik parçaların yanı sıra, Villa-Lobos'tan seçilmiş modern yapıtlar da içeren bir program sunuyor.

Yine bir başka büyük orkestranın, Çek Filarmoni Orkestrası'nın üyelerinden oluşan ikinci bir yaylı sazlar grubu da "Smetana Dörtlüsü". Çekoslovak ulusal müziğinin yaratıcısı Bedrick Smetana'nın adını taşıyan topluluk 1 Temmuz'da Aya İrini'de vereceği konserde Richter, Smetana ve Janacek'in eserlerini seslendirecek.

Konserleri her yıl ilgiyle izlenen Şef Gürer Aykal yönetimindeki TRT Ankara Oda Orkestrası, 28 Haziran'da Aya İrini'de Suna Kan'a eşlik ederken, Mozart ve Schönberg'in eserlerini seslendirecek.

ALMAN KÜLTÜR BAKANI ORG ÇALACAK

Resitaller açısından da zengin bir program içeren festivaldeki konuk sanatçılardan biri de eski Alman Kültür Bakanı Hans Maier. Piyano ile başladığı müzik çalışmalarını orgla sürdüren ve 1970'li yıllarda Kültür Bakanlığı görevini yürüten Hans Maier, 12 Temmuz'da St.Antoine Kilisesinde yer alan org resitalinde Frescobaldi, Clerambault, Bach, Franck ve Alain'in eserlerinden oluşan bir program sunacak.

Dünya festivallerinin önde gelen ismi Fransız klavsenci Huguette Dreyfus'un 4 Temmuz'da Atatürk Kültür Merkezi'nde vereceği resitalde izleyiciler Rameau, Couperin, Bach ve Scarlatti'nin eserlerinden oluşan bir repertuarı izleme olanağını bulacaklar.

Piyanist Peter Katin ise, 9 Temmuz günü Atatürk Kültür Merkezi'nde vereceği Haydn, Beethoven, Debussy ve Brahms'ın eserlerinden oluşan bir programla izlenebilecek.

Festivaldeki çok yönlü sanatçılardan biri de Uto Ughi. Üstün yetenekli viyolonist, 6 Temmuz'da Aya İrini'de Heandel, Beethoven, Dvorak ve Sarasata'nın eserlerinden oluşan bir programla izlenecek. Sanatçılığının yanı sıra eski eser ve çevreyi koruma alanında da dünyaca ün yapmış olan Uto Ughi, Venedik'i kurtarma amacıyla kurulan "Venedi'ğe Saygı" festivalinin de düzenleyicilerinden.

Vokal müzikte Wolfgang Schaefer yönetimindeki Frankfurter Kantorei korosunun yanı sıra, bir diğer uluslararası üne sahip topluluğu, Sovyetler Birliği Kültür Bakanlığı Devlet Oda Korosu'nu Valeri Polyanski yönetiminde iki ayrı programla Aya İrini'de izleyeceğiz.

LEYLA GENCER / CHICK KOREA

Leyla Gencer, 2. ve 10. Uluslararası İstanbul Festivallerinden sonra bu yıl izleyicilere bir müzik şöleni sunacak. Leyla Gencer, Aya İrini'de piyanist Vincent Scalera ile birlikte vereceği resitalde Monteverdi'nin "La mia Turca" adlı eserinden başka Vivaldi, Rossini, Donizetti, Verdi, Bizet, Heandel, Carissimi, Spontini ve Beethoven'in yapıtlarından oluşan bir programla çıkıyor izleyicilerin karşısına.

Daha önceki festivallerde İstanbul Devlet Operası tarafından Topkapı Sarayı Avlusunda sahnelenen Mozart'ın ölümsüz eseri "Saraydan Kız Kaçırma", bu yıl da aynı tarihi dekor içinde sergilenecek.

Chick Korea adını programına katan Uluslararası İstanbul Festivali, pop ve caz müziğinde bu yıl bir aşama kaydediyor. Bunun yanı sıra flamenco cazın ustalarından Paco de Lucia ve Grubu, 6 Temmuz'da Açık Hava Tiyatrosu'nda, 7 Temmuz'da da AKM'de yer alacak iki ayrı konserle sahneye çıkacak.

Pop müzikte birçok ödüle sahip bir başka topluluk Macar Lokomotiv GT ve solist Klari Katona. Çağdaş rock ve "hard-rock" türünde müzik yapan topluluk, Beach Boys,

Uluslararası İstanbul Festivali 12 Yaşında

1

2

1. Rambert Balesi.
2. Tahiti Balesi.
3. Krasyanorsk.
4. Berlin Fil.

12 Viyolonselist.

Sinema Günleri '84 23 Nisan

Geçtiğimiz yıllarda İstanbul Festivali çerçevesinde yapılan özel film gösterileri ilk kez bu yıl başlamak üzere Uluslararası İstanbul Sinema Günleri adı altında ayrı bir gösteri birimi olarak 23 Nisan - 6 Mayıs tarihleri arasında İstanbul'da dört ayrı sinemada birden sunulan yoğun bir programla gerçekleştirildi. Giderek ilerde özgün bir sinema Şenliği haline gelmesi amaçlanan Sinema Günlerinde bu yıl 41 film gösterildi.

Federico Fellini, Michelangelo Antonioni, Joseph Losey, Jean-Luc Godard gibi yurdumuzda tanınmış yönetmenlerin en son yapıtlarına da yer veren Sinema Günleri daha çok ilk kez tanımak olanağını elde ettiğimiz Carmen Saura, Andrey Tarkovsky, Gleb Panfilov, Joris Ivens ve Mrinal Sen gibi çeşitli ulusların önemli yönetmenlerini sinemaseverlere sunmasıyla önemliydi.

Sinema Günler 84'de gösterilen önemli filmler arasında izleyici en çok Federico Fellini'nin Ve Gemi Gidiyor adlı yapıtına ilgi gösterdi. Hemen ardından İspanyol yönetmeni Carlos Saura'nın çok özgün birer anlatımı içeren Lorca'dan Kanlı Düğün ve Merimee'den Carmen uyarlamaları, gerek yapıtların güzelliği gerekse ulusal sinema kavramına getirdiği değişik ve özgün yaklaşımlarıyla büyük ilgi derledi. Brezilyalı yönetmen Hennano Penna'nın yapıtı Çavuş Getuilo demokratik düzene tam olarak geçememiş hemen tüm ülkelerde söz konusu olabilecek çok önemli bir olaya oldukça yetkin bir epik sinema anlatımıyla parmak basmasıyla dikkatleri çekti.

Sinema günlerindeki yapıtların hemen hepsi önemli ve belli bir düzeyin üzerindeydi. Bunun nedeni de bu toplu gösteri dizisinin bir yarışmalı şenlik değil de seçme filmlerden oluşan bir demet olarak düşünülmüş olmasıydı. Çoğu son yılların filimlerinden oluşan ancak önemli eski filmlerin de yer almış olduğu Uluslararası İstanbul Sinema Günleri 84' de beğeni toplayan diğer filmler Sovyet Gleb Panfilov'un Vassa ve Valentina adlı tiyatro uyarlamaları ve Francesco Rosi'nin Üç Kardeş, İsa Ebolide Durdu ve Lucky Luciane adlı yapıtları oldu. İlk kez filmlerini izlediğimiz Bengalli Mrinal

Faces gibi pop guruplarının katıldığı çeşitli festivallerde çalmış, Yamaha ve Split Festivallerinde ödüller almış, batının yakından tanıdığı bir isim.

YILDIZ SARAYI MABEYN DAİRESİ FESTİVALE AÇILIYOR

İstanbul Festivali'nin kazandırdığı alanların bir yenisi olan Yıldız Sarayı Büyük Mabeyn'de, tasavvuf ve klasik türk müziği konserleri yer alacak. Tasavvuf Müziği Topluluğunun 24, 26 ve 27 Haziran tarihlerinde vereceği konserlerde Dede Salih Efendi, Hacı Arif Bey ve IV. Murat'ın eserleri seslendirilecek.

Yine aynı salonda 25 Haziran'da konser verecek bir başka topluluk da, Rıza Rit yönetimindeki İstanbul Belediyesi Konservatuarı Klasik Türk Müziği Korosu.

TİYATRO GÖSTERİLERİ

İstanbul Festivali bu yıl tiyatro gösterileri açısından da geniş bir program içeriyor. Polonyalı ünlü yönetmen Joseph Szajna'nın kurduğu Stüdyo Tiyatrosu Temmuz ayında Rumelihisarı'nda üç gün, yine Szajna'nın yazıp yönettiği "Replika"yı sahneleyecek.

İstanbul Devlet Tiyatrosu, Ankara Sanat Tiyatrosu, İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatroları, Kent Oyuncuları, Mimar Sinan Üniversitesi Devlet Konservatuarı Tiyatro Bölümü, Hadi Çaman Yedi Tepe Oyuncuları, Ankara Üniversitesi Dil-Tarih Coğrafya Fakültesi Tiyatro Bölümü'nün yeraldığı tiyatro gösterileri Rumelihisarı, Atatürk Kültür Merkezi ve Venüs Tiyatrosu'nda izlenecek.

BALE VE DANS

Bale ve dans gösterilerinde, 1926 yılından bu yana varlığını sürdüren en eski İngiliz bale topluluğu olan Rambert Balesi, dört gün Atatürk Kültür Merkezi'nde sahneye çıkacak. Topluluk 18 dansçıdan oluşuyor.

İlgiyle izlenecek bir başka dans topluluğu da Büyük Tahiti Balesi. Fransız Polinezyasını oluşturan 130 adadaki üstün yetenekli sanatçılardan meydana gelen topluluk, Açık Hava Tiyatrosu'nda 4 gün sahneye çıkacak.

21 ve 22 Haziran'da Açık Hava Tiyatrosunda sahneye çıkacak Romen Fantasio Balesi, Chopin'in "Chopiniana", Drigo'nun "Pas de Deux", Enescu'nun "First Rhapsody", Bizet'nin "Carmen" ve Çaykovski'nin "Kuğu Gölü" balelerini sergileyecek.

Sovyetler Birliği Devlet Krasnoyarsk Halk Dansları Topluluğu ise Rus, Ukrayna, Belorus, Nenetz, Tuvintz halklarının danslarından oluşan oyunlarını sergilemek üzere 5 gün süreyle Açık Hava Tiyatrosu'nda sahneye çıkacak. Topluluğun sanat yönetmenliği ve koreografliğini Mihail Godenko yapıyor.

12. Uluslararası İstanbul Festivali bünyesinde, yukarda değinilen etkinliklerin yanı sıra, geleneksel gösterilerde Yıldız Sarayı Hasbahçe'de izlenebilecek Konya Turizm Derneği Semah Ekibi; Tacettin Diker ve Orhan Kurt'un Karagöz ve Kukla gösterileri; Nevzat Açıkgöz Ortaoyunu Topluluğunun "Tahir ile Zühre"; İbiş Tiyatrosunun "Mazi Kalbimde Bir Yaradır" oyunları sergilenecek.

SERGİLER

Festival boyunca Atatürk Kültür Merkezi fuaye ve sanat galerilerinde, Beyoğlu Devlet Güzel Sanatlar, Taksim Belediye, Urart ve Tabar Sanat galerilerinde, İstanbul Resim ve Heykel Müzesi Halil Dikmen Galerisi ve Şeker Ahmet Paşa Salonunda, İsosem-Odakule'de 13 sergi açılacak. ●

SİYASET NASIL YAPILIR

Gençliği aydınlatmak (!) amacıyla Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği tüketen (!) bazı kitapları yeniden bastırmıştır. Bunları ücretsiz olarak gençliğin hizmetine sunmuştur. Sözkonusu kitaplar:

— Dünya'da Komünist Darbeleri (Çev. Cevdat SAN).
— TKP'nin Kavgası (O. Zeki EFEOĞLU).
— Hedef TRT (Refik ÖZDEK)
— Bir Devin Düşüşü (İgor GOUZENKO).
— Komünizme Karşı En Tesirli Silah "Uyarıcı Yayın"dır. (Bu Silahı Kullanalım.) (Cevdet SA
— Milliyetçiler Korkmayınız Birleşiniz (Prof. Muharrem ERGİN).

Bilemiyoruz kitapların isimleri sizlerde neler uyandırdı? Bizce işin ilginç yanı, Anayasa'nın 135. maddesinin L fıkrasında belirlenen, kamu kuruluşları niteliğindeki meslek kuruluşlarının amaçları ve aynı maddenin 3. fıkrasındaki meslek kuruluşlarının bu amaçlar dışında faaliyet gösteremeyeceklerinin hükme bağlanmış oluşudur. Faaliyet yasaklarından biri de, "Siyasi Uğraş" yasağıdır. Hem de, Ziraat Meslek Kuruluşlarının üç başkanı, "Tütün taban fiyatı açıklandığında bazı eleştiriler yapmak ve meslek kuruluşlarının siyasetle uğraşamayacaklarına ilişkin yasalara aykırı hareket etmek"ten yargılanırken...

Şimdi soruyoruz, söz konusu birliğin amaçları arasında gençliği aydınlatmak için adı geçen kitapları basmak ve dağıtmak var mıdır? Yoksa bu yalnızca bir "iyi niyet" midir? Aslında bu, onlara tanınan siyaseti yönlendirme hakkının ufak bir parçası değil de nedir.

6 Mayıs tarihleri arasında yapıldı

Sen'in çok özgün bir anlatımla gerçekleştirmiş olduğu diyalektik sinema yapıtları Açlığın Peşinden ve Sıradan Bir Gün ne yazık ki, filmlerin geç gelmesi nedeniyle önceden ilan edilen günler dışında ancak birer seans gösterilebilindi. Çok önemli birer sinema yapıtı olan bu filmleri görenler oldukça şanslı.

Sinema Günlerindeki önemli bir etkinlik de Joris İvens'e saygı başlığında bu yaşayan en büyük belgesel film ustasının çeşitli uzunluktaki üç filminin yer aldığı bölümdü. Ne yazık ki, İvens filmlerinin içerdiği dünya görüşü nedeniyle olacak bu gösteriler için seçilen filmler otuza yakın çok önemli yapıtı olan ustanın gerçek değerini gösterecek düzeydeki yapıtlar değildiler; Sen Nehri Parise Rastladı dışında. 1957 Cannes Şenliğinde kısa filmler birinciliğini de alan bu yapıt insanda gerçek bir sinema tadı bırakıyor.

Şimdiye kadar hiç gönnemiş olduğumuz Filipin sineması L. Brocka Angela Marcado, ve Afrika'dan Yukarı Voltadan G. Kabore'nin Tanrının Bağışı adlı yapıtları da bize yepyeni sinema ülkelerini tanıttıkları için önemliydiler.

Türk sinemasının Süha Arın'ın Kulada Üç Gün ve Sami Şekeroğlu'nun Toprak Adamları adlı kısa ve Şerif Gören'in Dernan, Zeki Ökten'in Faize Hücum adlı yapıtlarıyla yer aldığı Sinema Günlerindeki filmlerin çoğunun tiyatro ya da roman uyarlaması olduğu dikkati çekiyordu. Gösteri yöneticileri bu durumu dikkate olarak olacak bir de Prof. Dr. Alim Şerif Onaran, Prof. Dr. Cevat Çapan, Haldun Taner, Atıf Yılmaz, Ali Özgentürk, Vecdi Sayar, Yavuzer Çetinkaya ve Vedat Türkali'nin katıldığı "Sahne Sanatları ve Sinema" adlı bir Seminer-Panel düzenlemişlerdi. Sahne Sanatları ve Sinema sorunu üzerine pek önemli bir şeyin söylenmediği ikibuçuk saatlik toplantı bir maraton koşusunu andıran ve yoğun bir programı içeren Uluslararası İstanbul Sinema Günleri 84 içinde bir çeşni olarak yeraldı.

Özellikleoldukça kısır geçen bu yılki ticari sinemalar repertuarı gözönüne alındığında Sinema ünleri 84 sinemaseverlerin bu yılki açlığını gideren bir maraton koşusuydu.

● yarın

ÜNİVERSİTEDE KÜLTÜR SANAT

Anadolu Üniversitesi Karikatür Kulübü Başkanı Atila Özer:

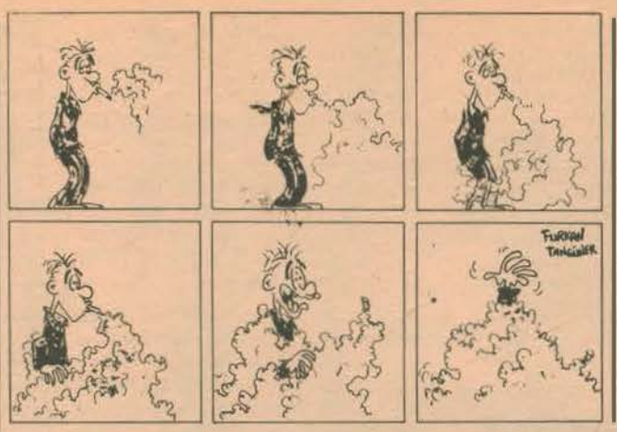

□ *Kulübünüz ve çalışmaları konusunda bilgi verir misiniz?*

■ Anadolu Üniversitesi Karikatür Kulübü 1983 yılında kurulmuştur. Kulüp; karikatürün bir sanat dalı olarak geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması ile bu alandan üniversitedeki eğitim ve öğretim çalışmalarından yararlanılmasını amaçlamaktadır.

Eğitim ve öğretim çalışmalarında karikatürden yararlanılması sanıyorum ilk kez bizim üniversitede gerçekleştirilmektedir. Bu önemli bir adımdır, Türk karikatürü için. Bugüne kadar çeşitli çevrelerce pek ciddiye alınmayan ve bir sanat dalı olarak görülmeyen karikatürün o sevimli ve çekici çizgilerinden alabildiğince yararlanıyoruz. İki yıldan beri Açıköğretim Fakültesi'nin televizyon yayınlarında ders aracı, anlatım aracı olarak başarı ile kullanılmaktadır.

Anadolu Üniversitesi Karikatür Kulübünde öğrencilerin ve çevrenin bu ciddi sanatı tanıma ve öğrenmeleri için çeşitli eğitim çalışmaları yapılmaktadır. Bugün tüm sanat dallarının eğitimi ve öğretimi örgün olarak yapılabilmektedir. O halde karikatür sanatının da eğitim-öğretimi gereklidir, düşüncesindeyiz. Köklü bir mizah geleneğine sahip ülkemizde böyle bir eğitimin gerekliliği konusunda bilimsel araştırma çalışmaları da yapılmaktadır. Esasen yurt dışında bazı üniversitelerde karikatür veya çizgi film öğretimi yapan bölümler vardır.

Yine karikatür tarihi ile ilgili araştırmalarda kullanılabilecek döküman ve belgeleri toplamaktayız. Bu konuda yurt içi ve yurt dışındaki kişi ve kuruluşlardan yardım istedik. Bu kuruluşlar yardımcı olmaktadır. Ayrıca Hıfzı Topuz'un da özel ilgisi bizi yüreklendirmektedir.

Günümüz sanatçılarının orijinal karikatürlerinden oluşacak bir kolleksiyon çalışmamız var. Bu çalışmamız sürmektedir. Şunu hemen belirteyim ki bu çalışmamıza yurt dışındaki sanatçılar daha çok ilgi göstermektedirler.

Karikatür sanatına ilişkin yerli ve yabancı yayınları içeren bir kitaplık oluşturmaktayız. Bu kitaplıkta dünyanın her yöresinde yapılan yarışmaların kataloglarından örnekler ve karikatür albümleri yeralmaktadır. Kitaplığımızı zenginleştirmek konusunda yazışmalarımız sürmektedir.

Gerek kendi üyelerimizin, gerekse diğer çizerlerin eserlerini sergilerle değerlendirmekteyiz. Geçen yıl İstanbul'lu sanatçıların oluşturduğu "ODAK Karikatürciiler Grubu"nun sergisi, Necmi Rıza Ayça ve Raşit Yakalı'nın karikatürleri ayrıca tüm üyelerimizin eserlerinden oluşan karma karikatür sergileri açılmıştır.

Ünlü Türk karikatüristi Cemal Nadir Güler'in 36. ölüm yıldönümünde üniversite öğrencilerine sanatçının yaşamı ve eserlerini konu alan bir slayt gösterisi düzenlenmiştir.

Karikatür sanatı ve sorunlarına ilişkin bir kitap yayınlama çalışmamız son aşamaya getirilmiştir.

Bir de "Açıköğretim" konulu karikatürler var. Açıköğretim Fakültesi öğretime açıldığından bu yana basın organlarında şu veya bu şekilde açıköğretimi konu alan karikatürler yeralmaktadır. Bu karikatürleri titizlikle izlemekteyiz. Daha şimdiden oldukça büyük miktarlara ulaşmıştır. Profesyonel çizerlerin çizdiği bu karikatürlerin orijinallerini üniversitemize bağışlamaları konusunda girişimlerimiz var. Yıl sonuna doğru bunları sergilemeyi planlamaktayız

□ *Açıköğretim öğrencileri ile çalışmalarınız nasıl oluyor?*

■ Siz de biliyorsunuz ki bizim diğer üniversitelerden farklı bir yanımız var. Öğrencilerimizin bir bölümüne uzaktan öğretim yöntemleriyle ulaşıyoruz. Bu öğrenciler Açıköğretim Fakültesi'nin yaygın bölüm öğrencileridir. Yüz yüze çalıştığımız öğrencileri bir araya getirip kulüp çalışmalarına dahil etmek kolay. Ancak, uzakta bulunan ve sayıları yaklaşık ellibin olan öğrenci ile iletişim kurmak, onların da bu çalışmalarımıza katılmalarını sağlamak konusu düşündürdü bizi. Bu iletişim için ayda bir yayınlanacak "ANADOLU" adlı bir gazete çıkarıldı. Bu gazetedeki 'karikatür köşesi' aracılığı ile ellibin öğrenci arasından karikatüre eğilimli olan ve bu konuda çalışma yapan arkadaşlarla tartışmalar yaptık. Kulübümüze karikatürlerini gönderdiler, eleştirileri gazetede yayınlandı. Bir süre sonra o kadar fazla karikatür birikti ki biz de şaşırdık.

Açıköğretim Fakültesi öğrencilerinin bu şekilde çalışmalarından meydana getirilen bir sergi, Cumhuriyetimizin kuruluşunun 60. yıldönümünü kutlama programlarına alınarak 1. 15 Kasım 1983 tarihleri arasında Ankara, İstanbul, İzmir, Adana, Eskişehir, Elazığ, Samsun ve Erzurum illerinde gerçekleştirilmiş büyük ilgi görmüştür

□ *Diğer üniversitelerle ilişkileriniz nasıl?*

■ Diğer üniversitelerdeki karikatür kulüpleri ile de iletişim kurma konusuna önem vermekteyiz. İstanbul Üniversitesi Karikatür kulübü, geçtiğimiz günlerde bir sergimizi kendi öğrencileri için Mediko-Sosyal Merkezinde sergiledi. Karadeniz Üniversitesi Karikatür Kolu ile de ilişkilerimiz sürmektedir. Açıköğretim öğrencileri sergisini Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde, Mimar Sinan Üniversitesi ve Marmara Üniversitesinde de açmış bulunmaktayız. Geçen yıl Erzurum Üniversitesi'nin düzenlediği 'alkollü içkiler ve uyuşturucu maddeler' konulu karikatür yarışmasında öğrencilerimizden Ekrem Borazan birincilik ödülü kazanmıştır.

□ *Öğrencilerin bu konuda sorunları var mı?*

■ Şimdilik tek sorun belli bir çalışma yerinin olmayışı. Ancak önümüzdeki yıl Üniversitemizde Uygulamalı Güzel Sanatlar Yüksek Okul öğretime açılacaktır. Bina inşaatları bitmek üzeredir. Orası devreye girince bu sorun da ortadan kalkmış olacaktır.

□ *Başka söyleyeceğiniz var mı?*

■ Yarın dergisinin kulübümüze gösterdiği ilgiden dolayı teşekkür ederiz.

AÜ TIP FAKÜLTESİ ŞENLİĞİ "BİR YARIŞMA DEĞİL, ŞENLİK HAVASI OLUŞTURMAYA ÇALIŞTIK..."

YARIN □ *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi olarak fakülte bünyesinde bir kültür ve sanat şenliği düzenlediniz. Şenlikten ve amaçlarınızdan sözeder misiniz?*

■ AÜTF'de birkaç yıldır sosyal etkinlik olarak fazla birşey gözlenmiyordu. Düzenli olarak yürüyen yalnızca Türk Sanat Müziği çalışmasıydı. Halk oyunları çalışmalarının varlığı söz konusu edilse bile, varlığından hiç kimsenin haberi yoktu. Geçen yıl özel çabalar sonucu resim ve halk müziği çalışmaları başlatılabildi.

Tüm bu küçük çalışmalar ve çabalar, bizi daha kapsamlı etkinlikler ortaya koyma yoluna itti. Çünkü, ancak bu sayede genç insanların birbirleriyle daha çok kaynaşmaları sağlanabilecek, ürünleri, çalışmaları değerlendirilebilecekti.

Şenliği 2-14 Mayıs tarihleri arasında fakültemiz bina ve salonlarında gerçekleştirdik. Türk halk müziği ve halk oyunları gösterileri, türk sanat müziği konserleri, pop-folk müzik konserleri, ayrıca karikatür ve resim sergileri şenlik etkinlikleri arasında yeraldı.

□ *İlgi nasıldı?*

■ Öncelikle şunu vurgulamamız gerek. Amacımız salt ders dışı zamanları değerlendirme düşüncesine dayanmıyordu. Asıl önemlisi genç insanların bir şeyler üretebilmeleri, ürettiklerini diğer insanlarla paylaşabilmeleri ve ortak bir çalışma için dayanışma gösterebilmeleriydi. Bu nedenle daha çok insanın -ge-

İzmir'de Bir Gençlik Şenliği

"KENDİMİZE SÜREKLİ BİR OTOSANSÜR UYGULADIK.."

11-13 Mayıs tarihlerinde İzmir'de bir gençlik şenliği gerçekleşti. Bu şenliğin belirleyici özelliği üniversite, halk eğitim merkezi ve fabrikalardan çok sayıdaki genci biraraya toplayabilmesiydi.

Şenliğin düzenleyicileri, açılış konuşmasında şunları söylediler:

"Ulusal kültürümüzü yozlaşmadan koruyabilmek, dahası geliştirip evrenselleştirebilmek için toplumun en geniş kesimlerinin bu gibi kültürel etkinliklere katılması gerektiğine inanıyoruz. İşte, şenliğimiz bunun çağrısıdır. Çağdaş kültürümüzün yaratılmasında her birimizin sorumluluğu bulunduğunu unutmamalıyız".

Ancak şenlik bazı eksiklikleri ve sorunları da birlikte getirdi. Düzenleyiciler bu eksiklik ve sorunları şöyle özetliyorlar:

"İlk kez böyle bir şenliğin düzenlenmesi ve varolan koordinasyon eksikliği, öncelikle bize ait bir takım sorunları gündeme getirdi. Bu olumsuzlukların en büyüğü duyurunun yeterince yapılamamasıydı. Bu da katılımı oldukça etkiledi.

Ancak duyurumda bizden öte sorunlar da vardı. Bazı fakülte yönetimlerinin program ve afişlerin okullarına asılmasına izin vermemeleri, yeterince duyuru yapılamamasının önemli nedenlerindendi.

Ayrıca kendimize sürekli bir otosansür uyguladığımızı da belirtmek isteriz. Bunun en büyük nedeni en ufak bir ters davranışta şenliğin yasaklanmasından duyduğumuz korkuydu. Bu durum sinir bozucu, yıpratıcı bir olgu olmaktan öte şenliğin niteliğini de etkiledi."

Bu olumsuzlukları vurgulayan düzenleyiciler, şenliğin en önemli özelliğinin, geniş bir katılımla, gençliğin insiyatifinde gerçekleşmesi olduğunu söylüyorlar ve en büyük hedeflerinden birinin, bu şenliğin gelenekselleşmesi, her yıl yinelenmesi olduğunu belirtiyorlar.

AVNİ ODABAŞI

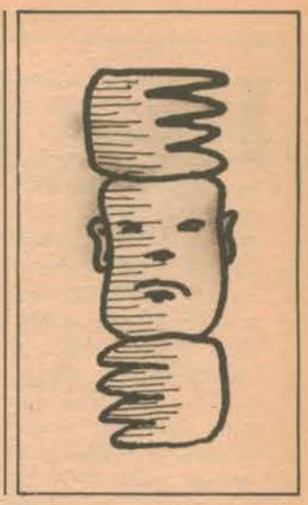

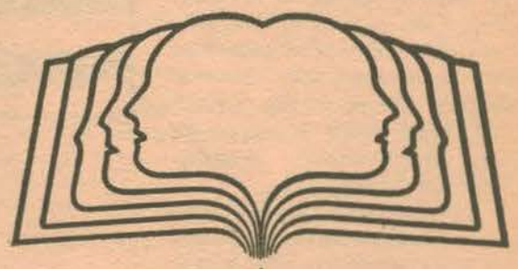

Grup İmece

ÜNİVERSİTELİ GENÇLERİN BİR TOPLULUK: "GRUP İMECE"

rek çalışmalarıyla, gerekse izleyici olarak katılmasını hedefledik. Bir yarışma değil, şenlik havası oluşturmaya çalıştık.

Başlangıç *olarak* çok umut verici bir ilgiyle karşılandı. Yukarda sıralamaya çalıştığımız anlayışımız yüzlerce insanı biraraya getirebilmemizi sağladı.

□ *Çalışmalarınızda ne gibi güçlüklerle karşılaştınız?*

■ İlk başta umut kırıcı karşılıklar aldık. Okul yönetimini ikna ettiğimizde, sosyal çalışmaların temsilcilerinden oluşan bir "şenlik düzenleme kurulu" oluşturdular. En önemli sorunlardan biri paraydı.. Ses düzeni için satınalma ihalesi yapıldıktan bir süre sonra iptal edildi. Kiralama yoluna gitmek istedik, ama okul yönetimi buna da ödenek ayırmak istemedi. Bu arada arkadaşların tiyatro gösterileri, gerekçesini anlayamadığımız bir nedenle iptal edildi. İzin verilseydi, A.Çehov'un altı kısa parçadan oluşan "Sevgili Doktor"unu sergileyecektik. Tüm bunların yanında, öğrenciye olan güvensizlik bir kez daha uç verdi. Bizim de üzerimizde bir "Tertip Heyeti" oluşturuldu. Öyle ki, provalar için bile bu heyetin onayını almamız gerekiyordu.

Yukarda sıraladıklarımız yanında, irili, ufaklı bir çok engeli aşmamız gerekti. Ama bu işe girişirken göze aldığımız güçlüklerdi bunlar. Sonuç olarak çalışmalarımızın sonucunu aldığımızı söyleyebiliriz.

Niğde Eğitim Yüksek Okulu öğrencilerinin müzik şöleni

Niğde küçük bir Anadolu kenti. Kültürel etkinlikler için uğraş verebilecek en küçük bir olanak bile yok. Ama Niğde'de Eğitim Yüksek Okulu'nun aydın öğrencileri var ve onlar en küçük olanakları bile değerlendirmeye çalışıyorlar. Eğitim Yüksek Okulu'ndan öğrenci arkadaşlarımızın bize bildirdiğine göre, 17-20 Mayıs tarihleri arasında bir Müzik Şöleni düzenlendi. Şölene, öğrencilerin oluşturduğu Halk Müziği Korosu katıldı ve konserler verdi. Bu etkinlik tüm Niğdelilerin ilgisini topladı. Yarın, Niğde Eğitim Yüksek Okulu'ndaki öğrenci arkadaşların bu güzel etkinliğinin sürekli olmasını dilet.

İstanbul Üniversitesi 5. Geleneksel Kültür Şenliği

Ana teması kültürel yozlaşma ve kitle kültürü" olarak saptanan İÜ Kültür Şenliği 2-14 Mayış tarihleri arasında yapıldı. 1979'dan bu yana yapılmakta olan şenlik, bu yıl Tiyatro Topluluğu,Halk Oyunları Topluluğu, Gitar Topluluğu, Müzik Topluluğu, Karikatür Kulübü ve fakültelere bağlı diğer kültürel toplulukların katılımıyla geçen yıllara oranla daha kapsamlı gerçekleşti.

Kültür Şenliğinde, İÜ Halk Oyunları Topluluğu Ağrı, Sürt, Hakkari, Edirne, Adıyaman ve Karadeniz oyunlarını sergiledi. Kültürel yozlaşmayı ve yaygınlaşmakta olan "arabesk" kültürü konu alan eleştirel bir mizansen de Topluluğun programında yeraldı.

İÜ Tiyatro Topluluğu, kendi yazdıkları "Haneler" Yeşim Müderrisoğlu-Yıldırım Türker'in yazdığı "Gölge Ustası", Aziz Nesin'in "Sen Gara Değilsin" adlı oyunlarını sergiledi. Ayrıca Cerrahpaşa Tıp Fakültesi şenliğe Aziz Nesin'in "Bir Şey Yap Met" oyunuyla Çapa Tıp Fakültesi ise Edward Bond'un "Kuzeye Giden Daryol" ile katıldılar.

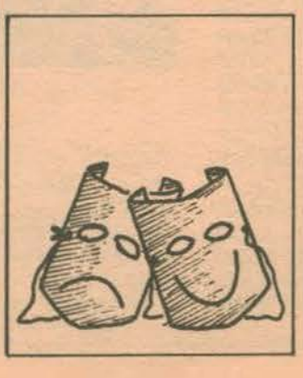

Halk türkülerinde yoğun olarak işlenen savaş açısı, sevda, sıla özlemi gibi konuları mizansen ve görüntülerle sunan Müzik Topluluğu, konserler dizisine bağlama-gitar ve vokallerle yapılan bir deneme sundu. Semah türünü kaynak-ezgi ve oyunlarıyla tanıtıcı bir gösteri de yeraldı.

Karikatür Kulübü, şenlik gösterilerinin yapıldığı tiyatroların fuayelerinde "Kültürel Yozlaşma ve Kitle Kültürü" konulu sergiler açtı. Kulübün özgün çalışması olan "Türk Karikatürü" adlı saydam gösterisinde, doğuşundan bu yana Türk Karikatürü kişiler çerçevesinde tanıtıldı.

Şenlikte bir dizi konser veren Gitar Topluluğu, klasik eserlerin yanı sıra özgün çalışmalar da sundu. Gitar Topluluğu Kültür şenliğinde Rıfat Ilgaz'ın şiirlerinden uyarladığı "İşte Böyle Azizim" adlı müzikli bir gösteri sundu.

Ayrıca "Yaşamdan Kesitler" başlığı taşıyan "Kent ve Yabancılaşma, Sevda ve Özlem, Barış ve Yaşama Sevgisi, Çocuklar ve Hayal" konularının işlendiği çağdaş şairlerimizin şiirlerinden uyarlanan bir şiir dramatizasyonu sergilendi.

"Folklor-Sanat İlişkisi" ve "Günümüzde Kitle Kültürü ve Kültürel Yozlaşma" konulu iki panel de şenlik programında yeraldı.

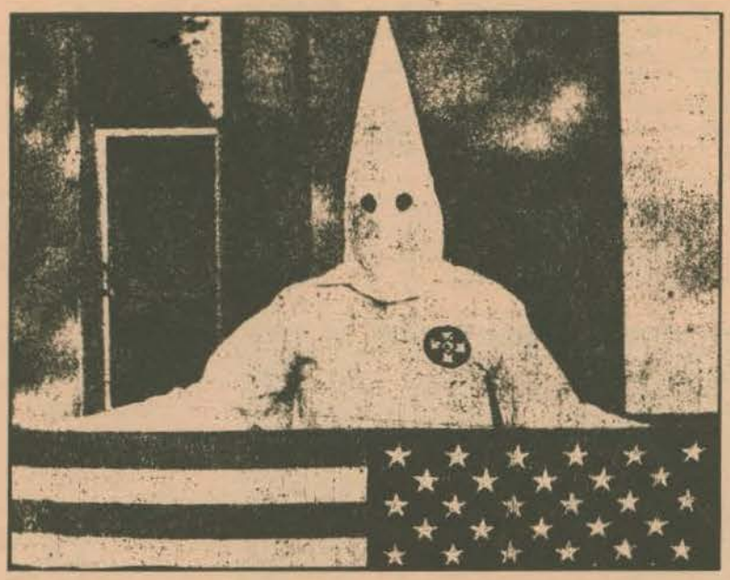

ABD Üniversitelerinde Dönen Dolaplar...

Reagan yönetiminin Beyaz Saraya yerleşmesini izleyen günlerdeki ilk girişimlerinden biri de üniversitelere yönelik oldu. Akademik özgürlüğü sınırlamak ve tüm üniversiteyi denetlemek için çalışmalar başlatıldı. Bu çabanın eriştiği boyutları, değişik kitle iletişim araçları, son aylarda yoğun olarak işliyor. Üniversiteler ve Araştırma Enstitülerindeki eğitim düzeyinin gerilemesinin, CIA, Pentagon ve savaş sanayi kuruluşlarının üniversitelerin etkinliklerine karışmaları sonucu gerçekleştiği söyleniyor. Bu konuların gazetelerde yeralmasıyla, 1984 bütçesinde Reagan'ın "savunma" bütçesinin artırılması aynı günlere denk geldi. Yine aynı bütçede CIA'ya. ayrılan ödenek 200 milyar doları da aşmıştı ve buna diğer haberalma örgütleri, FBI, NSA dahil değildi.

Üniversitelere ve bilimsel araştırma çalışmalarına yönelik bu sızma işlemi karşısında ciddi kuşkular duyan üniversiteler, önlemler almanın yollarını aramaya başladılar.

Ne var ki, geçtiğimiz aylarda üniversiteleri yeni bitiren 1500 gencin daha doğrudan CIA tarafından işe alınması ve bazılarının eğitimlerini "tamamlamak" amacıyla askeri kamplara gönderilmeleri, diğerlerinin de toplumbilim. psikoloji, tarih, propaganda yöntemleri, teknik uzmanlıklar gibi özel "eğitim"e alınması da işin diğer bir yanını oluşturuyor.

Bunların gösterdiği ise, Reagan tarafından işlerliğe konulan "Özel Önlem" paketinin, üniversitelerin ellerinde bulunan bilimsel ve teknolojik gelişimin denetim altına alınması, akademik özgürlüklerin yokedilmesi yolunda azımsanmayacak yol aldığıdır. Yüzü aşkın sayıdaki amerikan üniversitesi doğrudan resmi militarist güçlerin saldırısı altına girdi. Geçtiğimiz kısa sürede ortaya çıkan santaj ve rüşvet olaylarının tümünün ardından FBI'nın çıkması, CIA'nın yabancı uyruklu öğrencileri, ülkelerine döndüklerinde üniversitelerini yönetmeleri için 50 bin dolar karşılığı ajan olarak kullanması artık saklanması bile gereksinilmeyen gerçekler. Ulusal Güvenlik Örgütü'nün tüm eleştirilerine karşın bu tür işler sürüyor ve CIA, bünyesine hergün yeni yabancılar alarak, bağışlar, yardımlar ve fonlarla diğer ülkeler üniversitelerini de ele geçirerek. buralarda filizlenen barışçı, bağımsızlıkçı, demokratik hareketleri boğmayı sürdürüyor.

ABD Ogrenci Birliği (USSA) tarafından da dile getirilen bu işler. Mc Carthy dönemi kalıntılarınca yürütülüyor; telefonlar dinleniyor. mektuplar açılıyor, dinleme aygıtları yerleştiriliyor. Üniversiteler savaş aygıtları laboratuarlarına döndürülüyor. Bu çabalar 1982'de Kaliforniya'nın Pajara Dunes kentinde yapılan çok gizli bir toplantıda tasarlandı ve yürürlüğe kondu. Toplantıya Harvard, MIT, Standford gibi beş büyük üniversitenin ve yirmiyi aşkın tekelin yöneticileri katıldılar. Alınan kararlar askeri savaş sanayi terminolojisi ve ilkeleri doğrultusunda değerlendirildi ve sonuçları da üniversitelere yıllık eğitim programı olarak verildi.

Bunların şaşırtıcı olmaması için amerika'da yaşayan mühendislerin yüzde 25'inin ve bilim adamlarının yüzde 80'inin savaş endüstrisinde çalıştırıldığını bilmek yeterlidir. Reagan yönetimince tırmandırılan üniversiteiere yönelik girişimler, amerikan toplumunun tümünü etkiler duruma gelen devlet terörünün bir parçası olma özelliğindedir. Amaçları yukarda verdiğimiz oranların yüzde yüze ulaşması, aydınlar içinde yereden barışçı ve özgürlükçü hareketlerin tümüyle kırılmasıdır.

Artık, amerikan toplumu için demokrasi, özgürlük, insan hakları geride kalmış kavramlardır. Sürenler ise bunların kılıflarıdır. Reagan yönetimi bu kılıfları da bellekleerden kazımayı amaçlıyor.

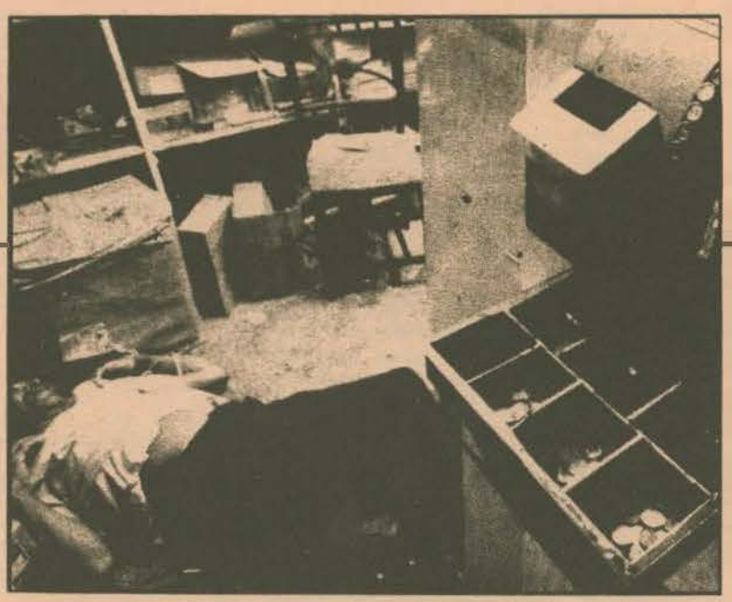

New York'da yaşamak şansa bağlı!

İŞTE ABD!

ABD'de yapılan en son istatistiklere göre, insanların cebinde ya da evinde serbestçe 50 milyon silah bulunuyor. Yani her dört Amerikalıdan biri silah taşıyor. Ülkede her yirmidört dakikada bir cinayet işleniyor, her on saniyede bir ev soyuluyor ve her yedi saniyede bir kadının ırzına geçilmekte.

Bütün ülkeyi saran cinayetlerin ve olayların oluşumunda, silah alışveriş'inin serbest olması ve herkesin rahatlıkla silah taşımasının rolü açık.

Büyük çaplı cinayetler ortaya çıktığında, kamuoyu bir şeyler yapılması gerektiğinde anlaşmaya varıyor. Ancak bunlar kısa sürede unutulup gidiyor. Zaten bir önlem alınmaya kalkışıldığında dev silah sanayi sahneye giriyor. Kongredeki "silah lobisi", şimdiye kadar silah satışı üzerinde herhangi bir kısıtlamaya gidilmesini hep engellemiş.

Amerikan toplumunun bunalımını yalnızca silah bolluğuna bağlamak gerek kuşkusuz. Bütün bir toplumu saran cinayet dalgası, ciddi toplumsal sorunların ortaya çıkardığı bir patlama. Başka bir deyişle, toplumsal ve ruhsal bir bunalım geçiriyor Birleşik Amerika..

NEW YORK KORKU İÇİNDE

- **New York'da bir günde 10 cinayet, 20 ırza geçme, 300 silahlı soygun, 800 hırsızlık olayı.**
- **New York'da yalnızca 1983 yılında 1821 cinayet işlendi. Bu sayı 1960yılında 390. 1970 yılında ise 1117 idi.**
- **New York'da yalnızca 1983 yılında 100. 550 silahlı soygun oldu. 212. 748 hırsızlık olayı ise, yalnızca resmi kayıtlara geçenleri ifade ediyor.**
- **New York polisinin deposu, 500 milyarlık çalıntı eşyayla dolu.**
- **New York'da 300,000 insan evsiz barksız ve aç.**
- **Ve New York'da işlenen suçların çoğunun cezası yok....**

VİNLEKS İŞÇİLERİ AÇLIK DAYANIŞMASINDA!

Kartal Maltepe'de bulunan Vinleks Fabrikası'nın 250 işçisi 7 Mayıs'dan bu yana açlık dayanışmasında...

İşçiler, işyerlerindeki gelişmeleri şöyle anlattılar:

"20 ay öncesi fabrikada üretim çok iyi gidiyordu. Öyle ki, günde oniki saat çalışıyorduk. İhracaat bağlantıları vardı, fabrikanın durumu iyiydi. 1982 Eylül ayında, birdenbire onbeş günlük ücretli izin veriyoruz diyerek üretimi durdurdular. İzinden döndük, yeniden onbeş günlük izin verdiler. Bu böyle sürüp gitti. 20 aydır ücret falan da almış değiliz. On gündür işvereni temsil eden kimse fabrikaya da uğramıyor. Haber gönderdik, arayan soran yok. Arasıra polisler bizimle ilgileniyorlar. Aylardır perişanız. Ev sahiplerine borçlarımız birikti. Yüzlerine bakamaz olduk. Yatağını yorganını toplayıp fabrikaya sığınanlar var. Bakkaldan manavdan kaçıyoruz. Bir arkadaşımız kalp krizinden öldü. Kimi arkadaşımız ailesinden ayrıldı.

Biz burada açlık çekerken, işyeri sahipleri bir ay önce Hilton'da otuz milyona düğün yaptı. Şimdi beş bekçiye ve fabrikanın köpeğine yandaki yemek fabrikasından yemek geliyor.

250 Vinleks işçisi olarak mağdur durumdayız. Çoğumuz 14 yıllık işçi. Bu arada emekli olan arkadaşlarımız ücretleri yanında bir yandan emekli paralarını bekliyor.

Mayıs'ın yedisinden bu yana açlık dayanışmasındayız.

Zaten açız."

Prof. Mecit Doğru'ya dikkat!

Geçtiğimiz günlerde AÜ Tıp Fakültesi genel cerrahi öğretim üyesi *Prof. Dr. A. Mecit Doğru*, öğrencilerine aşağıda küpürünü yayınladığımız yazılı bir metin dağıttı. "Sayın" Doğru'nun kültür ve turizm bakanının Cumhuriyet gazetesindeki "beyanatı" üzerine kaleme aldığı bu metin, görüşlerindeki milliyetçi niteliğin zayıflığını eleştiriyor. Öğrencileri yalnızca bilimsel alanda değil, kültürel alanda da "değerli" görüşlerinden mahrum etmeyen sayın profesörümüz, ekonomik gelişmenin yoluna girmesi için de, milli kültürün gerekliliğini vurguluyor: "*.. başlangıç olarak, yetkililerce önce gidip Kaşgarlının türbesine yüz sürmek ve Göktürk abidelerini ziyaret etmek gerekir. Çünkü islamın bir, Türk'ün iki kabesi daha var.*"

"Sayın" Prof. Dr. A. Mecit Doğru "bazı" görüşleri benimseyebilir, ancak kapatılan "aşırı sağcı" bir partinin görüşleri ile tam bir uyum gösteren bu düşüncelerini çoğaltıp, sanki ders notuymuşçasına öğrencilere dağıtması, oldukça kaygı verici ve düşündürücüdür.

19 MAYIS "GENÇLİK" BAYRAMI GENÇLİK ve SPOR BAKANI NE YAPIYOR?

19 Mayıs "Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı" törenleri, uzun yıllardır eşine rastlanmayan biçimlerde "kutlandı". Yapılan törenler bir kutlama olmaktan çok, başka bir şeylerin "gösterisine" dönüştürüldü. Gençlik ve Spor Bakanı Vehbi Dinçerler'in direktifiyle, gösterilerde yeralan kız öğrencilere, şimdiye dek kullanılan sportif ve estetik anlam taşıyan giysiler yerine, uzun kollu ve paçaları dizlerin altına uzayan "bermuda" şortlarla, topuklara dek "örtücü" özellik taşıyan uzun etekler giydirilmesi, 1984 Türkiye'sinde, "denize pijamayla girilmesine" benziyordu. Genç kızları örterek, namuslarını kurtaran direktif konusundaki soruları, "şimdilik bunların sırası değil," diyerek, yanıtsız bırakan Başbakan, törenleri izlerken acaba ne düşündü?

Altınsoy'un maaşı net 350 bin lira!

Yarın'ın Mayıs (33) sayısında, Ankara anakent belediye başkanı Mehmet Altınsoy'un "icraatları"yla ilgili haberimiz vardı. O haberimiz Cumhuriyet gazetesinin Nisan ayı içindeki bir sayısında aynen yeralmıştı.Cumhuriyet'in 5 Mayıs 1984 günlü sayısında yeralan bir başka haber ise, Altınsoy'un "icraatları"ndan bir yenisini bildiriyor. Altınsoy'un maaşı net 350 bin lira olmuş! Anlaşılan Belediye Meclisi "Altın Adam"a ağırlığınca değer biçmiş. Biz küçük bir hesap yaptık ve Altınsoy'un maaşının, asgari ücret alan 21.8 işçinin ücretlerinin toplamına eşit olduğunu bulduk. Belediye Meclisi Bütçe Komisyonu'nu kutlamak gerekiyor...

DTCF'deki «görevliler»in gerçek kimlikleri nedir?

5 Mayıs 1984 Cumartesi sabahı Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi'nde "T.C. Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi" dersinin ikinci dönem ara sınavına girmek için gelen öğrenciler, bir kez daha garip bir uygulama ile karşılaştılar. Gözetmen azlığı öne sürülerek öğrenciler birkaç sınıfa dolduruldu, sığmayanlar ise, "bir kaç saat sonra gelin" denilerek, geri çevrildi. Bu arada hangi sıfatla görevlendirildikleri anlaşılamayan gözetmenler'in, öğrencilere karşı kaba davranışları da tepki ile karşılandı.

Mustafa Sert adlı öğretim üyesi tarafından verilen dersin adı "Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi" olmasına karşın, Tanzimat fermanının öneminin anlatılmasından, kurtuluş savaşı ve devrimler unutulmuş ve Atatürk adı kullanılmamıştı bile. Bu nedenle sorular okunduğunda,öğrenciler neistendiğini anlamamakla birlikte, pek şaşırmadılar. Daha şaşırtıcı olan, gözetmenlerin de Arapça ve Osmanlıca sözcükleri anlamayarak, "ruhiye"yi "rukiye", "anâsır-ı"yı "anasını" biçiminde yorumlamalarıydı. "Beynelmilel" sözcüğü açıklanırken bunun efkâr-ı umumiye" demek olduğu söylendi ve yanıt verilirken "uluslararası" sözcüğünün kesinlikle kullanılmaması gerektiği vurgulandı.

Sınava geçildiğinde gözetmen bay; "Yanımdakine tebessüm dahi edeni, bu sözcükleri anlamayanı kesinlikle geçirtmeyeceklerini, sürüdüreceklerini ve dahası okuldan atacaklarını,"açıkladı. Dersi veren sayın Mustafa Sert'in bile böylesi bir yetkisi yokken, gözetmenlerin bu cüretlerini hangi güçten aldıkları merak konusu olduğu gibi, üzücüdür de! Kaldıki aynı gözetmen, sorulduğunda dersin adını ve kodunu bile bilmediğini itiraf etmiştir.

Dil Tarih'teki üzücü diğer olaylar ise; bir öğretim görevlisinin öğrenci olduğu gerekçesi ile bir müstahdem tarafından tartaklanması ve öğretim üyelerinin derslere devamının -dekanlık emriyle- müstahdemler tarafından denetlenmesidir. Üstelik bu müstahdemler kapatılmış "bir parti"nin militanlarıdır da.

**

11 Mayıs Cuma günü saat 14.30'da ise, öğrenciler üstünde alışılagelen tehditlerden bir başkası yaşandı. Sosyoloji bölümünün "Hukuka Giriş" adlı sınavının başlamasına üç dakika kala, kattaki görevlilerden biri, 105 numaralı anfinin kapısı önünde bekleyen öğrencilere sözlü saldırıda bulundu. Durup dururken, öğrencileri polise ve sıkıyönetime teslim etmekle tehdit eden görevli, ayrıca kendisinin, istediği zaman öğrencileri okuldan attırabileceğini de öne sürdü. "Görevli"nin neden ve hangi sıfatla bu saldırıyı yaptığı anlaşılamadı. Fakat DTCF öğrencilerinin yönetim kademelerinin en tepesinden en aşağıdaki çalışanına kadar, bir baskı içine alındıklarına kuşku yok. Görülüyor ki, adı "yüksek", kendisi "orta" öğretim kurumlarımıza bir yenisi ekleniyor: Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi..

Salnikov:
«Olimpiyatın tüm ilkeleriyle çelişen siyasal baskıyı kabullenecek miyiz?»

Sovyetler Birliği Olimpiyat Komitesi, ABD yetkililerinin olimpik geleneklere aykırı davranmaları sonucu, Sovyetler Birliği'nin 23. Los Angeles Yaz Olimpiyatları'na katılmayacağını açıkladı. Bu karar çok önemliydi. Bu arada Sovyetler Birliği'nden sonra Bulgaristan da olimpiyatlara katılmayacağını açıkladı. Gerekçe, gene ABD'nin kışkırtıcı tutumuydu. Bu kararın alınmasından önceki psikolojik ortamı, yaratılmak istenen havayı, Sovyetler Birliği'nin olimpiyatlarda üç ayrı şampiyonluk kazanmış büyük sporcusu, yüzücü Vladimir Salnikov şöyle dile getiriyor:

"Olimpiyatlara katılmak her sporcunun isteğidir. Dört yılda bir yapılan bu büyük spor bayramında iki, hatta üç kez yarışmayı çok az kişi başarmıştır. Bizde ise, yüzücülerin yarışmalara katılma süresi, genel olarak diğer dallara göre daha azdır. Dünyanın güçlü sporcuları olimpiyat oyunlarına hazırlanıyor; ben de bu oyunlara hazırlanıyorum. Ama ABD'de antisovyet, antisosyalist isterilerin artması beni tedirgin ediyor.

Olimpiyat ilkelerinin tüm sporcular için öngördüğü zorunlu koşulların Los Angeles'de uygulanıp uygulanmayacağı kuşkusunu yaşıyoruz. Ya da biz, sosyalist ülkelerin olimpiyat sporcuları, kabul edilmez, yakışıksız, olimpiyatın tüm ilkeleriyle çelişen siyasal baskıyı kabullenecek miyiz?

Olimpiyat ilkelerinin 84 oyunlarını düzenleyenlerce çiğnenmesi çeşitli biçimlerde nitelenebilir. Birini anımsatmak isterim: Düzenleyiciler, bir olimpiyat köyünün kurulmasını başaramadılar. Böylelikle olimpiyatların bir geleneği çiğnenmiş oluyor. Sporcular Los Angeles'de ayrı yerlerde kalacaklar ve bu durum provakasyonlar, teröristler ve suçluların saldırı olasılığını -ki basının bildirdiğine göre, bugünkü Los Angeles için oldukça karakteristiktir- daha çok artıyor.

Kuşkusuz, olimpiyat madalyası için yeniden yarışmak isterim. Ama yineliyorum; şimdi olimpiyatlara hazırlık günlerinde, önümüzdeki yaz olimpiyatı başkentinde oluşturulan anormal psikolojik ortam haberleri sporcuları kaygılandırıyor."

Ankara Yarı Açık Cezaevinde «Buzlar Çözülmeden» sergilendi

Daha önce sergiledikleri "Duvarların Ötesi", "72. Koğuş" gibi oyunlarla bilinen, *Ankara Yarı Açık Cezaevi Tiyatro Topluluğu* bu yıl da Cevat Fehmi Başkut'un yazdığı, "Buzlar Çözülmeden" adlı oyunu sergiledi. Oyunu Devlet Tiyatrosu oyuncularından Kazım Akşar yönetti. Akıl hastanesinden kaçan beş delinin kış yüzünden dışarı ile bağlantısı kesik bir kasabada yapmaya çalıştıklarının anlatıldığı oyunda, mahkumların yanı sıra iki konuk bayan oyuncu da yer aldılar. Oyunun tüm aşamaları, dekorların hazırlanmasından broşürlerin basılmasına kadar, mahkumlar tarafından gerçekleştirildi. İlkokul öğrencilerinden hastane personeline değin, çeşitli izleyici gruplarına sunulan oyun büyük ilgi gördü. Aralarında daha önce hiç tiyatro izlememiş olanların da bulunduğu mahkumların, oyunda profesyonel oyuncuları aratmayacak denli başarılı olmaları, sanırız bu tür çalışmaların yaygınlaşması için yeterli nedendir. Toplumsal koşullardan dolayı cezaevlerini dolduran yüzlerce mahkumun af beklentileri içinde bulunduğu bugünlerde, onlara karşı görevler bir kez daha anımsanmalı.

FEN FAKÜLTESİ'NDE SALDIRILAR

Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi'nde 23 Mayıs 1984 Çarşamba günü Biyoloji Bölümü son sınıfında okuyan bir grup öğrenciye saldırıldı. Saldırı eylemi, daha önceki olaylarda olduğu gibi, okul yönetiminin göz yumduğu kişilerce gerçekleştirildi. Saldırıya uğrayan öğrencilerden biri kaçı yaralandı. Bu saldırının sınavların yoğunlaştığı ve bir kat daha önem kazandığı şu günlerde, ilerici, demokrat öğrencileri psikolojik olarak yıpratma amacı güttüğü açık.

BİLİM ve SANAT

AYDINLIĞI SAVUNMAK
ŞİLİ ÜNİVERSİTE YASASI
CİNSELLİK, TOPLUM VE AİLE

- Tonguç Aydınlığı Savunuyor / İ.H.Tonguç
- Şili Üniversite Yasası / John Walsh
- Cinsellik, Toplum ve Aile / Ataman Aksöyek
- Paflagonya'nın Ekonomi Politiği / Oktar Türel
- Türk - Amerikan Silah İlişkileri / Haluk Gerger
- Genco Erkal'la 25 Yıl / Şükran Kurdakul
- Hançer ve Lirik / Öner Yağcı
- Sağlık Sigortası Çıkmazı / Hasan Caner
- Yazını Çağdaş Yapan / Cengiz Aytmatov
- Y.Onay'ın A.Seghers çevirileri ve Alman Faşizminin Gelişimi / Vecihi Timuroğlu
- Fotomontaj Uğraşı ve John Heartfield / Mehmet Ünal
- "Edebiyat Bilimi" üzerine söyleşi / S.Şölçün – Y.Onay
- Kültür Emperyalizmi ve Doğu Ülkelerinde Müzik / Alan Danielou
- Sinema Günleri 84 / İbrahim Karamemet

●

BİLİM ve SANAT'A ŞİMDİ ABONE OLUN,
KISA SÜRELİ BÜYÜK İNDİRİMDEN YARARLANIN
Abonelerimiz,
- Bilim ve Sanat Dergisini kısa bir süre için 200 lira yerine 100 liradan edineceklerdir.
- Bütün kitaplarımızı yüzde 25 indirimle satın alabileceklerdir.

• Abone: Yıllık 1200, altı aylık 800 TL. Avrupa yıllık 25 DM
Para gönderilerinizde posta çeki hesabımızı kullanınız. İsteklerinizi ayrıca mektupta bildiriniz.
Adres: Yüksel Cd. 9/13 Kızılay — Ankara Tlf: 18 38 26
Posta çeki no: "Bilim ve Sanat Dergisi 12526 1"

TEKZİPTİR

Derginizin "Nisan 84" tarih ve 32. sayısının 30. sayfasında yer alan cevap konusu yazınız şahsımı ve şahsın vesilesiyle Üniversitemizi ilgilendiren hakikate aykırı haberleri ihtiva etmektedir.

Şöyle ki;

Her şeyden evvel, her Rektör gibi, ben de 2547 sayılı Yüksek öğretim Kanununun 13. maddesi uyarınca Sayın Cumhurbaşkanı tarafından atandım. Bu sebeple, Sayın YÖK. Başkanı tarafından atandığıma dair haber ve yayınınız, açık veya kapalı bir başka maksat ve mana taşıdığına dair üzücü bir kanaat vermekte, haberinizdeki maksatlı siyasi görüşle Kamuoyu yanıltılmaktadır. Bunun için de kapatıldığı ifade edilen ve bilinen bir siyasi parti ile ilişki kurma gayreti içinde çeşitli olaylar, abartılarak ve belli siyasi görüş damgasını vurmayı kolaylaştıracak biçimde verilmektedir. Bunların doğru olmadığı çeşitli vesilelerle ve basın yolu ile açıklandığı için tekrarına lüzum görmüyorum.

Haberde yer alan İbrahim ÇİFTÇİ isimindeki öğrencinin, Üniversitedeki işlemleriyle ilgili olarak, her öğrenci gibi, her kademedeki memur ve amirle görüşmesinin, mübalağalı bir mizansen içinde izahı, olaya başka bir mana vermeyi kolaylaştırmak ve hakkımızda kamuoyunu yanıltmak maksadına matuftur.

Ayrıca Üniversitemizin her kademesindeki yetkilinin başta Rektör olarak benim kapım olmak üzere öncelikle her öğrenciye ve tüm müracaatçılara açık olduğunun bilinmesinde yarar görmekteyim.

Yazınızda bazı memurlarımızın kapatılmış bir sağ partinin militanları olduğu belirtilmektedir. Memurlarımızın hepsi güvenlik tahkikatından sonra atanmış olduklarından, hiç bir memurumuzun bir siyasi parti mensubu veya militanı olması söz konusu olamıyacağı açıktır.

Bundan sonra değerli derginizde yer alacak haberleri, güvenilir kaynaklardan alınanızı ve Üniversitemizle ilgili her eylem ve işlem için, her zaman başvurmanızı, her bilginin doğrulukla ve açıkça verileceğini bilmenizi ister, saygılar sunarım.

ŞAKİR AKÇA

ADALET KOMİSYONU CEZAEVLERİNİN İNCELENMESİNE GEREK GÖRMEDİ

Türkiyedeki cezaevlerinin durumu ve mahkumlara yapılan uygulamaları yerinde incelemek üzere TBMM üyelerinden bir komisyon kurulması önerisi, Adalet Komisyonu'nda benimsenmedi ve şimdilik böyle bir komisyon kurulmasına gerek görülmediği belirtildi.

Adalet Komisyonu Başkanı ANAP'lı Ali Dizdaroğlu, Avrupa kamuoyunda Türkiye'de işkence yapıldığı ve mahkumların kötü uygulamalara tabi tutuldukları yolundaki iddialar üzerine, konuyu bizzat yerinde incelemek üzere milletvekillerinden bir komisyonoluşturulmasını istediğini açıkladı.

YÖK'ün hakkını verelim!

Yüksek Öğrenim Kurulu, kurulduğundan bu yana irili ufaklı birçok saldırının adeta boy hedefi oldu. YÖK'ün "sakıncalı ya da hizmetinde yarar görülmeyen" öğretim üyelerinin işine son vermesi, yüksek öğrenimi adeta bir gladyatör dövüşüne dönüştürmesi vb. yolundaki haksız eleştirilerle suçlanmasına, üzülerek söylemeliyiz ki, biz de katıldık. Ama sonunda gözümüzdeki bağ çözüldü ve gerçeği görüp, kendimize geldik. Demek ki "sakıncasız ve hizmetlerinde yarar görülecek" öğretim üyeleri de vardı ve bunlar pekâlâ yönetim kademelerinde yeralabiliyorlardı.

Geçtiğimiz günlerde Ankara Üniversitesi Rektör Yardımcılığı'na getirilen Prof. Fikret Eren'den söz ediyoruz. Kendisini 1969 yılında kaleme aldığı "Milliyetçi Türkiye-Milliyetçi Toplumcu Düzen" adlı değerli eserinden Doç. Dr. Kurt Karaca adıyla da tanıdığımız Prof. Eren, gerçekten çok özgün ve değerli görüşleri olan ve bizce de hizmetinde yarar görülebilecek bir bilim adamıdır. Prof. Eren'i Hukuk Fakültesi Öğretim üyesi ve Türk Medeni Kanun Komisyonu üyesi olmasına bakıp da "iyi bir hukukçu" olarak niteleyenler, oldukça yanılıyorlar. O, yalnızca iyi bir hukukçu olmakla kalmayıp, aynı zamanda iyi bir tarihçi, iyi bir toplumbilimci, çok iyi bir ekonomist ve aynı zamanda Atatürk ilkeleri konusunda da çok değerli bir uzmandır. Bütün bunları yukarıda adı geçen kitabından çıkarıyoruz tabi.

Prof. Eren'i okurlarımıza daha iyi anlatabilmek için, yorumumuzun yetersiz kalacağı inancıyla sözü kendisine veriyor, kitabından bazı bölümleri aktararak, yorumu okurlarımıza bırakıyoruz:

- "Türk milletinin tarihi misyonunda, soy ve kaderinde yönetmek, hükmetmek vardır." (Önsöz)
- "Milliyetçi-Toplumcu doktrin, aynı soydan gelme keyfiyetini, laboratuvar ırkçılığından çok, ruhi, psikolojik bir olay olarak kabul eder. (..) Kalbinde başka bir ırkın gururunu taşımayan, kendisini samimi olarak Türk hisseden ve Türklüğe adayan herkes Türktür, Türk soy ve milletindendir." (s.1)
- "Milli Kurtuluş Savaşımızın büyük kumandanı Mustafa Kemal ATATÜRK de bu anlamda bir milliyetçi, bir Türk Milliyetçi-Toplumcusudur." (s. 20)
- "Marksist-sosyalizm ve liberal-kapitalizm herşeyin temelinde ekonomik materyalizmi gördükleri için aslında aynı şeylerdir." (s. 25)

Değerli bilim adamının eğitim ve üniversiteler konusunda da oldukça yaygınlaşacağına inandığımız görüşleri var:

- "Eğitimde amaç, Milliyetçi-Toplumcu doktrini, Türk kültürünü esas almak, Türk Milletinin bütün fertlerine çağdaş bilim ve tekniğin imkanlarını vermektir." (s. 38)
- "Bu amaçla eğitim müesseseleri. .. milliyetçi bilim adamı ve teknisyen yetiştirmek üzere, yeniden kurulmalı, milli bir eğitim planı yapılmalıdır." (s. 39)

Yukarıda da gördüğümüz gibi, Prof. Eren bilimsel düşünceyle donanmış, tarafsız, "sakıncasız" ve "hizmetinde yarar görülecek" bir bilim adamı. YÖK böyle değerli insanlara kapıları açarak bütün kötü niyetli çevrelerin çenelerini kapamış oldu. Çok yaşa YÖK!

VASIF ÖNGÖREN ÖLDÜ.

Tiyatro yazarı Vasıf Öngören geçtiğimiz ay geçirdiği kalp krizi sonucu kurtarılamayarak öldü. Kırkaltı yaşında ölen Vasıf Öngören tiyatro çalışmalarını bir süredir Hollanda'da sürdürüyordu.

1938 yılında Tavşanlı'da doğan yazar, İstanbul Üniversitesi Jeofizik Bölümü'nde okuduktan sonra 1961'de Almanya'ya giderek Batı ve Doğu Berlin'de epik tiyatro öğrenimi gördü. Bertolt Brecht'in kurduğu ünlü Berliner Ensemble'da çalıştı. Yurda döndükten sonra Ankara ve İstanbul'un öncü tiyatrolarında yönetmenlik yaptı. Son yıllarda tiyatro çalışmalarını yine Almanya'da sürdüren Vasıf Öngören, son iki yıldır Amsterdam'da çalışıyordu. Amsterdam Belediyesi'nin desteği ile kurulan STİPT adlı kuruluşta Hollanda'daki ikinci kuşak Türk gençlerine tiyatro dersleri veren Vasıf Öngören, buradaki gençlerle birlikte Brecht'in "Kural ve Kuraldışı" Bilgesu Erenus'un "El Kapısı", kendisinin "Zengin Mutfağı" adlı oyunlarını sahnelemişti.

Vasıf Öngören'in ilk oyunu "Göç", Gençlik Tiyatrosunca sahnelendi ve 1967 İstanbul Uluslararası Gençlik Festivali'nde ikincilik kazandı. "Asiye Nasıl Kurtulur" adlı oyunuyla geniş ilgi topladı. "Göç" adlı oyununun yeniden işlenmiş olan "Almanya Defteri", 1971-72 döneminde oynandı. Bertolt Brecht'in geliştirdiği epik tiyatronun ülkemizdeki önde gelen temsilcilerinden biri olan Öngören, 1974'de "Oyun Nasıl Oynanmalı", 1977'de "Zengin Mutfağı" adlı oyunları yazdı. "Zengin Mutfağı" ile 1977 İsmet Küntay Ödülü'nü aldı.

Ege Üniversitesi'nde alınan harçlar geri verilmelidir

Ege Üniversitesi'nde 1983-1984 öğrenim yılı başında, yasadışı olarak öğrencilerden alınan 2000 TL'lik harçların geri verilmeyeceğini açıklanması üzerine, binlerce öğrenci paralarını geri almak üzere dilekçeyle rektörlüğü başvurdu.

Konunun günlük basında gündeme gelmesi üzerine Rektör Sennet Akgün, "paranın geri verilmeyeceğini, hizmet götürüleceğini," duyurmuştu. Ayrıca bankadaki paranın yüzde 47 faiz getireceğini söyleyen Akgün, bu faizin üniversite giderlerinde kullanılacağını; öğrencilerin bu paraları geri verilmesi durumunda hemen harcayacaklarını, kendilerinin ise "yararlı" işlerde kullanacaklarını belirtti.

Öğrenciler ise, yasa dışı olarak toplanan bu paranın geri verilmesi gerektiğini, parayı harcayıp harcamamaya kendilerinin karar verebileceğini söylüyorlar.

Bu gidişle sermaye piyasasındaki gelişmeler sonucu ortaya çıkan "bankerzede" tipinden sonra, şimdi de parasını üniversite "kaptıran" üniversitezede tipinden sözedilecek sanırız.

Ancak bir gerçek de, öğrenci bürolarında biriken binlerce dilekçe...

Üniversite Rektörlüğü, öğrencilerin böylesine kitlesel biçimde dile getirdikleri istemlerine nasıl yanıt verecek merakla bekleniyor...

VEDAT TÜRKALİ'NİN CEZASI ONAYLANDI.

Sinema ve edebiyat yazarı Vedat Türkali'nin hapis cezası onaylandı.

"Yeni Türk Sineması" dergisinin Aralık 1979 tarihli 7. sayısında çıkan 'Politika ve Sinema Emekçileri' adlı yazısında, sansür kurulundaki üç üyeninsürekli gerici tutumu için kullandığı "kara beyinli" sözcüklerinden ötürü, "Sansür Kurulu'na Hakaret" davasıyla 9 ay hapis cezasınamahkum edilmişti. Mahkemenin tecil ettiği bu ceza Yargıtay'ca onaylandı.

13. SAYFADAN DEVAM...

konusu olamaz. Bazen yıllarca çalışıp bir eser ortaya koyar. Ya da hazırlık dönemi uzun sürebilir. Bir eserin oluşumu, yazar yazmaya oturduğu anda başlamaz. Çok daha önce başlar. Birşey yazmadan aylar geçirebilir, bu aylar boyunca eseri zihninde oluşturur. Bir başka nokta var: Daha önceki eserleri ilgi görmüş de tükenmişse, bunların yeni baskısından da telif ücreti alacaktır. Kısacası, her yazara göre değişir kazanç durumu. Ama kesin olan, on beş kadar yazarın dışında, kimsenin yazarlıkla geçinemediği. Geçimlerini başka işlerden sağladıkları...

□ Ne gibi işler?

■ Öğretmenler var, memurlar var, gazetecilik yapanlar, basının çeşitli kademelerinde çalışanlar var, ticaret yapanlar var. Birçok emekli var. Çeşitli işlerden emekli... Şimdi kimi yazarlar da ansiklopedilere madde yazarak gelir sağlamaya çalışıyorlar. Bu sıralar reklam Şirketlerinde metin yazarı olarak çalışanlar da var.

GURUR VE SEFALETLE...

□ Bir genç yazarı ele alalım şimdi de..

■ Genç yazarın önünde çeşitli engeller bulunuyor. Önce kendini kabul ettirme sorunu var. Dergilerde ürünleri yayınlanacak ki, adı duyulabilsin. Yani, ilk olarak kendini, yazarlık gücünü dergi yöneticisine kabul ettirmek zorunda. Dergiler, çeşitli nedenlerle, ya hiç telif ücreti ödemiyorlar, ya da çok düşük, gülünç ücretler ödüyorlar.. Genç yazar, bunun dışında, kendini kabul ettirmek için bir yarışma da kazanmış olabilir. Onca yarışmacının arasından öne geçebilmek, bu da güç... Ama yayınevleri, bir gencin kitabını basmazdan önce bu ön şa ları arıyor. Dergilerde adını duyurmuş olmak da yetmiyor, ayrıca yayıncının o gencin kitabını okuyup değerine ve satacağına inanması gerekiyor. Bazen bunlar da yetmiyor.. Yayıncı ya kendisine, kendi değer yargısına güvenemiyor, ya da okuyucusuna. Hatta, bunlara güvense bile, "piyasa"ya bel bağlayamıyor. "Yayıncılık zaten dar boğazda," diye düşünüyor, "bir ölçüde, yavaş yavaş satsa bile, onca yatırım yapmaya değmez. Daha hızlı satacak kitaplar basarım." Yani, yayıncılığın darboğazı öncelikle gençleri etkiliyor. Yollarını tıkıyor. Bütün bunlara rağmen sonyıllarda birtakım genç yazarların adlarını duyurma, kitap yayınlama, belirli bir düzeyin altına düşmeme başarısına nasıl ulaştıkları sorulabilir. Verlaine'in demin andığım sözünü tekrarlayacağım: Onlar da, "Birkaç kişi, gurur ve sefaletle geçiniriz," demeyi göze alarak bu düzeye ulaşıyorlar.

□ Teşekkür ederiz.

İlyaz Söylentileri

I.
kuşları, çiçekleri, bir de çocukları
sevmeyi öğrendim,
unutmamayı
sana ilişkin hiçbir şeyi.
uzanıp dokunmayı arada
başucumdaki fesleğene.

II.
bir çekirgedir ilkyaz
sıçrayıp düşen avluya
hangi delikten, neden, nasıl?
nedir dışarıda savuran onları,
toplayıp attıkça biz
duvarın ötesine?

III.
bir uçurtmadır ilkyaz
tanıklık eden içeriye
ve dışarıya ve sevinç haykırışlarına
bir çocuğun ve rüzgara,
gökyüzüne ve daha
bir sürü şeye...

o çocuğun göğsünde
gülümseyen
bir uçurtmadır tüm kiye.

IV.
biz,
çiçektozlarından göveririz.
ilkyaz bir çoğalıştır!

V.
hiç bir yasal dergide
basılamayacak
bir çığlıktır!

VI.
göstermemeyi öğrendim
avuçlarımda öfkenin
kanayan yarasını.
her dokunuşum fesleğene
sendin.
sen ki çoktan bitmiştin,
uykudaydın mutlaka o saatte
sen ki ilkyaz olmayan herşeydin.
bir ilkyazdı
her dokunuşum.

VII.
unutmamayı öğrendim
kuşları, çiçekleri, bir de çocukları
bir de seni.

VIII.
emniyeti açılmış
dolu bir keleşindir
ilkyaz!

Kemal Durmaz

CEZAEVİ GÖRÜLMÜŞTÜR MÜDÜRLÜĞÜ

"KENDİMİZİ KÜLTÜREL BAKIMDAN GELİŞTİRECEK KAYNAK BULAMIYORUZ"

• "Genelde varolan sorunlar bu sorunların çözümü için artaya konulan görevlerin "Yarın" tarafından tesbit edilerek üzerine gidilmeye çalışılması beni ve arkadaşları sevindirdi. Bize düşen görevleri olanaklarımız çerçevesinde yapmaya çalışacağız.

Cezaevi sorunlarına başlamadan önce, içinde bulunduğumuz koşullarda, sorunları ve genelde durumlarımızı gerekli şekilde açıklamaya şartlar müsait olmadığından dolayı, anlatacaklarım sınırlı düzeyde kalacaktır. Bunlara rağmen bir şeyler demeye çalışacağım. Yazacağımın bunlara göre değerlendirilmesi gerekir. Özgürlükler son derece kısıtlı. Çok yönlü zorluklarla karşı karşıya olan bizlerin sorunları bir hayli fazla. Ve çözümü de uzun vadeli uğraş isteyen bir iş -son günlerde gözlerin az da olsa buralara çevrilmesi iyi bir gelişme- Bizlerin nasıl ve neden buralara geldiği, hangi şartlarda, nasıl suçlu görüldüğümüzü ve ne gibi yaptırımlara maruz kaldığımızı tahmin ediyorsunuzdur. Burada bunları anlatmak zor. Yalnız şu kadarını söylersek, bir zamanlar normal olan şeyler, "anormal gelişmeler"in yarattığı birçok olumsuzluklar da yaşandı. Yasallık adı altında kendi yasalarıyla çelişen gayri yasal şeyler oldu. Bu bağlamda kamuoyunda ve genelde en çok sözü edilen "af" konusunu değerlendirirsek, yapılması zorunlu hale gelen bu "af" olayını bir yönüyle toplumu rahatsız eden bu durumların düzeltilmesi, dolayısıyla yapılacak bir "af" ın aftan çok bunları tamir etme anlamında değerlendirilmesi de gerekir. Bu konuyu dar bir çerçevede değil (varolan nedenlerden dolayı) en geniş boyutlarda düşünmek gerekir. Bu konuda bunun bilincinde olan herkese ve özellikle kendine aydınım diyenlere daha çok görev düşmektedir.

Buralarda (cezaevlerinde) insanların en büyük sorunu yaratıcı ve üretici olmanın dışında tutulması. En başta bunun olanaklarının olmaması. Şöyle ki; insanlar kendini kültürel bakımdan geliştirici kaynak bulamıyor. Dolayısıyla birşeyler üretme ve yaratma isteği sadece istek olarak kalıyor. Tüm bunlara rağmen, cezaevinde kültürel bakımdan kendimizi geliştirmek için çeşitli kaynakları zorlayarak, az da olsa bu açığı kapatmaya çalışıyoruz. Ne yazık ki, bu konudaki çabalarımız olumsuzluklardan dolayı, istenileni vermedi. Bu sorunun bütün cezaevlerinde varolduğunu düşünerek sizin aracılığınızla, bütün yayınevi yöneticilerine şunu söylemek isteriz: Toplumun en duyarlı kesimi olarak bilinen sizlerden isteğimiz toplumsal gelişmede en önemli fonksiyonlardan biri olan kültür ve ona bağlı olarak bilinçlenme olayında, cezaevlerinde kaynağa susamış insanlara olanaklarınız ölçüsünde yardımcı olmanız. Raflarınızda işe yaramayan ama, böylesi yere geldimi çok değerli olacak, kaynaktan insanların yararlanmasına yardımcı olmanızdır."

İbrahim Akın/
Buca Bölge Cezaevi
İzmir

"CEZAEVLERİ İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALARA BAŞLAMANIZ OLUMLU.."

• "Gönderdiğiniz Yarın dergisinin Nisan sayısını aldım. Göstermiş olduğunuz özveriye candan sağolun diyorum..Yarın'ın Nisan sayısı çok ama pekçok nitelikli. Bu sayıda bulduğum hazzı daha önceki sayılarda bulmamıştım, iki kez

Tahsin İstengel bu satırları okumayacak...

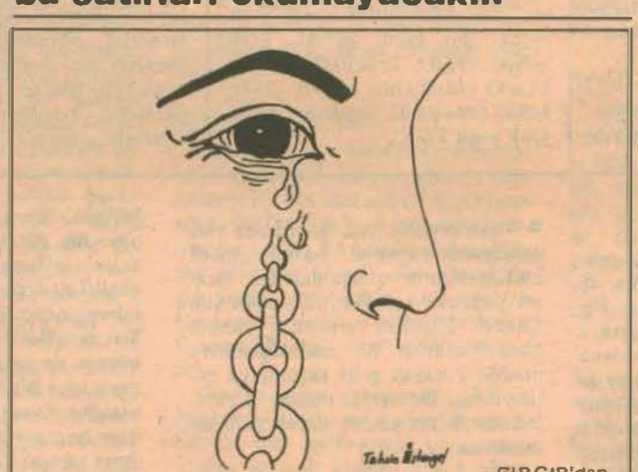

GIRGIR'dan

"Artık, hayatta olmadığı için yazdıklarımı okuyamayacaksın Tahsin kardeşim.. Ama, ben yine de cevap yazacağım.. Çizgiler çok resimsi ve gözyaşlarının, zincire dönüşmesi çizgiyle pek anlatılamamış..."

Kalemi elime alıp yazabilecek cesareti bulamadım uzunca bir süre. Yukarıdaki tümceleri Girgir dergisinin çiçeği burnunda karikatürciler sayfasında okuduğumdan beri ağlamaklıyım. Karikatürü gönderen kaç yaşındaydı, neden dolayı mahpustu ve şu anda neden hayatta değil, bilmiyorum. Yalnız bildiğim, adının Tahsin, soyadının İstengel olduğu... Ölüme Kocaeli-Seymen Cezaevindeyken gittiği... bir de şu anda yaşamadığı....

Tahsin ile ölümünden sonra tanıştık, bir mizah dergisinin sayfalarında.. Gözünden zincir zincir damlayan gözyaşlarıyla. Biliyorum ki, karikatüründe kendisini çizmişti Tahsin. Dökülen kendi gözyaşlarıydı. O zincire benim gibi kaç kişinin gözyaşları halka olup eklendi bilmiyorum.

Adı ister Tahsin olsun, isterse içimizden herhangi birisinin adı. En güzel yıllarını dört duvar arasında geçirmeye mahkum edilen binlerce genç var bu gün. Kimisinin okul sırasında kendini bekler durur boş kalan yeri, açık kalan kitabı. Kimisinin boş bıraktığı torna tezgahının başında başka eller biçim veriyordur çeliğinkülçesine. Kimiyle dört duvar arasında yitip giden sevdalarının acısındadır. Yaşamını en güzel anında noktalayan Tahsin bir

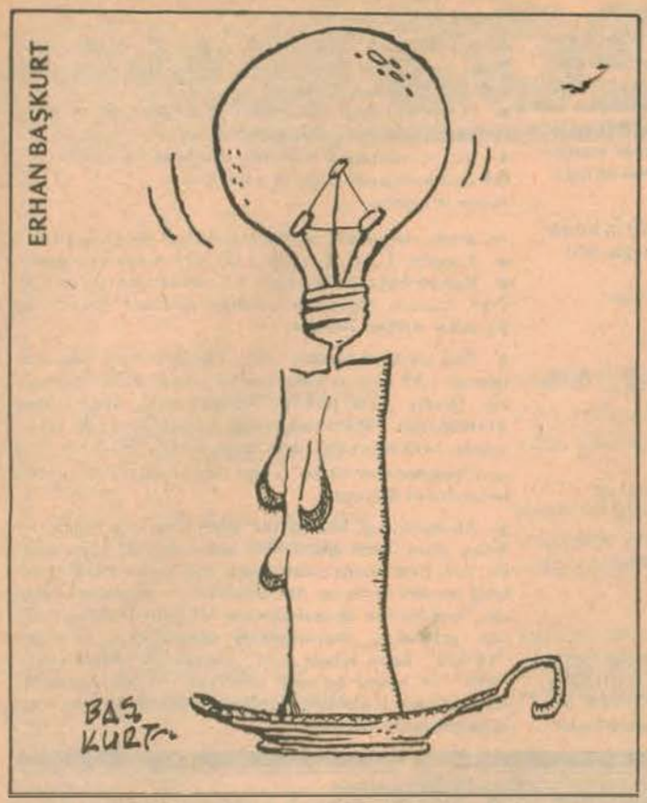

üst üste okudum. Hele ki ülkede tehlikeli boyutlara sıçrayan Yeni Freudçuluk gözlerinizden kaçmamış. Bu konuya okurların dikkatini çekmeniz çok olumlu.

Tarihsel gelişimi, ilişki ve çelişkileri tamamen yadsıyan, tarihin ve toplumların devindirici gücünü uçkura bağlayan anlayış, içinde bulunduğumuz aşamaya geldi veya getirildi. Şimdiye dek bir allahın kulu çıkıp da, "bu olayın içeriği budur" dememişti, ya da ben bilmiyorum...

Takdir edilecek bir çalışma da cezaevleri ile ilgili araştırmalara baş amak istemeniz. Bu konuda çok geç kalındığını itiraf etmek zorundayım. Ancak çok önceden sorulması gereken soruları şimdi sormanız konunun önemini ortadan kaldırmıyor. Sinenize çekmediğinizi süreç gösterecek. Ayrıca okur anızdan bu konuda nitelikli mektuplar bek emeyin, zira boşuna olur, çünkü gelmez, gelemez! Bu olanak gökten zembille inmeyecek inanın.

Orhan Apak/
E Tipi Özel Cezaevi
Çanakkale

"TUTUKLU SAYISININ ARTMASI KOŞULLARI DAHA DA ZORLAŞTIRIYOR"

• "Yerel seçimlerin öncesinde, kitlelerin -gelişkin bir demokrasi için demokratik istemleri basında daha yoğun yeralmakta. Ancak genel af ve kapsamı belirsizliğini korumakta. Oysaki cezaevlerimiz toplumun devamlı kanayan yarasını oluşturmakta.

Tutuklu sayısının artması, cezaevi koşullarının daha da ağırlaşmasına neden olmaktadır. Bugün cezaevleri yetersiz kalmakta ve yenilerinin yapılması düşünülmektedir. Bu olgu toplumumuz ve insan hakları açısından istenilen bir olay değildir. Cezaevi sayısının artırılmasından önce suçluluğa neden olan koşullar ortadan kaldırılmalıdır. (...)

Cezaevi koşullarının iyileştirilmesi için de etkin çaba gösterilmelidir. Yarın dergisi olarak bu konuda daha etkin çalışmanın sorumluğunu taşıyorsunuz, ancak bu çabanızda yalnız değilsiniz."

Mehlika Şener
Cezaevi

kucaklayacaktır kardeşlerini, arkadaşlarını... Dolabının bir köşesinde naftalin kokuları arasında kendisini bekleyen elbiselerini çekip sırtına, sokağın ucundan biran çıkıp gelecekmişçesine beklenecektir. Sofraya alışkanlıkla getirilen her fazladan çatal-kaşıkta gözyaşı olup yuvardanacaktır yarım bıraktığı lokmasına. Dudağının ucundan belki de hiç eksik etmediği o delikanlı gülüşüyle sararan resimlerde tamamlayacaktır gençliğinin geri kalan yaşanmadık yıllarını...

Şimdi Tahsin'in koğuştaki yatağında bir başka genç yatıyordur, diye düşünüyorum. Adı içimizden herhangi birinin adına benzeyen, bir gün gelecek diye umutla beklenen, bir yanı içeriideyse öte yanı deryada çalkalanan...

İnsan olup (hele genç bir insan olup), böylesi acılara karşı duyarsız kalabilmek bir yetenek işidir, diyorum. Ne zaman başkalarının acılarına karşı duyarlılığını yitirmiş bir genç görsem içimde birşeyler eziliyor, burkuluyor.. Aklıma Ernest Hemingway'ın "Çanlar Kimin İçin Çalıyor" adlı romanının girişindeki tümceler geliyor: "Hiç kimse bir ada değildir tek başına... Her insan anakaranın bir parçasıdır. Her ölüm birşey götürür benden, çünkü insanlığın bir parçasıyım ben.. Onun için çanlar kimin için çalıyor, diye sorma, çanlar senin için çalıyor..." Dört duvar arasında göçüp giden bizim gençliğimizdir diyorum. Çanlar kimin için çalıyor, diye soruyorum ve yanıt işitiyorum, duymak istemeyen kulaklardan, görmek istemeyen gözlerden, söylemek istemeyen dillerden...

Cezaevlerinin kapasitesinin üzerinde gördüğü işlev ülke tarihinin bu konudaki en geniş boyutlu sorununu gündeme getiriyor. Olağanüstü koşullar her alanda olduğu gibi bu konuda da olağanüstü sonuçlar yaratmıştır. Her olağanüstü rejim sonrası genel af konusunun toplumun en dirimsel sorunlarından biri olarak gündeme gelmesi, böylesi dönemlerin olası olumsuz sonuçlarının giderilmesinin bir zorunluluğu olarak gündeme geliyor.

Şimdi içerde de, dışarda da bir bekleyiştir sürüyor. Acılı bir kuşağın gencecik fidanları boyatıp duruyor dört duvar arasında. Çocuklar ana-babalarını demir parmaklıklar ardında gözleriyle kucaklayarak şaşkın bir dram yaşıyorlar.

Susmanın kahredici alçaklığını bir fazilet gibi sunuyorlar önümüze. Bencil ol diyorlar, karışma hiçbir şeye. Kendin için yaşa kendin için öl. Bırak çanlar kimin için çalıyorsa çalsın... Oysa kartalın pençesinde kıvrananın feryadı da bizi, kırılan daldaki yeşilin sancısı da... Niye insan acılarına karşı duyarsızlık yüreğimizde? Neden parçalayıp kırmamak zincirlerini barbarcaeliğin? Neden her güzellikte ürpermemek acıdan irkilmemek?...

Yaşamın kendi dışındaki boyutuna karşı duyarsız yetişen bir kuşak şu an için kimilerince bir kazanım olabilir ama kaybeden yine gençliktir. Yalnız şu anda sürecin ortasındayız. Sonucunu yazmak biraz da bizim elimizde...

• Tekin Erdem

telgraf

Güneşli bir bahar günü... Voltamı atıyorum avluda, baharı karşılayarak... Bahar meltemi ılık ve tatlı, uzaktaki çiçeklerin kokusunu taşıyor buralara ve ben dolduruyorum yüreğime... Coşuyor yüreğim. Bahar iyice hissetirir oldu kendini, mavi gökyüzüne, pırıl pırıl güneşe, uçan kuşlara bile. Ama bu duvarlara değil. Sadece yoğurt kutusundaki bir avuç toprakta boy veren buğday tohumları müjdeliyor bizden uzaktaki baharı. Kanımı ısıtıyor dost güneş. Düşünüyorum sonra: "Aylar önce yürüdüğüm toprakh yolda gezinmektedir bahar özgür bir kelebek gibi. Bizim orada her tarafı çiçek doldurmuştur, kimbilir ne güzelliklerle doludur oralar. Şimdi Antakya babanın türküsünü mırıldanmakta. Küçük Yeliz'im toplamıştır nice çiçeği öğretmenine vermek için. Umutlar fışkırır, serpilip gelişir bu mevsimde. Benim de umutlarım var gelecek baharlara ve güneşli günlere bıraktığım. Tüm insanları sevmek, yeryüzünü "dostluk ve sevgi" çiçekleriyle güzelleştirmek varken, "bana ilişilmedin de ne olursa olsun" mu? Hayır. Yeni bir yaşam dalında nice nice dostluk çiçeğinin açtığı, gözyaşlarının dindiği, acıların kara bulutlar gibi dağıldığı ve çocukların hep güleceği mutlu olacağı bir yaşam..."

— Mehmet, telgrafın var.

Bu haber bir bıçak gibi kestidüşüncelerimi. Voltamı yarıda kestim, aldım telgrafı ve okudum: "29 mart'ta tahliye oldum bir aydır yiyemiyordum şimdi iyiyim sana ve tüm arkadaşlara selam gözlerinden öperim yakında görüşürüz abin edip ulus ankara..." Kat kat arttı sevincim. Belki saçak bir günüydü Ankara'nın. Özgürlüğe yeni adım atmışken çektin bu telgrafı. Bir özlem, bir susamışlık, bir hasret ve bir sevinç ezgilenmekteydi yüreğinde. Ardındaydı artık demir parmaklıklar, acılar ve umutlarını çorak topraklarda dirençle yeşertenler. Tel örgü büyümüştü, uzanmıştı çok uzaklara. Demir parmaklıklar, duvarlar ve kilitli kapılar yayılmıştı dalgalar gibi. Yol olmuştu, güne sinmişti, gökyüzünü gölgelemişti. Artık bitmişti hapisliğin, özgürlüğün.

İstanbul'da bir evimiz vardı, küçücük bir ev. Kirasını zor ödediğimiz. Ve sonra bir zincirin halkaları gibi uzanmıştı, sorunlar, sorunlar, sorunlarımız. Yine yürek yenik düşmedi hiçbir şeye. Yengem sen ve ben, kürek çekiyorduk acıların karanmış sularında. Sonra yeğenim Utkan hazırlandı aramıza katılmaya. "Utkan'a elbise, çeşitli eşyalar, kundak ve doğum masrafları" Ve dünyaya geldiğinde yeğenim, babası fabrikada, ben onu beklemekteydim. Yeğenim ilk defa görünce babasını tanımamıştır, şimdi, "bu yabancı da kim," diye düşünmüştür. Babası kucağına a ınca ağlamaya başlamıştır, benim görüşümde olduğu gibi, uzun bir süre bana bakmıştı. Gözleri donuktu. Sonra sana doğru uzattı elini, dokununca tel örgüye basmıştı çığlığı. Yengem, "Bak bu senin amcan, ağlama," diyor. Ben el sallıyor ve gülümsüyorum, ama yeğenim hâlâ ağlıyordu.. Şimdi gonca gül gibi boy vermiştir.

Abi, hasretin ağaçtaki yaprağa, kaldırımda yürüyen insana, arabaların kaldırdığı toza, oynayan çocuklara, bir simitçinin sesine ve çıktığı delikten her yere yayılan karıncalara bile. Şimdi yürü yürüyebildiğince, Antakya'nın toprak kokan, çiçek kokan yollarında. Yaşama sevincini güneşin ülkesinden taşı yürek odana. Umut olsun, sevda olsun diye. Kelebekle kon çiçekten çiçeğe. Beraber söyle bahar türküsünü kuşlarla. Çocuğunu bağrına bas sımsıkı, çocuklarını bağrına basamayan babaları düşünerek. Ve kucakla güneşli günleri, umutları ve yeryüzünün tüm güzelliklerini.

Güneşli bir bahar günü. Varamaz elim kırdaki yeşil bir ota. Yürüyemem eskiden yürüdüğüm topraklı yollarda. Voltama devam ederim, bir duvardan ötekine dek. Her adımda uzaklaşırım varamadığım yerlere. Giderim, giderim duvarın yanına kadar, ötesi yok. Yine güneş el sallar umutlarıma. Kucak açıyorum çiçeklere, insanlara, yeryüzündeki güzelliklere, iyiye ve umudumun dost türküsüne....

MEHMET MAHANOĞLU
Kapalı Cezaevi-Malatya

ODTÜ KIZ YURTLARINDA ÖĞRENCİLERİN EV ZİYARETLERİNE İZİN VERİLMİYOR

Mayıs ayı ortalarından başlayarak, ODTÜ kız yurtlarındaki öğrencilerin, ailelerinin oturduğu kentlere gitmeleri büyük bir sorun haline gelmeye başladı. Herhangi yazılı bir duyuruya dayanmayan ve yurt müdürlerinin keyfi davranışlarından kaynaklanıyor gibi görünen bu uygulamayla, ailelerini ziyaret etmek isteyen öğrenciler, "orada ne yapacaksın" ya da "sen daha yeni gitmedin mi, otur dersini çalış", türünden sorgulamalarla karşı karşıya kalıyor ve çoğunlukla da istekleri geri çevriliyor. Yani ailelerini ziyaret etmelerine izin verilmiyor. Bu uygulamanın nedeni kendilerine sorulduğunda yurt müdürlerinin verdiği yanıt ise, "sıkıyönetim böyle istiyor," oluyor. Doğruluğu elbette kuşkulu bir yanıt bu...

Abone Kulubü'nden Duyuru

Yarın Abone Kampanyası '84" sonuçlandı. Hedefimize tam olarak ulaştık. Şimdi yeni görevler için Yarın daha güçlü. Abonelerimize, bu sayımızda bazı dileklerimizi yeniden anımsatıyor ve bazı duyurular yapmak istiyoruz. İlkin, Abone Kulübü'nden kitaplarını edinebileceğiniz yayınevlerinin arasına Bilim ve Sanat Yayınları ile Mayıs Yayınlarının da katıldığı duyuralım.

BİLİM VE SANAT YAYINLARI — Yüzde 20 İndirimli
Kim Korkar Matematikten, Nazif Tepedelenlioğlu 300
Nükleer Tehlike, Haluk Gerger 250
Hep Aranızda Olacağım, Frederic Joliot-Curie'nin Yaşamöyküsü 350
Edebiyat Bilimi I, Gennadiy N. Pospelov 450

MAYIS YAYINLARI — Yüzde 20 İndirim
Çağdaş İran Şiiri, Çeviren : M. Babek 150
Görüşmek Üzere, Naim Kandemir 150
Kimliksiz Asi Çiçek, Ali Yıldırım 100
Sevdadır, Arkadaş Z. Özger 250

HİL YAYIN'ın dört yeni kitabı da edinebileceğiniz yayınlar arasına katıldı:
Kültür ve Politika, Anıl Çeçen 450
Osmanlı Sanayi 1913-1915 İstatistikleri, Gündüz Ökçün 600
Üniversite Üzerine, Emre Kongar, 200
Sinema ve Çağımız I, Atilla Dorsay 500

Yukarıdaki kitaplardan ve önceki sayılarda listelerini yayımladığımız YARIN YAYINLARI, DAYANIŞMA YAYINLARI, HİL YAYIN kitaplarını belirtilen üst fiyatlardan indirimlerini yaptıktan sonra, tutarı kadar posta pulu göndererek istemenizi, ödemeli istek yapmamanızı diliyoruz.

- Abone olan okuyucularımızın, abone ücretlerini posta havalesiyle gönderdikten sonra, açık ad ve adreslerini bir mektupla bildirmelerini,
- Cezaevlerindeki okuyucularımızın, dergi ve kitap isteklerini ödemeli yapmamalarını,
- Okuyucularımızın ödemeli tek dergi istememelerini, tek isteklerin posta pulu ile yapılmasını,

ayrıca istiyoruz.

Bu arada, duyurmak istediğimiz birkaç nokta da şunlar:

- Yarın'ın 1., 2., 3. ciltleri bir süre sonra çıkacaktır.
- Karton kapaklı ciltlerden 1-6. sayıları kapsayan 1. ve 7-18. sayıları kapsayan 2. ciltler elimizde bulunuyor. Fiyatları 400 ve 700 lira
- Eski sayıların tümünü takım olarak isteyen okuyucularımız 1-32 sayıları kapsayan bu takımı 2350 lira karşılığı (posta pulu olabilir) edinebilirler. Aynı takımı abonelerimiz 1900 lira karşılığı isteyebilirler. Bu takım içinde, hakkında toplatılma kararı verilen 26. (Ekim '83) sayı bulunmuyor ve bu sayıyı okuyucularımızın ayrıca istemelerini diliyoruz.
- Abonelerimiz, kendilerine gelen dergilerin içinde bulunan adres fişleri üstünde bir kod numarası görecekler. Bu kod, hem abone numarasını, hem de aboneliklerinin bitiş sayısını içeriyor. Abonelerimiz bu numaraya bakarak, kendilerine aboneliklerinin bittiğini belirten mektup gelmeden, aboneliklerini uzatabilirler. Örneğin, "44-035" kodu içinde, "44" aboneliğin bitiş sayısını, "035" ise abone no'sunu belirtiyor. Ayrıca, abonelerimizin Abone Kulübüyle kurdukları ilişkide bu numarayı kullanmalarını diliyoruz.

Burhan Alkar

ÇAĞRIYA ÇAĞRI

Derginizin Nisan ve Mayıs 1984 sayılarında "Bu Heykelleri Kim Eritti?" başlıklı iki yazı yayımlandı. Her iki yazıda da çok doğru şeyler söylendi. Ancak, sözkonusu yazılarda, gerçeğin yalnız bir yüzüne değinildi; kamuoyu pek de belirli olmayan bir yaklaşımla yanıltıldı. Dileğim, bu Bizans oyununa bilmeden alet olduğunuza inanılmasıdır; çünkü bilerek, isteyerek bir sanatçının yıpratılmasına gönlünüz razı olmaz inancındayım.

Bir sanatçı olarak, FSEK'deki o sanatçıları ve sanat yapıtlarını korumayı amaçlayan maddelere karşı çıkmam olası değil; çünkü; emeğe ve yaratıya saygım büyüktür.

Ankara Belediyesi, 1979 yılında, Abdi İpekçi Parkı ve yaya bölgelerine konmak üzere heykeller yaptırmaya karar veriyor. Bu amaçla, Ankara'daki heykeltraşlardan maketler istiyor. Aralarında benim de bulunduğum bir grup heykeltraş, bu çağrıya olumlu yanıt veriyor. (Remzi Savaş, Metin Yurdanur Burhan Alkar.) Belediyeye verilen maketlerden, şimdi Abdi İpekçi Parkında bulunan Metin Yurdanur'un ELİF.R'i, Remzi Savaş'ın FISKİYE heykeli ve benim Sakarya Yaya Bölgesindeki BARIŞ ve ATILIM adlı heykellerimin yaptırılması uygun görülüyor.

Peki, genç aynı dönemde gerçekleştirilen ve şu anda eritildikleri gerekçesiyle fırtınalar koparılan UÇUŞ ve ÇİFT (İKİZLER) adlı heykeller ne oldu? Bunu, heykel teknolojisini bilmeyen ve öğrenmeye de gerek görmeyen Yarın'ın Nisan sayısından öğrenelim: "Uçuş ve Çift artık yok. Geriye gelemezler, çünkü heykel tek'dir; kitap gibi çoğaltılamaz, film gibi kopyası olamaz. Şimdi geride yalnızca Uçuş adlı heykelin görüldüğünüz fotoğrafı kaldı." Hayır, son derece yanlış. Çünkü, adı geçen heykel yok olmamıştır; şu anda tunçtan, mermerden, betondan vb. dilendiği kadar çoğaltılabilir, yani kitap gibi üretilebilir.

Adı geçen heykellerin orijinalleri, anlaşma gereği, ya Ankara Sular İdaresine teslim edilmiştir, ya da anlaşmaya aykırı olarak yaratıcısının elindedir. Eritildiği söylenen heykeller, bu poliyester orijinaller değildir; onların 1980'de tunçtan üretilmiş kopyalarıdır. Bu tunç kopyalar, 1980'de dökülmüş, ancak heykelin yaratıcısı onları yerlerine diktirmemiş, unutulmaya ve hurdalığa mahkum etmiştir. Başka bir söyleyişle, yırtılıp yakılan ressamın orijinal tablosu değildir; o tablonun yaratıcısınca beğenilmeyen reprodüksiyonudur.

Şimdi, Zekai Sezer'den, Nisan sayısındaki yazısını, yukarıdaki açıklamanın ışığında gözden geçirmesini istiyorum. İşin özünde yine de tutunabileceği bir dal, yüzü kızarmadan yapabileceği bir suçlama kalırsa bunu Yarın'da yazsın.

Yarın'ın Nisan sayısındaki büyük eksikliği, eritildiği iddia edilen heykellerin yaratıcısıyla konuşup gerçeği öğrenmeden konuya sayfalarında yer vermiş olmasıdır. Gariptir, bu büyük eksiklik, Yarın'ın Mayıs sayısında da sürdürülüyor. Hem de katmerli olarak. Üstelik, beni yakından tanıdıklarını sandığım bazı arkadaşlar da, bu konuda, bana dereceden dereceye veryansın ediyorlar.. Dolayısıyla, bu tutum, geçici, bir defalık bir olay sayılamaz. Yılların dedikoduları, fiskosları, ham da olsa, acı da olsa, çürük de olsa meyvelerini vermeye başlamıştır. Bereketli ola...

Deniyor ki: "Eritilen heykeller Türk heykel sanatının başarılı sayılabilecek önemli iki parçasıydı. Bu olay en azından heykel sanatının iki heykel kaybetmesi olayıdır. Büyük bir kayıp. Bir sanat eserinin hakkında gerçek değerlendirmeyi ve sanatsal boyutunun ne olduğunu ancak zaman belirleyebilir. Ben bu olayı kitap yakmaktan da korkunç bir şey olarak görüyorum, bu çok acı bir olay, heykelin yenisinin yapılması mümkün değil, kitap yeniden basılabilir ama heykel tamamen yok oluyor." Bu satırları yazan Veysel Günay, o heykellerden kaçar tane ister? Tunç mu, mermer mi, beton mu, ağaç mı olsun? Veysel Günay, yok edildiğini iddia ettiği o heykeller için, bugüne kadar, yukarda sıraladığı inciler dışında, ne yaptı? 1980'de heykellerin dikimi için çaba gösterilirken neredeydi? Yargıyı kendi söylediği gibi zamana bırakmayıp ulu orta yenmekte hiçbir sakınca görmeyen Veysel Günay, göklere çıkardığı o heykeller yaratıcısı tarafından hurdaya mahkum edildikten sonra geçen dört yılda ne yaptı? Hiç değilse o heykellerin ne olduğunu onları yaratana sordu mu? Sorduysa ve aldığı yanıt yukardaki inciler düzeyinde olduysa, şapkasını önüne koyup düşünmelidir. İşin başından beri benim ne yaptığıma gelince, o heykellerin maket aşamasından dikim çabalarına kadar, her aşamada, onların yaratıcısı kadar değilse bile, bütün samimiyetimle gerekli müdahaleleri, yönlendirmeleri yaptım. Tersini söyleyecek varsa, boyunu görelim.

Zafer Gençaydın diyor ki: "Heykelleri eritenlere mi? Kim olursa olsunlar 'ifrit' olmamak elde değil. İfrit oluyorum, çünkü ne yaptıklarının bilincindeler. Bir yandan acıyorum, çünkü uygarlık denen, kültür denen kavramdan paylarını alamamışlar. Öte yandan, kararmış dünyalarını ele verdikleri, 'faş' oldukları için seviniyorum... Ancak, sanatçıyla kalaycının ayrımına varamayan kültür fukarası zavallıların bir sanat yapıtını heykeli hurdayla karıştırmış olmalarına şaşmamak gerek." Şaşarım kedinin çamaşır yıkamasına. Yukarıdaki açıklamalardan sonra, Zafer Gençaydın, herhalde, heykelle hurdanın ayrımına varmıştır. Evet, o hurdaları eritenler, ne yaptıklarının da bilincindedirler. Zafer Gençaydın ki ressamdır, Orijinal tablo elindeyken, onun başarısız reprodüksiyonları ile neden ilgilenir? Bir ressam, orijinal tablo ile onun başarısız reprodüksiyonunu, orijinal heykel ile onun başarısız çoğaltmalarını birbirine karıştırırsa, buna şaşmak gerekir. Bir heykeli ancak sanatçısı hurdalığa mahkum edebilir. Sanatçı, heykeline sahip çıkarsa, onu dikip kamuya sunarsa, onu heykelleştirmiş olur; bir sanatçının önce kendisinin beğenmediği ve benimsemediği ürünleri, onun özgür iradesinin damgasını yememiş ürünleri, malzeme yığınından başka bir şey değildir. Bizim dilimizde bunlara hurda denir. Bu hurdalar, sırası geldiğinde eritilir, yeni özgür iradelerin biçimlendirilmesinde kullanılır. Bence, Zafer Gençaydın "ifrit" olmayı bırakıp bu basit gerçekleri görebilmesi için serinkanlı olmaya çalışmalıdır. Başkalarının dünyalarının kararmış olduğunu söyleyebilmesi için, kendi dünyasının yeterince aydınlık olduğundan emin olmalıdır.

Dava bütün bu şaşırtmacaların dışındadır. Dava şudur: Eritildikleri söylenen heykellerin orijinalleri neredir? Ankara Sular İdaresinde mi, yoksa yaratıcısında mı? Bunun yanıtını o yaratıcının verebilmesi gerekir. Sanatçı, bu sorunun yanıtını vermekle de yetinmeyip onları kamuya sunmalıdır. Ancak, iddia ediyorum ki, O heykellerin bugüne kadar ve bütün bunlardan sonra hâlâ sergilenmemiş olması, yaratıcısının onları beğenmemiş ve benimsememiş olmasındandır. Kaldı ki, bu iddianın yanlışlığını ispatlaması son derece kolaydır... Madenle çoğaltılmış heykellerin ve onların eritilmesi hikayesi bir oyundur, gerçeği gizleme çabasıdır.

Bu oyuna bilerek veya bilmeyerek alet olanlar görülüyor. İnanıyorum ki kayıtsız olanlar, namuslu birer aydın olarak, bu davada haklının yanında yer almayı borç ve görev bileceklerdir. Bu oyunda kazanacağını düşünen taraf da bilmelidir ki, lafla peynir gemisi yürümez. Burhan Alkar, bugünkü yerine övgülerle, yergilerle, lütuflarla, dalkavukluklarla, başkalarının ayağının altına karpuz kabuğu koymakla, başkalarının omuzuna basmakla gelmedi, heykel yaparak geldi. Burhan Alkar yarınlara kalacaksa gene heykel yaparak kalacaktır. Burhan Alkar, heykel sanatımızın gelişmesi yolunda, her türlü doğru, iyi niyetli, namuslu tutumun yanındadır ve öyle olacaktır.

Bu açıklamaları, gerçeğin öbür yüzünün de var olduğunun bilinmesini istediğim için yaptım. Bu konuda hala tatmin olmıyan var ise, onlara, T.C. Mahkemelerinin bu tür anlaşmazlıkları çözümlemek için var olduklarını anımsatmak isterim.

Neden El Salvador'da Savaş Var?

El Salvador'da savaş var. El Salvador'daki savaşın nedenleri nelerdir? El Salvador hükümeti ve ABD, savaşın Küba, Nikaragua ve Sovyetler Birliği tarafından zorla çıkarıldığını öne sürüyor. Fakat bu ülkeler El Salvador'u işgal etmedi, ona baskı yapmadı ve bu savaş birdenbire ortaya çıkmadı. Öne sürülecek gerekçeler her zaman kolaylıkla bulunabilir ama, çoğu kez bunların doğru olmadığı da ortada.

El Salvador (tıpkı komşusu Nikaragua gibi) uzun yıllar boyunca ekonomik bakımdan güçlü birkaç ailenin sultası altında ve ordu tarafından yönetilegeldi. Hükümetlerin tümü de bu ailelerin egemenliğini sürdürmek için kuruldu. Yetersiz beslenme, eğitimsizlik, sağlık sorunları, işsizlik, sanki çözümü olmayan sorunlar gibi ortaya kondu. Çünkü bu sorunların çözümü, doğrudan egemenliğin kısıtlanmasına yolaçacaktı.

1932'de 30 bin köylünün General Maksimiliano Fernandez Martinez tarafından kıyımıyla başlayan huzursuzluklar, o günden bu yana değişik biçimlerde sürdü. Öğretmenler ve işçiler tarafından yapılan grevler, öğrenci ayaklanmaları ve köylülerin başkaldırısı, bu huzursuzlukların görüntüleriydi. Bu hareketler, her zaman hükümet kuvvetleri tarafından baskı, zor, işkence ve hapisle bastırılmaya çalışıldı. Bu yöntem, doğal olarak karşıtını da ortaya çıkardı. 70'li yıllardan başlayarak, El Salvador'da işçiler, öğrenciler, köylüler silahlı güçler oluşturmaya başladılar ve halktan büyük destek gördüler. 1979'dan sonra toplumsal kaynaşma arttı, ülke dışına sıçradı ve ABD'de kaygı uyandırmaya başladı. El Salvador'daki ABD elçiliği, silahlı kuvvetler, demokratik sektörler ve özel işletmeler üzerinde sıkı bir denetime başladı. Askeri kuvvetler, tüm direnişleri sert biçimlerde bastırmaya çalışıyordu. ABD 1980'de 5 milyon dolar yardım yaptı. Gerçi bu sıralarda ülkede savaş başlamamamıştı ama, sık sık ayaklanmalar başgösteriyordu.

Ne var ki, tam bu sırada, dünya kamuoyu son derece canavarca, zalim, kanlı bir olaya tanık oldu: 24 Mart 1980'de, San Salvador Piskoposu Oscar Arnulfo Romero, "Ölüm Mangaları" lideri D'Aubuisson tarafından katledildi. Böyle bir olay, Latin Amerika'nın kanlı diktatörlüklerinde bile kolaylıkla görülemezdi.

Bu suça başkalarını da ekleyebiliriz: Yedi katolik papazın, Ulusal Üniversite Rektörü'nün, Demokratik Devrimci Liderliği Başkanı Enrique Alverarez Cordoba'nın, 200 öğretmenin kurşunlanarak öldürülmesi vb. İndepediate gazetesinin ve YSAX Radyo İstasyonunun tahrip edilmesi, La Cronica editörü Jaime Suarez'in öldürülmesi, Ulusal Üniversite'nin kapatılması ve tahrip edilmesi de bu arada sayılabilir.

Sonunda, halk kendini orduya karşı silahla savunmak zorunda kaldı. General Garcia kentleri terörle sindirmeye çalıştı ve bu amaçla binlerce köylüyü katlederek, kent dışı alanların nüfusunu boşaltmaya çalıştı. Fakat tümü boşunaydı. Kitle hareketi ezilemedi. Koşullar savaş zorladığında da, El Salvador halkı hükümete ve ABD'ye oldukça zor günler yaşatmaya başladı. Devrimci hareket bütünlüğünü kurdu, kendi ordusunu oluşturdu ve çok geniş alanlarında denetimini eline geçirdi. Bu durum, ABD'nin El Salvador askeri hükümetine daha çok ekonomik ve askeri yardım yapmasına neden oldu. Ve ülkeye çok sayıda savaş uçağı, silah, helikopter, tank vs. gelmeye başladı. Hükümet kimi kentlerde denetimi elinde tutmak için terörü yaygınlaştırdı. Fakat kitle hareketi merkezden kenarlara taşmaya başlamıştı. İki yıl boyunca, devrimci ordunun geliştiğine tanık olundu. Askeri kuvvetler ve "danışmanların" çabaları boşa çıktı. ABD'nin bütün çabalarına karşın, askeri kuvvetlerde başgösteren gerilemenin önü alınamıyordu. Salvador ordusu bu güç durumda kurtulmak için ABD'nin doğrudan müdahalesini çare olarak gördü.

Savaşa Küba, Nikaragua ve Sovyetler Birliği'nin doğrudan karıştığı savlarının geçersizliği ise, bugün daha iyi görülüyor. Birçok gazeteci, Farabunda Marti Ulusal Kurtuluş Cephesi (FMLN) içinde, sözüedilen ülkelerden hiç kimse olmadığını gördüler. FMLN'nin koruyucusu, El Salvador'un ta kendisiydi.

El Salvadorlu yazar Manlio Argueta ile söyleşi

Arbejdern/Danimarka
Türkçesi: Yarın Çeviri Kurulu

"Yaşamımdan Bir Gün" adlı romanı İsveç ve Danimarka'da aynı anda yayınlanan Manlio Argueta 1935'te El Salvador'da doğdu; 1972'den beri Costa Rica'da yaşamak zorunda kaldı. YARIN okurlarının yakından tanıdığı Guatemalalı ozan Otto Rene Castillo ve Roque Dalton ile kurdukları yazınsal örgüt, Orta Amerika yazınında büyük etkenlik kazanmıştı. Bölgedeki diktatörlere kültürel bir muhalefet oluşturan bu yazarlar, kendi vatanlarında yaşamlarını sürdüremez hale gelmişlerdi.

Orta Amerika'da yazarlık yapmak ile Batı'da yazarlık yapmayı karşılaştırmasını ve sürgün yazarlığının özelliklerini açıklamasını istediğimizde bize şu yanıtı verdi:

"Birlikte uğraş vermekte olduğumuz yazarların tümü aynı yaşlarda ve uğraşın tam içinde. Yeni bir sanatsal geleneğin yaratıcılığını yaptığımızı ve bunun başlangıcının 1950'li yılların ortalarına uzandığını söyleyebilirim. Latin Amerika'daki yazarların halkın verdiği uğraşın yanında yer almaları gereklidir. Bizler için tavır alma kavramı çok yararlı olmuştur. Sanatsal çalışmalarımızı zenginleştirmiştir. Onları yeterince gerçekçi tutmayı amaç edindik. Halkın sorunlarını konu aldık ve yapıtlarımızın kökleri halkın içinde bulunuyor. Bu nedenle sorunları dolaysız olarak ve apaçık ortaya koyabiliyoruz.

Unutmamak gerekir ki El Salvador'daki baskı, elli yıldan uzun bir geçmişe sahiptir. 1944'te altı aylık, 1960'da da üç aylık bir kesintiye uğramıştı. Baskı güçlerine göre her halk eylemi, bir tehlike demektir. Gerilla, giderek artan bu baskıdan doğdu. İnsanları alıp götürüyorlar; insanlar yokoluyor. Her gün tutuklanıyorlar ve boğazları kesilmiş olarak bulunuyorlar.

Ben kendimi sürgündeki bir yazar olarak algılamıyorum. Vatanımı iyi tanıyorum ve Costa Rica halkı ile benim halkım arasındaki yakın kültürel bağdan yararlanıyorum. Costa Rica'daki kültür ve düşünüş şekli, benim için yabancı değil. Ayrıca sınırın öte yanında haber almak güç değil."

— Kültürün oynayacağı rol nedir? Yazarlığın ile halkın direnişi arasındaki ilgiyi nasıl görüyorsun?

"Yazarlar, halkın diktatörlerin içyüzlerini görmesinde tarihsel bir açı getirerek yararlı olan bir topluluktur. Onların başkaldırmalarını dile getirirler. Yazarlar, dile getirme ayrıcalığına sahiptirler ama halkın içindeki köklerinden kopmamaları gereklidir."

— Yazar olarak gelişme sürecini nasıl açıklıyorsun?

"Her şey San Salvador'daki üniversitede başladı. Bizim topluluğumuz, burada etken olma olanağı elde etti. Bu arada bir de dergi çıkardık. Hiçbir politik partinin olmadığı 1950-1960'lı yıllarda dergimiz kitlelere ulaşmayı bildi. Aynı zamanda yürüyüşlere, öldürülen insanların anılması için düzenlenen toplantılara katıldık, politik eylemlerde bulunduk. Bu benim yazar olarak öğrenim sürecim oldu."

Manlio Argueta'nın romanı "Yaşamımdan Bir Gün", tanınmış bir köylü önderin öldürülüşünden sonra yalnız kalan karısı Lupe'nin durumunu işliyor. Gerçek olaylar ve kişiler üzerine kurulmuş.

— Romanın bir acının öyküsü ama aynı zamanda direnişi de işliyor. Sonuncu ögeyi sen sonradan bilinçli olarak mı kattın?

"Bu sorun beni biraz şaşırttı. Konu baskı ve acı; bunları ayrı ayrı değerlendirmek, kitabı biraz fazla özetlemek olur. Sonunda umuda yer verilmişse de kitap, ilk bakışta biraz kötümser olarak yorumlanabilir. Uğraşımın temelinde bulunan 'partizanlara' da yer vermedim. Yoksul köylülerde bilincin uyanışının nasıl olduğunu göstermeye çalıştım. Niçin direndiklerini, niçin başkaldırdıklarını yansıttım; bunların dışarıdan zorla verilen iğne değil, içerden gelen kaçırılmaz bir dürtünün sonucu olduğunu işledim. El Salvadorlu bir köylü kadın nasıl düşündüğünü ve neler algıladığını anlatmayı yeğledim; böylelikle okurun kendini onun yerine koymasını ve onun niçin direndiğini anlamasını sağladım."

Çağdaş Yayınları

PTT giderlerinin yeniden artışı nedeniyle ödemeli kitap yollamak çok pahalılaştı. Neredeyse PTT ücreti, istenen kitabın ederine eş duruma geldi. Bu nedenle, kitap isteyenler ödemeli isteme yerine bedelini ve PTT giderlerini peşin yollarlarsa yararlarına olur.

Okuyucular için sipariş tutarına ortalama:

1 kitap için 80.—
2 kitap için 100.—
3 — 5 kitap için 125.—
6 — 10 kitap için 175.— lira

olan PTT giderlerini eklemelidir. İstek mektubunda gönderilen para makbuzunun tarih ve numarasını da belirtmek yararlı olur.

Kitap bedelini pul olarak gönderip, istekte bulunacakların yukarıda belirtilen PTT giderlerini de sipariş tutarlarına eklemelerini önemle rica ederiz.

Önemli Not: 1500 TL'den az siparişlerin ÖDENEKLİ istenmemesini dileriz. Aksi halde yollayamayacağımızı bir kez daha belirtiriz.

Bu koşullarda ödemeli kitap isteyen okurlarımızdan isteklerini yenilemelerini rica ederiz.

BULUNAN YAYINLARIMIZ

DENEME DİZİSİ

Oktay Akbal:	Anılar ve Söyleşiler	250.—
Ahmet Rasim:	Anılar ve Söyleşiler	300.—
Vedat Nedim Tör:	Kemalizmin Dramı	200.—
Prof. Akşit Göktürk:	Okuma Uğraşı 2. bası	150.—
Sevket Süreyya Aydemir:	Kırmızı Mektuplar ve Son Yazıları	150.—
Prof. Macit Gökberk:	Değişen Dünya, Değişen Dil	150.—
Nadir Nadi:	Uyarılar 3. bası	250.—
Hıfzı V.Velidedeoğlu:	Yol Kesen Irmak	350.—
İlhan Selçuk:	Atatürkçülüğün Alfabesi 2. bası	200.—
Prof. Nusret Hızır:	Felsefe Yazıları 2. bası	250.—
Mehmet Kemal:	Şairler Dövüşür	250.—
Oktay Akbal:	Dünyaya Açılmak	200.-
Nadir Nadi:	Ben Atatürkçü Değilim. 4. bası	200.—
Samim Kocagöz:	Tercüman ve Yazarlık Onuru	200.—

TARİH — ANI — GEZİ — OLAY DİZİSİ

Mehmed Kemal:	Türkiye'nin Kalbi Ankara	350.-
Hıfzı V.Velidedeoğlu:	Ailenin Çilesi Boşanma	200.-
Hıfzı V.Velidedeoğlu:	Söylev 12. bası	400.-
Hıfzı V.Velidedeoğlu:	Söylev Belgeler	300.—
Azra Erhat:	Mektuplarıyla Halikarnas Balıkçısı 2. bası	200.—
Kemal Üstün:	Menemen Olayı ve Kubilay 3. bası	150.—
Oktay Akbal:	Geçmişin Kuşları	250.—
Nadir Nadi:	Perde Aralığından 3. Bası	250.—
Meral Tolluoğlu:	Babam Nurullah Ataç	200.—
Nadir Nadi:	Olur Şey Değil 2. bası	200.—
Ebubekir Hazım Tepeyran:	Belgelerle Kurtuluş Savaşı Anıları	200.—
	Savaş Anıları	200.—
Erol Ulubelen:	İngiliz Gizli Belgelerinde Türkiye	350.—
Cemal Madanoğlu:	Anılar I. Bölüm	400.—
Talip Apaydın:	Köy Enstitüsü Yılları	300.—

BAĞIMSIZ DİZİ

Philipp Soupoult:	Şarlo	150.—
Kemal Özer:	Sanatçılarla Konuşmalar	150.—
Atena Deponte:	Yaşayan Kosta	150.—
Benjamin Farrington:	Darwin Gerçeği	200.—